

Kulturarv, efterfrågan och musikalisk mångfald

**En fallstudie kring bibliotekariers och användares
uppfattningar om musikbibliotekets uppdrag och roll**

**Madeleine Bergquist
Susanne Bergquist**

Examensarbete (20 poäng) för magisterexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap
vid Lunds universitet.

Handledare: Göran Gellerstam

BIVIL:s skriftserie 2005:6

ISSN 1401:2375

© Lunds universitet. Biblioteks- och informationsvetenskap 2005.

The main purpose with this essay has been to through a case study investigate and analyze the music library activity at the Public Library in Lund, in order to find out according to which ideas and principals this activity is run by. It also discuss how you at the music department handle your task as intermediary of music and how well this coincides with the users expectations. To give the research more depth a special analysis has been made, assuming the perspective of the B&I-researcher Sanna Taljas' three perspectives regarding the music department. She identifies three perspectives in maintaining a music library, which she calls the general education, alternative and demand repertoire.

The examination is based on an empirical research, where five librarians were interviewed and fifty users have responded to a survey, but the essay also includes a literary study carried out to explore which ideas there are regarding the music department's missions and roles in the existing literature.

Librarians and the user's opinions coincide quite well. What distinguish the most are the opinions surrounding the competency of the music library. Librarians highlight the importance of a music science education and reference work, while the users do not expect this competency at all, but regard it more important that the librarians are service minded and have knowledge of music outside of the commercial market. Admittedly the librarians set ideas that could be compared to Taljas perspectives higher than the users do, ideas that for that sense is not lacking in the users. The differences are mainly about what the users verses the librarians prioritise.

KEYWORDS

Music library, Public library, Music departments, Music, User studies, Patron Surveys, Selections principles, Strategic aims.

Vi vill inleda vår uppsats med att frambringa ett stort TACK till de anställda vid musik- och konstavdelningen i Lund. Det är ni som gjort den här uppsatsen möjlig! Särskilt vill vi tacka vår lärare Elsbeth Holmberg, för att hon sporrade oss till att välja ett ämne i musikens tecken.

Inledning	6
Bakgrund	8
Svensk kultur- och musikpolitik	8
Svenska utredningar om musik och musik på bibliotek	9
Musik och folkbildning	10
Musikbranschen	12
Musikbibliotek	13
Musikobligatoriet vid de danska folkbiblioteken	14
Problemformulering, definitioner och disposition	16
Problem	16
Syfte	16
Frågeställningar	16
Avgränsningar	17
Definitioner	17
Uppsatsens disposition	18
Metod	20
Val av metod	20
Urval	21
Materialinsamling	22
Music, culture, and the library : an analysis of discourses	22
Intervjuundersökning	23
Enkätundersökning	24
Resultatredovisning	24
Analysförfarande	24
Musik på bibliotek - en litteraturstudie	25
Historik	25
Musikbiblioteksideologi	26
Musikbibliotekets uppdrag och roll	27
Föreningar och Forum	29
Urvalsprinciper	30
Musikbiblioteken och användarna	31
Aspekter på musikbibliotek	34
Inför framtiden	38
Musik och konstavdelningen på Lund stadsbibliotek	40
Resultat intervjuundersökning	41
Presentation av intervjurespondenter	41
Målsättning/verksamhetsidé	42
Musikavdelningens roll	45
Användare	48
Samlingens uppbyggnad	49
Musikbibliotekariens kompetens	52
Resultat enkätundersökning	55
Fråga 1: Vad betyder musik för dig?	55
Fråga 2: Hur ofta besöker du musik- och konstavdelningen i avsikt att låna/lyssna på/läsa om musik?	56
Fråga 3: Vad gör du på bibliotekets musikavdelning?	56
Fråga 4: Vilken typ av musik önskar du låna på biblioteket?	57
Fråga 6: Vad förväntar du dig av dom som arbetar på musikavdelningen?	59
Fråga 8: Vad förväntar du dig av musikavdelningen?	63
Fråga 9: Vad förväntar du dig att bibliotekets musiksamling ska innehålla?	65
Analys	67
Analys 1: Taljas perspektiv	67
Analys 2: Våra frågeställningar	76
Resultat av analys	86
Slutdiskussion	88

Käll- och litteraturförteckning.....	91
---	-----------

Inledning

Vi omges ständigt av musik. Varje dag nås våra öron frivilligt eller ofrivilligt av denna konstform. Musiken har en väldigt stor social och psykologisk betydelse i de allra flesta människors liv. Dess mångfald och form utesluter inte någon och de flesta kan utöva eller lyssna på musik. Men musik är numera på många sätt en vara, en kommersiell produkt. De stora skivbolagen fastställer vilken musik och vilka musiker som hörs och syns. Det är också den kommersiella musiken som dominerar i skivbutikerna runt om i landet. Utbudet är enormt, och det kan vara svårt för smalare musik att nå fram i denna bransch där efterfrågan och försäljningssiffror i mångt och mycket styr utbudet. Biblioteken skulle här kunna bidra med ett alternativ. Ett alternativ som inte styrs av sällsiffror och som erbjuder användarna en större valfrihet i det väldiga spektrumet av genrer och musiker. Men gör man det?

Musikförmedling har blivit en vanlig företeelse på våra folkbibliotek och musikens vara på biblioteket ses antagligen av många som ganska självklar. Biblioteksbegreppet har vidgats från att tidigare definiera en bokcenterad institution till en verksamhet som tillhandahåller olika sorters dokument, medier, information och kulturupplevelser. I Danmark gjordes 2001 ett tillägg i bibliotekslagen som syftade till att göra musikförmedling obligatorisk på danska folkbibliotek. Detta tillägg finns emellertid inte i den svenska bibliotekslagen. Trots detta visar den senaste statistiken från SCB att 5% av de svenska folkbibliotekens totala utlån består av musikmedier. Eftersom musikmedierna endast utgör 1,5 % av landets totala mediebestånd är detta en ganska hög siffra, vilket visar vi tycker visar på att det i allra högsta grad finns ett intresse av att låna musikmedier på biblioteket.

I samband med att den danska lagen trädde i kraft gavs det ut en del handböcker i hur biblioteken bör axla sitt uppdrag, dvs. riktlinjer för hur musikavdelningar byggs upp och bör drivas. I Sverige finns liknande exempel på handböcker, men dessa torde ses som föråldrade eftersom de är utgivna på 1980-talet eller tidigare. Forskningen på musikbiblioteksområdet i Sverige är minimal. Avsaknaden av denna forskning och brist på praktiskt användbara handböcker skulle kunna försvaga musikavdelningarnas identitet och syn på sitt uppdrag och roll i samhället. Därför anser vi att det inom ämnet och ute på fältet behövs mer forskning och litteratur som rör musik på bibliotek.

Musikavdelningarna verkar i en större bibliotekskontext, som i sig är komplex. Det finns en övergripande idémässig bas för dagens folkbibliotek, där det råder en inneboende spänning mellan kund Anpassning, uppfostringstänkande och folkbildningsidealism. Detta härstammar från en historisk sammanslagning av tre olika typer av bibliotek och leder till ständiga diskussioner kring vad som är och bör vara folkbibliotekets legitima uppdrag och kan ge spörsmål av typen: huruvida man bör ge

kunden ”det han/hon vill ha eller behöver”. Vidare är kvalitetsbegreppet ett omstritt fenomen i bibliotekssammanhang, då dess fokus håller på att förflyttas från inneboende värderingar och uppfostringstankar kring vad som är god konst/litteratur till ett servicetänkande där kundens upplevelse av kvalitet står i centrum. Denna problematik kan likväl appliceras på musikverksamheten som på bibliotekspolicyn i stort.

Vi är intresserade av att studera hur en musikavdelning tolkar sitt uppdrag mot denna något splittrade kontext, samt hur den ser på sin roll i ett kultur- och musiksamhälle där kommersialism och säljkraft i hög grad styr utbudet. Men vi är också nyfikna på användarnas syn på saken, närmare bestämt vilka förväntningar användarna har på bibliotekens musikavdelningar och vilken roll de spelar för den enskilda människans musikbehov.

Eftersom musik är ett stort intresse hos oss båda, föll det sig naturligt för oss att välja ett uppsatsämne som berörde detta ämne på ett eller annat sätt. Då vi förstod att det inte fanns särskilt mycket forskning om musik på bibliotek ökade motivationen än mer. Efter några sökningar i LIBRIS fann vi att den nutida svenska forskningen på området i stort sätt är obefintlig och att de magisteruppsatser som berört musik på bibliotek oftast fokuserat på mindre områden såsom urval och kunskapsorganisation av fonogram. Vi var överens om att vi ville fokusera på idéer snarare än praktiska företeelser och valde därför ett bredare uppsatsområde där ambitionen är att försöka förstå snarare än att förklara. Därför valde vi också att förlägga vår studie till ett enda bibliotek. Vi tror att vi, genom tränga oss in riktigt på djupet av en verksamhet, kan öka förståelsen för hur musikavdelningarna skulle kunna tolka sitt uppdrag och hävdar därmed inte att vi för någon allmängiltig sanning. Samma sak gäller redovisningen av vår användarundersökning som inte är särskilt omfattande eller baserad på ett bredare statistiskt urval. Vi vill helt enkelt göra en studie där bibliotekariernas idéer och användarnas förväntningar och uppfattningar till viss del ställs mot varandra, jämförs och analyseras.

Vi återkommer senare till en mer utförlig genomgång av uppsatsens syfte, frågeställningar och metodiska uppläggning. Innan dess vill vi dock ge läsaren en bakgrund till kopplingen mellan bibliotek och musik.

Bakgrund

Svensk kultur- och musikpolitik

För att förstå musikens plats i samhället, och för att få en insikt i dess vara och ställning på biblioteken, inleder vi med att ta oss en titt på den rådande kultur- och musikpolitiken.

I mitten av 70-talet utvecklades en statligt utformad kulturpolitik som resulterade i ett antal kulturpropositioner med mönsterbildande riktlinjer (Nilsson, S.2003, s. 241). Kulturpolitiken kom efterhand att stelna kring i ett antal kärnidéer som fick större betydelse än de program och måldokument som omgav dem. Idéerna ses som fundamentala och ifrågasätts inte i den kulturpolitiska debatten. De handlar bland annat om kritik mot den kommersiella kulturen, att förebygga kulturella klyftor, kulturell mångfald och om prioritering av barn och unga (Nilsson, S. 2003, s. 249). Den senaste kulturutredningen, *Kulturpolitikens inriktning* gjordes 1995. Utredningens avsnitt som behandlar musik visar på att befolkningens musikintresse har ökat, att det har skett en drastisk ökning av tillgängligheten till inspelad musik och att ett omfattande musikliv drivs utan offentligt stöd. I utredningen formuleras också särskilda musikpolitiska stadgar:

1. Medverka till att fler får möjlighet att utöva musik, enskilt och i grupp.
  2. Öka tillgängligheten till och intresse för olika slags musik.
  3. Främja kvalitetssträvanden, utveckling och förnyelse i musiklivets olika delar och inom olika genrer.
  4. Verka för att de musikaliska arven tas till vara och brukas.
- (SOU 1995:84, s. 399).

Trots dessa stadgar är det fortfarande musikinstitutionerna (t.ex. operor och orkestrar) som dominerar musikpolitiken och sväljer den större delen av kulturbudgeten (Nilsson, S. 1999, s 245). Sven Nilsson menar att dagens kulturpolitik på många sätt inte hänger med i det kulturella klimat vi verkligen lever i. Han anser att kulturpolitiken i stort sätt är oförändrad och fortfarande gör tydliga avgränsningar mellan hög- och lågkultur och mellan den offentliga verksamheten och marknaden. Följande citat är hämtat från *Kulturpolitikens inriktning*:

Inom musikområdet kan man urskilja några huvuddelar där det offentligt stödda och i hög grad institutionsbaserade musiklivet utgör en del och det privat finansierade och organiserade musiklivet utgör en annan del. Mellan dessa delar finns en rad olika beröringspunkter och beroendeförhållanden. Det är i många fall i den senare delen som nya musikaliska uttryck växer fram i ett dynamiskt samspel mellan musiker och publik (SOU 1995:84).

Nilsson menar att gränserna mellan offentligt och privat organiserat musikliv inte längre är givna på grund av den dynamik som finns på kulturområdet. Snarare kännetecknas dagens kulturklimat av gränsöverskridningar och integration där identitet är viktigare än kvalitet (Nilsson, S. 2002, s 253ff).

Svenska utredningar om musik och musik på bibliotek

Det har gjorts en del rapporter och utredningar om musik och musikvanor i Sverige. Dessa anser vi kan ge en ökad förståelse för vårt uppsatsämne, särskilt de där folkbibliotekens roll häri har berörts. Vi kommer att redogöra för några av dessa rapporter och utredningar nedan:

I OMUS (Organisationskommittén för högre musikutbildning) betänkande *Musiken, människan, samhället : musikutbildning i framtidsperspektiv : principbetänkande* från 1976 föreslog kommittén bland annat att man bör förbättra förutsättningarna för musikpedagogers och musikstuderandes tillgång till läromedel genom att skapa bättre bibliotek för lån av musikalier och fonogram.

Kulturrådets rapport från 1979 *Fonogrammen i kulturpolitiken* menade att bibliotekens verksamhet borde byggas ut till att i större utsträckning omfatta fonogram och förutsåg att biblioteken skulle komma att spela en viktig roll som förmedlare av och information om fonogram.

Utbildningsdepartementets rapport *Musik och folkbibliotek. Rapport om en kartläggning av folkbibliotekens musikverksamhet* (Ds U 1983:13) är den senaste statliga utredningen som direkt behandlar musik på folkbibliotek. Utredningen är en kvantitativ undersökning som grundar sig på statistik från ett stort antal bibliotek som deltog i en enkätundersökning. Rapporten visar att endast 9 % av biblioteken i landets kommuner vid denna tidpunkt hade målformuleringar för musikverksamheten. De bibliotek som hade någon målsättning med musikverksamheten uppgav också mycket varierande svar. På några bibliotek bestod målsättningen endast av att biblioteket skulle ha ett bestånd av fonogram medan andra hade riktiga musikpolitiska program.

Rapportens författare, Bibbi Andersson, kommer i en avslutande del med synpunkter och idéer. Hon tror att bibliotekarier tycker det är svårt att få en övergripande bild över musiklivet eftersom det är ett så stort område. Hon tror att många vill skjuta det ifrån sig då kännedom och kunskap saknas. Resultatet blir då att en musikpolitisk helhetssyn går förlorad och i stället blir inskränkt tyckande, intolerans och revirtänkande. Hon menar att detta kan lösas med rätt kompetens och att de bibliotek som har en bra och fungerande musikverksamhet är de som har genomtänkta riktlinjer att följa (Utbildningsdepartementet, Ds U 1983: 13 s. 97ff).

Musikaliska akademien genomförde år 2000 sitt hittills största forskningsprojekt ”Musik, medier, mångkultur”. Projektet syftade till att studera musikens roll i produktion och organisation av kulturell mångfald i Sverige, men också till att utarbeta modeller och verktyg för att säga något om musiken och framtiden (Lundberg, D. 2000, s. 14ff). Man menar att en aspekt i den kulturella mångfaldens tillväxt är den otroliga

spridningen och utvidgningen av musik och att det i det svenska samhället pågår en omstrukturering från grupperingar på social grund (till exempel släkt, yrke) till grupperingar på kulturell grund (musik, åsikter, smak osv.). Man ville bland annat ta reda på hur olika grupperingar i det mångkulturella Sverige använder sig av musik, var och i vilka sammanhang det sker och vilka aktörer som är viktiga i sammanhanget (Lundberg, D. 2000, s. 14ff).

För att utföra detta gjordes ett antal fallstudier, exempelvis av musikindustrin och av musikutbudet i media men också av mer specifika grupperingar såsom ”svenska västindier”. Studien som behandlar musikindustrin och musikutbudet i media tar bland annat upp förmedling och spridning av musikprodukter. Biblioteken som musikförmedlare nämns överhuvudtaget inte vilket kan bero på att undersökningen fokuserar på musikutbudet i mass- och etermedier. Studien hade fått ytterligare en dimension om musikförmedling på bibliotek fått fungera som motpol till den marknadsbaserade musikindustrin.

Bibliotekens musikavdelningar skulle kunna utgöra en beröringspunkt mellan privat och offentlig kultur. Det skulle kunna vara ett forum där offentliga medel stödjer privata musiker och musiklyssnare, men också offentligt organiserade musikgrupper, och förser dem med material såsom noter och fonogram. På andra hållet kan biblioteken verka som en kanal utåt för lokala musiker genom att hjälpa dessa med att marknadsföra sig till exempel genom att låna ut demoskivor eller hålla konserter. Biblioteket har av tradition särskilt stått för det förstnämnda, vilket vi återkommer till i nästkommande stycke.

Musik och folkbildning

Folkbildningstanken är en av hörnstenarna i folkbibliotekets ideologiska grund. De bildningsliberala grupper som uppstod under 1800-talet startade biblioteksverksamheter som en del av sitt program och de tidiga folkrörelserna såg biblioteken som en viktig del av bildningsverksamheten (Nilsson, S. 2003, s. 166).

Det är viktigt att betänka att folkbildningstanken inte är enhetlig, främst eftersom begreppet bildning är så komplext. Åsikterna om vad som bör betonas i bildningsarbetet har varit skiftande, vilket lett till att olika bildningsideal vuxit fram. Vad som lagts in i begreppet folkbildning har därför varierat (Rydbeck, K. 1997, s. 13). Idag handlar folkbildning i mångt och mycket om att i utbildningssammanhang utgå från människors egna behov och intressen med en frihet från förutbestämda kursplaner och krav och representeras främst av ett tiotal studieförbund och cirka 150 folkhögskolor med olika profil och inriktning (Hågård, S. 1995). Ett av de främsta folkbildningsförbunden, ABF, menar att de kämpar för att utjämna klasskillnaderna och för att ge alla samma möjligheter, oberoende av kulturell bakgrund, bostadsort eller ekonomisk situation. Att främja folkbildningen handlar, enligt ABF om att bygga upp ett samhälle som alla har tillträde till (Arbetarnas bildningsförbund).

Men också i svenskt musikkliv har folkbildningsarbetet varit ett av de mest utmärkande dragen. Detta har inte minst bevisats av att musikinstitutionernas folkbildning har fått ekonomiskt och politiskt stöd i flera statliga kulturutredningar (Öhrnström, E. 1997, s. 10).

Folkbildningsidéerna kom samtidigt som liberalismen och nationalismen till Sverige under slutet av 1700-talet och de första läsesällskapen bildades därefter. Samtidigt som dessa uppstod en musikalisk motsvarighet, musikaliska sällskap inom den växande borgarklassen där deltagarna odlade instrumentalmusik och sång för sin bildnings och nöjes skull. Man träffades och roade sig, samtidigt som man tog del av ett kontinentalt kulturarv (Öhrnström, E. 1997, s. 9).

Kring 1850-talet startades bildningscirklar och även i dessa fick musiken en viktig position. Musik ansågs nämligen vara förädlade och man varvade föredrag om till exempel naturvetenskap med körsång, lekar och dans. Runt sekelskiftet förändrades musiklivet radikalt och folkbildningsarbetets musikverksamhet märktes främst som ett stort antal folkkonserter. Dessa hölls för att demokratisera och popularisera den borgerliga musikkulturen. Det fanns en moralisk mening bakom, arbetarklassen skulle uppfostras. Folket skulle anamma den borgerliga musiken som sin egen eftersom den borgerliga kulturen sågs som högre stående. En viktig del i det svenska folkets musikaliska uppfostran skedde i skolan. Alla folkskolebarn hade till exempel ämnet sång (Edström, O. 1997, s 92ff).

In på 1900-talet utvecklades folkrörelsernas bildningscirklar och musikcirklar var en vanligt förekommande företeelse. Radions musikprogram fick till en början sin prägel av folkbildningstanken (Öhrnström, E.1997, s. 10). Musikens funktion förändrades dock i takt med grammfonens och radions framväxt, eftersom den lyftes ur sin ursprungliga kontext. Nu kunde folk lyssna på inspelad musik hemma och därmed utveckla ett personligare förhållande till sin favoritmusik. Musiken fick också ett nytt socialt värde i och med att det blev allt vanligare att gå ut och dansa. Ett nytt kulturmönster som inrymde individualiserande och gruppavskiljande förändringar växte fram. Detta avspeglades i nytt språkbruk och förändrade klädvanor och musiken fick delvis en ny roll och funktion. Därmed ändrades även människors förhållande till och behov av musik. Dessa omdanade vindar innebar motstånd för folkbildningens musikaliska projekt. Det blev till exempel allt svårare att locka stora folkmassor till folkkonserter med klassisk musik (Edström, O.1997, s. 99ff).

Folkbildningstanken levde dock kvar, även på musikområdet. Exempelvis drivs även i dag omfattande cirkel- och kursverksamheter som gör musiken tillgänglig på andra sätt än genom kulturinstitutionerna (Hågård, S.2003, s. 112). Genom studieförbundens musikcirklar kan människor, oavsett ålder, utveckla sin musikaliska kreativitet (Arbetarnas bildningsförbund).

Torgil Persson menar i sin avhandling om *Den kommunala Musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal* (2001) att det var folkrörelserna som grundade ett behov av instrumental undervisning. 40-talets eldsjälarna initierade en undervisning av musikskoleliknande karaktär, som senare kommunen tog över ansvaret för, varpå den kommunala musikskolan växte fram. Genom denna undervisningsform har även barn möjlighet till musikalisk bildning. De så kallade Kulturskolorna (tidigare kommunala musikskolan) är idag visserligen en del av det svenska skolväsendet, men barnen medverkar på frivillig basis och deltar i återkommande aktiviteter efter skolan. Kulturskolorna integrerar ämnena musik, dans, bild, teater och film/video. 80% av

verksamheten utgörs dock fortfarande av musik (Visionen-Malmö, kulturen och framtiden).

Även om dessa verksamheter inte tillhör den regelrätta folkbildningstraditionen arbetar de på ett liknande sätt där kreativitet, samarbetsförmåga och frivillig medverkan står i centrum. Det har dock, enligt Torgil Persson, skett en förskjutning i motiven bakom de kommunala musikskolorna. De karaktäriserades tidigare av ett utpräglat grupptänkande där den enskilde individen handledes i sin musikaliska utveckling, endast om det gynnade gruppen. Numera utmärks de av en individuellt inriktad undervisning (Persson, T. 2001, s. 364ff).

Sist men inte minst erbjuder många folkhögskolor musikutbildningar i olika former och på olika nivåer. Många av de högt aktade musikerutbildningarna på icke högskolenivå i Sverige bedrivs exempelvis av folkhögskolor. Enligt utredningen *Växa i Rocken- ungdomar, musik och upplevelseindustrin*, gjord av Ungdomsstyrelsen, är de svenska folkrörelserna och tidigare kommunala musikskolan några av hemligheterna bakom den svenska musikindustrins framgångar (Furusten, T. 2001). I nästkommande stycke framför vi en kort presentation av dessa framgångar och av musikbranschen i övrigt.

Musikbranschen

Den största förändringen i Sveriges musikliv det senaste decenniet är att musikbranschen blivit stor och etablerad och fått enorm betydelse för svenskt näringsliv. Sverige är en av de mest framgångsrika musikexportörerna i världen. Men 80 procent av världens skivmarknad domineras i dag av de fyra stora multinationella skivbolagen, det vill säga Sony-BMG, EMI, Warner Music och Vivendi Universal. Även den svenska skivmarkanden är till stor del uppköpt av dessa. Flera av bolagen har dessutom intressen i angränsande områden såsom distribution, förlagsverksamhet och filmproduktion. De försöker sälja samma produkter på alla marknader och menar på att stor upplaga ger stor lönsamhet. Man satsar därmed på ett begränsat antal artister och skivutgivningar. Denna koncentration av makt och ägande hämmar givetvis mångfalden och bredden i utbudet (Furusten, T. 2001, s. 22).

Samtidigt råder en trend i motsatt riktning. Det sker en nyetablering av små företag som är inriktade på att finna nya talanger och artister som vanligen köps över till storbolagen då de etablerat sig (Furusten, T. 2001, s. 21). Det finns också ett antal mindre svenska företag som verkar inom smala utgivningsområden, ofta med svag lönsamhet. Starkt personligt intresse är en förutsättning för dessa skivbolags överlevnad (SOU 1995:85). De ekonomiska villkoren för utgivning av fonogram blev allt hårdare i och med CD-formatets framväxt, eftersom produktionskostnaden blev högre.

För att bredda utbudet av fonogram anslår staten särskilda medel. Statens Kulturråd har i uppdrag att främja en mångsidig utgivning av inspelad musik. Skivbolag kan därför få bidrag för att ge ut ”konstnärligt värdefull och nyskapande musik”. Vilka som kan få dessa bidrag beslutas av en arbetsgrupp med experter inom musikområdet (Kulturrådet). Detta stöd till fonogramutgivning har pågått sedan 60-talet då Svenska Rikskonsertter fick i uppdrag att börja ge ut musik (främst konstmusik men också jazz och folkmusik)

på bolaget Caprice Records. Syftet med bolaget var att fungera som ett komplement till övriga företags utgivning (SOU 1995:85).

Samtidigt som den likriktade marknadsbaserade musikindustrin utvecklats, har ungdomars syn på populärmusik förändrats. Utbudet har skiktats och musikstilarna har sönderfallit i ett virrvarr av undergrupper och subkulturer. Uppfattningarna om vad som är ”bra smak” är därför väldigt skiftande och det är numera svårare att sälja ut en hel fotbollsarena då de stora rockbanden kommer på besök. Denna mångfald skulle kunna ses som en motkraft till den internationella likriktningen (Furusten, T. 2001, s. 25).

Den digitala tekniken och Internets framväxt har också kommit att påverka musikbranschen. Skivförsäljningen har gått ner och MP3-spelaren i kombination med nedladdning av gratis musik från Internet kan sägas vara sista spiken i kistan för den traditionella musikindustrin (Johansson, B. 2004). Distributionen av och tillgängligheten till musik ser i dag helt annorlunda ut än för ett par år sedan. Fler och fler väljer bort de traditionella skivköpen för att i stället ladda ner den till sin dator eller MP3-spelare. Musiken sprids via hemsidor och forum på nätet. Eftersom nedladdningen av musik strider mot upphovsrättslagen har många företag nu satsat på försäljning av elektronisk nedladdningsbar musik. Men samtidigt föredrar många människor fortfarande att lyssna på musik via de ”traditionella” medierna. För dessa kan biblioteken vara en guldgruva.

Musikbibliotek

Ett musikbibliotek är enligt Ian Ledsham (2000, s. 16), en organisation eller en del av en organisation vars syfte är att upprätthålla en musiksamling och att beroende på användarnas olika behov ge dem den service de behöver. Samlingen kan innehålla audiovisuella, tryckta eller elektroniska dokument som är avsedda för avlyssning, framförande, utlån, läsning osv. Termen musikbibliotek avser alla bibliotek som erbjuder sådana tjänster, varse sig det sker i en separat fysisk avdelning eller inte.

Den svenska bibliotekslagen lägger ansvaret på respektive kommun att bestämma hur man vill utforma bibliotekens verksamhet och därmed huruvida musik ska finnas tillgängligt på biblioteken eller inte. Det finns därmed inga statliga styrdokument som säger att musikverksamhet skall finnas på svenska bibliotek. Officiellt har alltså musiken idag ingen given plats på folkbiblioteken.

I Sverige är det *Statens Musiksamlingar* och *Statens ljud- och bildarkiv*, som har i huvudsaklig uppgift att dokumentera, samla in, vårda, bevara, beskriva och främja musikens kulturarv och därigenom gynna musikintresset och musikvetenskapen.

Statens musiksamlingar är en central myndighet på musikens område. Den har till grundläggande uppgift att dokumentera, samla in, vårda, bevara, beskriva och hålla levande musikens kulturarv och därigenom främja musikintresset, musikvetenskapen och den långsiktiga kunskapsupbyggnaden. Myndigheten skall hålla dokumentation och samlingar tillgängliga för undervisning, forskning och annat studium, bl.a. genom utlåning, programverksamhet, utställningar och publikationer. Myndigheten skall bedriva egen forskning samt delta i internationellt samarbete inom sitt verksamhetsområde. Myndigheten skall verka för svenskt musikliv genom att bidra till att skapa goda förutsättningar för framförande och annan spridning av musik (Statens musiksamlingar).

Statens musiksamlingar består av institutionerna :

Statens musikbibliotek utför de uppgifter inom myndigheten som rör musikalier, musiklitteratur, bibliografering och annan biblioteksverksamhet samt nationell arkiv- och bilddokumentation på musikområdet.

Musikmuseet utför de uppgifter inom myndigheten som rör insamling och vård av musikinstrument, utställningar, musikpedagogiska aktiviteter och annan museiverksamhet.

Svenskt visarkiv utför de uppgifter inom myndigheten som rör vokal och instrumental folkmusik samt svensk jazz” (Statens musiksamlingar).

Statens ljud- och bildarkiv har också bevarandeplikt:

Statens ljud- och bildarkiv har funnits sedan 1979 och är Sveriges nationalarkiv för inspelat ljud och rörliga bilder. Samlingarna består huvudsakligen av radio, TV, film, video, skivor, CD och multimedia. Enligt lag skall pliktexemplar levereras till myndigheten. Målet är att på sikt samla, bevara och tillhandahålla hela den svenska produktionen av inspelat ljud och rörliga bilder (Statens ljud- och bildarkiv).

Även *Kungliga biblioteket* har en musiksamling. Denna beskrivs på deras webbsajt som följer:

Kungliga bibliotekets Musiksamling består i huvudsak av tryckta noter, dvs. musiktryck. Böcker där endast notexempel ingår betraktas inte som musiktryck och ingår alltså inte i musiksamlingen.

Kungliga bibliotekets musiksamling mottar tryckt musik i form av pliktleveranser från svenska tryckerier och utgivare av musik, förlag eller enskilda. Samlingen omfattar drygt 130 hyllmeter. Tillväxten är ca 500 enheter per år. Samlingen omfattar i princip all i Sverige utgiven musik, även sådan med svensk anknytning som tryckts utomlands.

Musikförmedling har blivit en vanlig företeelse även på de svenska folkbiblioteken. Biblioteksbegreppet har vidgats från att tidigare definiera en bokcentrerad institution till en verksamhet som tillhandahåller olika sorters dokument, medier, information och kulturupplevelser. I Sverige finns det inga bestämmelser som säger att folkbiblioteken ska erbjuda musik. I Danmark däremot, gjordes år 2001 ett tillägg i bibliotekslagen som syftade till att göra musikförmedling obligatorisk på danska folkbibliotek.

Musikobligatoriet vid de danska folkbiblioteken

Det tillägg i den danska bibliotekslagen som kom år 2000 lyder som följer:

§1. Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed såsom musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer, herunder Internet og multimedier (Lov om biblioteksvirksomhed, 2000).

Tillägget i denna lag gjorde alltså flera medier obligatoriska. Från att tidigare varit en institution som först och främst tillhandahöll böcker tvingades biblioteken nu även

erbjuda andra typer av medier. Definitionen av vad som är ett bibliotek skulle alltså komma att förändras. De danska biblioteken fick tre år på sig för att realisera detta nya biblioteksbegrepp. Thorhauge menar dock att detta utvidgade biblioteksbegrepp hade sin upprinnelse redan på 1960-talet i och med att några danska bibliotek började driva musikverksamhet (Thorhauge, J. 2000).

Emilia Wikström menar i sin magisteruppsats Musik på bibliotek-införandet av obligatorisk musikförmedling på danska folkbibliotek (2003) att det danska musikobligatoriet är ett ”resultat av utvecklingen mot ett allt mer användaranpassat bibliotek och mot ett bibliotek som i högre grad ses som en serviceorganisation” (Wikström, E. 2003, s. 48). Hennes uppsats är en genomgång av den offentliga information och det debattmaterial som utkom i samband med att Danmark införde obligatorisk musikförmedling på folkbibliotek och hennes resultat visar att de motiv som anges är bland annat en strävan mot en allt högre grad av användarstyrning, en önskan om att likställa medierna och en vilja att förverkliga det utvidgade folkbiblioteksbegreppet, vilket innebär att man vill frigöra biblioteken från den traditionella bilden av ett bibliotek som förmedlar kunskap, information och kultur via litteratur och i stället erbjuda användarna de medier de efterfrågar, oavsett form (Wikström, E. 2003, s. 38).

Andra motiv för reformen som författaren stöter på i debatten är tanken om att musik är lika viktigt för mänsklig utveckling som läsning och åsikten om att man bör anpassa sig till nya medievanor och nya förhållanden i samhället. Studien visar att inför lagförslaget om obligatorisk införande av musikmedier rådde stor enighet bland politiker och andra inblandade aktörer. Väldigt få var kritiska mot förslaget. Samstämmigheten tror Wikström kan förklaras genom en utveckling mot en allt större betydelse för musikmedierna i Danmark. De har en lång tradition av musikförmedling och musikmedier har visat sig vara mycket populära vid danska bibliotek. En annan mycket viktig faktor menar hon är den så kallade UBIS-rapport (betänkande nr. 1347) som gavs ut 1997 för ”att göra en omvärdering av biblioteksbegreppet och att utreda bibliotekets roll som centrum för offentlig information och kultur i förhållande till dess roll som etablerare av ett elektronisk offentligt servicenät” (Wikström, E. 2003, s. 16) och där det bland annat fastslogs att man på biblioteken bör sträva efter att likställa medierna och att man i större utsträckning borde ta hänsyn till samhällets nya medievanor.

Problemformulering, definitioner och disposition

Problem

Eftersom Sverige inte har lagstiftat om musikförmedling på bibliotek är det upp till varje kommun att avgöra om biblioteken ska bistå med denna tjänst. Enligt den senaste statliga utredningen som behandlar musik på bibliotek, saknas formulerade målsättningar på de flesta musikavdelningar. Det finns inte heller särskilt mycket forskning som rör de svenska musikavdelningarna. Samtidigt som det saknas målformuleringar, forskning och aktuella praktiskt användbara handböcker verkar musikavdelningarna i en större bibliotekskontext som i sig är väldigt splittrad. Spörsmål rörande vad som bör vara folkbibliotekets legitima uppgift diskuteras ständigt. Vidare verkar folkbiblioteket i en än större kulturell kontext, mer omdanande än någonsin, där frågor gällande till exempel kultur, musik och kvalitet fått nya infallsvinklar.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera musikverksamheten på ett större skånskt folkbibliotek för att utröna enligt vilka idéer och principer denna verksamhet bedrivs. Vi vill undersöka hur musikavdelningen axlar sin uppgift och roll som musikförmedlare och hur detta överensstämmer med användarnas förväntningar på och önskemål om verksamheten. Vår huvudsakliga ambition är att med en empirisk ansats tränga in på djupet av en enda verksamhet. För att få ytterliggare djup har vi valt att göra en särskild analys där vi utgått i från B & I forskaren Sanna Taljas tre perspektiv angående musikbibliotek.

Frågeställningar

Vår huvudfrågeställning är som följer:

Vilka idéer finns kring musikavdelningarnas uppdrag och roll bland bibliotekarier och i den existerande litteraturen? Varför ser dessa idéer ut som de gör och hur stämmer de överens med användarnas förväntningar?

Vi har valt att göra vår undersökning som en fallstudie vid Lunds Stadsbibliotek. De delfrågor som står i centrum blir följande:

- Har musikavdelningen vid Lunds stadsbibliotek några uttalade eller icke-uttalade målsättningar och verksamhetsidéer och varför ser de i så fall ut som de gör?
- Vilken roll vill man ha i det allmänna musiklivet och för den enskilde användaren med musikbehov och varför?
- Vilka principer styr musikavdelningens urval av fonogram och musikalier? Varför ser dessa ut som de gör?
- I vilket syfte besöker de tillfrågade användarna musikavdelningen? Vilka förväntningar och önskemål har de gällande verksamheten och utbudet?
- I vilken utsträckning samstämmer bibliotekariernas idéer med resultatet av användarundersökningen?

Avgränsningar

Vårt ämne rör musikavdelningarnas uppdrag och roll, vilket är ett väldigt brett ämne. För att avgränsa oss har vi först och främst studerat litteratur angående folkbibliotekens musikavdelningar. Vår studie fokuserar på idéer kring musikbibliotekets uppdrag och roll och på föreställningar om urval och målsättningar. Vi har valt att mycket lite eller inte alls studera den problematik som finns kring klassifikation och katalogisering av musik. Vi har heller inte tittat på fenomen av ren praktisk karaktär som till exempel stöldskydd för cd-skivor.

Definitioner

Musik är ett mycket svårdefinierat begrepp. Enligt Nationalencyklopedin finns det ingen generellt accepterad, heltäckande definition, men musik kan allmänt sägas bestå av vissa typer av organiserat ljud. Begreppet kan även inkludera omständigheterna kring musiken, det vill säga musiklivet.

Med *det allmänna musiklivet* menar vi de organiserade och ickeorganiserade former i Sverige där musik av varierande typ kan upplevas eller utövas.

Ett *Musikbibliotek* är enligt Ian Ledsham (2000), en organisation eller en del av en organisation vars syfte är att upprätthålla en musiksamling. *Musikbibliotek* används i denna uppsats med betydelsen musikavdelning på ett folkbibliotek. Utöver denna typ av musikbibliotek finns även de akademiska musikbiblioteken som till exempel Kungliga Musikaliska akademins bibliotek och de olika musikvetenskapliga institutionernas/musikhögskolornas bibliotek. Det finns även andra typer av institutionella musikbibliotek som till exempel Svenskt visarkiv och Statens musikbibliotek.

Musikavdelning har i denna uppsats använts synonymt med musikbibliotek. Likaså gäller begreppet *Musikverksamhet*.

Med *Fonogram* menas inspelad musik i olika format som till exempel CD-skivor, LP-skivor och kassetband.

Musikalier är det samma som noter i olika former.

Med en *Musikbibliotekarie* menar vi en bibliotekarie som helt eller delvis arbetar inom musikverksamheten på ett bibliotek.

För att få texten att flyta bättre har vi använt olika benämningar för bibliotekets besökare. *Användare*, *brukare* och *låntagare* är exempel på sådana ord.

Av samma orsak har vi använt olika benämningar för de intervjuade. *Respondenterna*, *intervjurespondenterna*, *de anställda* och *informanterna* är exempel på sådana ord.

Med *Musikbehov* menar vi människors behov av att lyssna på, läsa om, eller skaffa information om musik.

LSB är en förkortning av Lunds stadsbibliotek. Denna förkortning har använts på vissa ställen i texten.

Stim som är "Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå bildades 1923 och har idag drygt 45 000 anslutna upphovsmän och musikförlag. Stim bevakar de ekonomiska rättigheterna åt svenska och utländska kompositörer, bearbetare, textförfattare och deras förlag. När deras musik framförs offentligt eller spelas in tar Stim betalt för detta och fördelar sedan pengarna mellan dem som äger rättigheterna till musiken" (Stim).

Uppsatsens disposition

Vårt *inledningstycke* följs av ett ganska omfattande *bakgrundskapitel* där vi tar upp företeelser som inte direkt, men i förlängningen, rör vårt ämne. Exempel på sådant är musik- och kulturpolitik, musikbranschen och musik och folkbildning. I detta kapitel definieras och presenteras också musikbiblioteksbegreppet.

Sedan följer ett kapitel som heter *Problemformulering, Definitioner och Disposition* där vi redogör för uppsatsens syfte, problem, frågeställningar och definierar för uppsatsen relevanta begrepp. I nästa kapitel, *metodavsnittet* presenterar vi vårt metodval, vår materialinsamling och vår enkät- respektive intervjuundersökning. Vi har även här beskrivit hur vi presenterat vårt resultat och hur vi utfört vår analys. Här introduceras också B & I forskaren Sanna Taljas verk *Music, Culture, and the Library – An Analysis of Discourses* eftersom denna forskning varit mycket relevant i utförandet av vår uppsats.

Nästa kapitel utgörs av en *litteraturstudie*, där vi utifrån olika aspekter redogör för vad andra skrivit om ämnet. Därefter följer en kort presentation av *musik- och konstavdelningen på Lunds stadsbibliotek*. Efter detta avsnitt redovisas resultatet i två

kapitel som vi namngett *Resultat intervjuundersökning* och *Resultat enkätundersökning*. Därpå följer ett *analyskapitel* som är uppdelat i två avsnitt, ett där vi utifrån Taljas perspektiv analyserat vårt material och ett där vi med hjälp av annan litteratur diskuterar vårt resultat utifrån frågeställningarna. Uppsatsen avslutas med en *slutdiskussion*.

Metod

Val av metod

Vid valet av undersökningsmetod bör man ta hänsyn till vilka frågor som skall besvaras, men det är också viktigt att fråga sig vad det är man eftersträvar. Är det ett generaliserbart mätbart resultat som eftersträvas eller vill man vinna insikt eller ökad förståelse för en specifik företeelse?

I vårt fall rör uppsatsens problemområde å ena sidan bibliotekariernas tankar kring och syn på musikbibliotekets uppdrag och roll, det vill säga några människors idéer och värderingar kring ett fenomen. Denna typ av problem handlar snarare om att försöka förstå än att förklara, och frågorna som ställs är oftare av typen *varför* än *hur*? För att samla in det material som behövs för att undersöka den här typen av problem används traditionellt olika former av *kvalitativa metoder*, som till exempel intervjuer och observationer. Den *kvalitativa intervjun* är ”en metod för att utröna, upptäcka, förstå, lista ut beskaffenheten eller egenskapen hos någonting” (Starrin, B. & Renck, B. 1996, s. 53) och kan definieras som en intervju där det ställs enkla, raka frågor och där man får komplexa, innehållsrika svar.

Kvalitativa intervjuer utmärks i allmänhet av hög grad av strukturering och låg grad av standardisering. Hög strukturering innebär att man som intervjuare håller sig till det ämne man är intresserad av, man vet vad man vill fråga, man håller sig till detta och ställer inte frågor om en massa annat. Låg grad av standardisering innebär att intervjun kan se olika ut beroende på hur situationen ter sig (Trost, J. 1997, s. 19 ff). Eftersom vi är ute efter att utröna och förstå snarare än att få svar på hur många, hur mycket och så vidare, så var kvalitativa intervjuer ett självklart metodval för att försöka komma åt bibliotekariernas syn på och tankar om musikbibliotekets uppdrag och roll.

Vår empiriska undersökning består å ena sidan av kvalitativa intervjuer med bibliotekarier som arbetar på musikavdelningen vid Lunds Stadsbibliotek. Men vårt problem rör också vad bibliotekets användare förväntar sig av verksamheten och att hitta en metod för att komma åt detta var inte lika självklart. Samtidigt som vi ville ta reda på användarnas förväntningar på och föreställningar om musikverksamheten så ville vi också få någon form av representativitet. Kvalitativa intervjuer hade varit att föredra om vi velat fokusera på de enskilda användarnas förhållande till musikavdelningen medan en enkätundersökning var att föredra i fall vi ville ta reda på vad man tycker överlag. Till slut bestämde vi oss för att vår användarundersökning skulle genomföras med hjälp av enkäter. En avgörande faktor var tidsbrist. En användarundersökning som bygger på kvalitativa intervjuer skulle helt enkelt vara

alldeles för tidskrävande. En annan orsak var att vi trodde att det skulle vara lättare att få användarna att ställa upp i undersökningen i fall det handlade om att besvara enkäter i stället för intervjuer.

Vår studie är framförallt av kvalitativ art, men till viss del även *kvantitativ*. Det finns inget som säger att olika metoder inte kan blandas och varje perspektiv har sina starka och svaga sidor. Bara för att man bestämt sig för en viss metodisk inriktning så är det inget som säger att man inte kan avvika från de tillvägagångssätt som normalt förknippas med metoden i fråga (Bell, J. 1993, s. 13). Vår studie är alltså *kvantitativ* i den betydelsen att vi i enkäterna använder oss av färdiga formulerade frågor och svarsalternativ och att vi kommer att visa resultatet i tabeller och procenttal. Vi vill dock poängtera att användarundersökningens resultat kommer att tolkas och analyseras kvalitativt snarare än statistiskt.

I centrum för vår undersökning står en enda enhet eller företeelse och uppsatsen får därför också formen av en fallstudie. En fallstudie kan definieras som en intensiv, helhetsinriktad beskrivning och analys av en enda enhet eller företeelse (Merriam, S. 1994, s. 29). Fallstudien syftar till att forskaren vill få djupgående insikter om en viss situation och om hur de inblandade personerna tolkar denna. Fokus ligger på process snarare än resultat, på kontext snarare än på specifika variabler och på att upptäcka snarare än att bevisa (Merriam, S. 1994 s. 9). Exempel på fenomen som kan undersökas i en fallstudie är ett program, en händelse, en person, en institution, eller en social grupp (Merriam, S. 1994, s. 24). I denna undersökning är det musikbiblioteket och dess uppdrag och roll som står i centrum. Dessutom granskar vi en enda enhet, det vill säga vi genomför en djupgående och intensiv undersökning på ett enda bibliotek.

Urval

Vi har valt att lokalisera vår studie till ett bibliotek, det vill säga Lunds stadsbibliotek. Att vi genomfört studien på ett enda bibliotek beror på att våra frågeställningar är ganska så omfattande. Hade vi riktat in oss på exempelvis urvalsprinciper gällande fonogram, hade vi antagligen förlagt studien till flera olika bibliotek. Nu har vi i stället valt att tränga oss in riktigt på djupet av verksamheten och att betrakta den utifrån flera olika aspekter för att öka vår förståelse för hur musikavdelningarna kan tolka sitt uppdrag. Eftersom musikavdelningen vid LSB är integrerad med konstavdelningen har vi hela tiden haft i åtanke att resurser och arbetstid inte endast går till musikförmedlingen.

En andra anledning till att vi ville göra studien på ett bibliotek var att vi önskade utföra användarundersökningen på ett och samma bibliotek. På så vis kunde vi dela ut fler enkäter till ett större antal användare, det vill säga brukarundersökningen blev mer omfattande och resultatet blev antagligen också mer intressant, både för vår studie och för det utsedda biblioteket.

Eftersom vi ville försöka få fram bibliotekariers samlade erfarenheter, tankar och idéer kring musikbibliotekets uppdrag och roll, bestämde vi oss för att intervjua fem personer som arbetar inom musikverksamheten på Lunds stadsbibliotek.

På grund av att vi bestämt oss för att göra en ganska liten användarundersökning hade vi inte heller ambitionen att den skulle utformas statistiskt. Selektionen av användarna skedde i stället genom ett så kallat bekvämlighetsurval, vilket enligt Jan Trost innebär att man ”tager vad man taga kan” (Trost, J. 2001, s. 30). Vi delade helt enkelt ut enkäterna till dem som besökte musikavdelningen just då när vi befann oss på plats.

Materialinsamling

Uppsatsen bygger på de två empiriska undersökningarna men också till viss del på litteraturstudier. Litteraturen vi har tagit del av är till största delen av svensk härkomst, men vi har även studerat en del material från våra nordiska grannländer och från USA och Storbritannien. Det forskningsmaterial som varit klart viktigast för vår studie är B & I-forskaren Sanna Taljas bok *Music, culture, and the library : an analysis of discourses* (2001). Detta verk kommer att få en kort presentation i nästa stycke, men kommer även att presenteras närmare i våra litteraturstudier. Eftersom det annars inte finns så mycket forskning inom fältet har vi till stor del använt oss av handböcker, artiklar och tidigare magisteruppsatser som behandlat ämnet. Detta material fann vi efter sökningar i LIBRIS, Artikelsök, ELIN, Nordiskt BDI-index och Library of Congress Online Catalog. Vi har främst använt oss av litteratur som rör musik på folkbibliotek men vi har även i några enstaka fall studerat texter som rör akademiska musikbibliotek. Förutom litteratur om musik och bibliotek har vi använt oss av litteratur som rör musiklivet, folkbildning, kulturpolitik, användarundersökningar och folkbiblioteksidéologi. Givetvis har det även varit nödvändigt att studera litteratur med anknytning till vårt metodval.

Music, culture, and the library : an analysis of discourses

Sanna Talja är en finsk biblioteksforskare som har forskat om musik på bibliotek. Hennes bok, *Music, Culture, and the Library – An Analysis of Discourses*, från 2001, sammanfattar det viktigaste i hennes forskning. Boken omfattar två delar och i den första delen studerar Talja dels olika textdokument, officiella och semiofficiella policyskrifter för musikavdelningar och för radio, samt andra musikrelaterade texter från 1950- talet och framåt. Det är framförallt denna del som varit intressant för vår uppsats.

Genom att jämföra biblioteksdokument med mer generella texter kring kultur visar Talja att biblioteket verkar i en vidare kontext. Biblioteket och att andra kulturella institutioner influeras på samma sätt av samtidens kulturella diskussioner och av historiskt kulturella diskurser (Talja, S. 2001).

Talja redovisar och analyserar också den intervjuundersökning hon gjort med 28 musikbiblioteksanvändare och behandlar detta material lika seriöst som om hon skulle ha intervjuat biblioteksexperten. Hon ser användarna som ”kulturexperten”, som på ett kompetent sätt återger biblioteks- och musikkultur. Denna undersökningsmetod utgår från att bibliotekarieprofessionens expertis främst är av teknisk art, medan bibliotekets fundamentala principer och mening bygger på kulturella grundantaganden (Talja, S. 2001, s. 20).

Taljas tre perspektiv

Utifrån intervjuresultatet har Talja identifierat tre tolkningsperspektiv, tre diskurser rörande musikverksamhet på bibliotek. Dessa perspektiv kallar Talja för The General Education Repertoire, The Alternative Repertoire och The Demand Repertoire. Talja menar att dessa diskurser inte skiljer sig nämnvärt från det resultat hon fått då hon analyserat textdokumenten. Detta beror på (som vi nämnt ovan) att dessa perspektiv gällande biblioteksprinciper hör till vårt gemensamma kulturarv. De härstammar från några parallellt existerande historiskt kulturella diskurser som är gemensamma för all form av konst och kultur (Talja, S. 2001, s. 199 ff).

Talja menar att det, oberoende om det handlar om biblioteksanvändare eller om folk i biblioteksbranschen, inte finns någon entydig linje i resonemangen kring hur en musikavdelning ska eller bör fungera. Hon hittar som sagt samma motsättningar och överensstämmelser i textanalysen som i analysen av intervjuundersökningen och menar att de tre perspektiven är applicerbara också på övrig biblioteksverksamhet. Taljas analys visar på hur mångfacetterad folkbiblioteksverksamheten är och att det är oundvikligt att det finns motsättningar inom verksamheten (Talja, S 2001, s.1).

Hon anser också att målformuleringar och policydokument i sig egentligen inte säger så mycket om verksamheten. Det finns ett antal begrepp som ständigt är med i sådana dokument, men som ingen någonsin ifrågasätter. Exempel på sådana ord är ”mångfald”, ”kvalitet” och ”demokrati”. Dessa ord, som väcker positiva associationer, har varit med givna i måldokument i årtionde. Samtidigt har ordens innebörd förändrats kraftigt eftersom de är bundna till ett speciellt sätt att tänka under en viss era. Måldokument och policyskrifter får därför först betydelse i en större kontext, i jämförelse med den rådande diskurser (Talja, S. 2001, s. 31ff).

Även om Talja har använt en annan metod än oss, det vill säga diskursanalys, så är hennes tre perspektiv mycket intressanta för vår uppsats. De tar fasta på idéer och urvalsprinciper, och har gett oss olika perspektiv på musikbiblioteksverksamhet. Vi har precis som Talja undersökt både användarnas och professionens syn på musikavdelningarna och hennes teoretiska modell har fungerat som ett fruktbart analysredskap. Därför har vi valt att göra en enskild analys av vårt resultat endast mot bakgrund av denna teori, vilket vi återkommer till senare. Taljas tre perspektiv kommer att få en utförligare presentation i våra litteraturstudier.

Intervjuundersökning

Oftast brukar kvalitativa intervjuer vara icke-standardiserade det vill säga man utgår ifrån att man inte från början kan veta vilka frågor som är viktiga och betydelsefulla. Den kvalitativa intervjun kräver att intervjuaren utvecklar, anpassar och följer upp vad som är lämpligt för situationen och för det centrala syftet med undersökningen (Starrin, B. & Renck, B. 1996, s. 56). Våra intervjuer var dock aningen standardiserade, det vill säga vi utgick ifrån på förhand formulerade frågor, men dessa frågor modifierades något under de olika intervjusituationerna. Dessutom uppkom det nya frågor och följdfrågor beroende på hur samtalen med respondenterna utvecklades. Alla på förhand formulerade frågor ställdes inte heller till samtliga intervjupersoner. Intervjuerna var

strukturerade på så vis att samtliga intervjupersoner fick svara på frågor berörande våra huvudteman, vilka var musikavdelningens *Målsättning och verksamhetsidé*, *Urval och utbud*, *Roll i övriga musiklivet och för användarnas musikbehov*, *Användare* och *Musikbibliotekariens karaktär*. Intervjuerna med bibliotekarierna utfördes den 10 och 16 Mars 2005. Dessa spelades in på bandspelare och sammanställdes sedan på dator. I något enstaka fall fick vi senare ställa kompletterande frågor med e-post.

Enkätundersökning

Då vi utarbetade enkäten utgick vi delvis ifrån den modell som Sanna Taljas formulerat i *Music, culture, and the library : an analysis of discourses*, men vi lade även till några frågor av mer praktiskt karaktär. Jan Trost *Enkätboken* (2001) gav många intressanta uppslag för hur vi kunde utforma frågorna. Enkäten kom att bestå av nio frågor av olika formmässig karaktär. Främst innehöll den frågor med fasta svarsalternativ men användaren fick också besvara en såkallad öppen fråga, det vill säga en fråga där denne själv fick fylla i ett svar. Några av frågorna var rangordningsfrågor där brukaren fick ordna svarsalternativen efter vad denne tyckte stämde bäst. På en del frågor kunde de fylla i mer än ett svarsalternativ medan de på andra frågor bara kunde kryssa i ett. Enkäterna delades slumpvist ut till besökare som befann sig på musik- och konstavdelningen den 10 och 16 Mars 2005. Vi gav endast enkäterna till besökare som befann sig i den del av lokalen där musikmedierna finns. De som fyllde i enkäten belönades med godis.

Resultatredovisning

Resultatet av våra empiriska undersökningar kommer att redovisas i två avsnitt. Först kommer vi att redovisa vårt resultat av intervjuundersökningen och därefter redogör vi för resultatet av enkätundersökningen. Intervju svaren kommer att presenteras i olika ”temaavsnitt”, vilka är de teman som vi utgick från då vi ställde våra frågor. Vi har försökt att redovisa de svar som vi tyckte var mest framträdande och ibland uppvisas dessa i citatform. Resultatet av användarundersökningen presenteras till största delen i diagramform.

Analysförfarande

Resultatet av vår undersökning kommer att diskuteras och analyseras på två olika sätt, i två skilda analyser. I den första analysen (Analys 1) använder vi Taljas tre perspektiv som analysverktyg och diskuterar hur vårt empiriska resultat förhåller sig till dessa perspektiv. I den andra analysen (Analys 2) diskuterar vi sedan våra frågeställningar utifrån vårt empiriska material och i förhållande till övrig litteratur. Slutligen nyttjar vi Taljas modell *The Interpretative Repertoires of the Music Library* för att åskådliggöra resultatet av våra analyser.

Musik på bibliotek - en litteraturstudie

Historik

De tidigaste musiksamlingarna fanns vid institutioner där musik framfördes, såsom i katedraler och skolor. Den första formen av självständiga musikbibliotek hyrde ut noter var de så kallade "Musical Circulating Libraries", vars koncept kan beskrivas som ett mellanting mellan dagens bokbussar och videofilmsuthyrningsbutiker. Denna verksamhet bedrevs i Storbritannien mellan slutet av 1700-talet och första världskriget, men dog ut i och med folkbibliotekens framväxt. På folkbiblioteken kunde man nämligen låna noter avgiftsfritt. Det skedde under den här tiden också en förskjutning i människors musikvanor och musiklyssnandet blev allt vanligare. Tidigare hade musik för det flesta varit något som utövades privat (Ledsham. I. 2000, s.3).

Det första folkbiblioteket som lånade ut tryckta musikmedier öppnade i Liverpool 1859. I USA lånades även andra medier ut. Exempelvis fanns det före första världskriget pianorullar till självspelande pianon till utlån i New York. I Storbritannien började man att låna ut musikinspelningar efter andra världskrigets slut, ofta mot en avgift då denna verksamhet inte accepterades som en del av bibliotekens kärnverksamhet (Ledsham. I. 2000, s. 5).

Då de svenska folkbiblioteken började med musikverksamhet lades tonvikten på avlyssning i biblioteken, medan man till exempel i Danmark tidigt satsade på utlåning av fonogram. (DS U 1983:13, s.16). Karlstads stadsbibliotek var det första folkbiblioteket i Sverige som öppnade en musikavdelning. Då, 1949, erbjöds som sagt enbart skivavlyssning. Malmö Stadsbibliotek var också tidigt med musikverksamhet och började bedriva avlyssningsverksamhet 1958. I början erbjöd de bara västerländsk konstmusik, men andra genrer tillkom efterhand. Redan i slutet av 60-talet lånade några av Malmös filialer ut fonogram och 1975 erbjöds denna tjänst även på huvudbiblioteket.

Det var under 60 och 70-talet som biblioteken började intressera sig för LP-skivan och dess användning på allvar (Johansson 1997, s. 101). Under den här perioden utvecklades folkbiblioteken påtagligt. Liksom utländska föregångare började man föra in allmänkulturell verksamhet, såsom film, konst, teater och utställningar i folkbiblioteken. Detta på grund av den samhällseliga kulturpolitik som senare skulle komma att befästas i de kulturpolitiska målen. Ekonomisk expansion resulterade i statliga bidrag, och i en satsning som gjorde det möjligt för biblioteken att föra in musik som en del i verksamheten. Denna utveckling stagnerade emellertid något i och med den kommunala ekonomins nedgång under slutet av 70-talet (Andersson, L. G. 1986, s. 66).

I början av 1980-talet bestod i genomsnitt 1,5 % av de svenska folkbibliotekens samlade mediebestånd av fonogram (Andersson, L. G. 1986, s.10). Man hade då börjat göra en omprioritering vad gällde avlyssning och utlåning av fonogram. De största fonogramsamlingarna bestod fortfarande mestadels av västerländsk konstmusik. På flertalet bibliotek köptes barn- och rockmusik på kassetband, då detta medium ansågs mer lätthanterligt vid avlyssning och utlån (Andersson, B. 1986, s. 61). I Sverige kom CD-formatets genombrott i slutet av 80-talet. I och med detta blev utlåning av fonogram betydligt vanligare än avlyssning. CD-skivan ansågs nämligen lämpa sig bättre för sådant ändamål än den svårhanterliga LP-skivan.

Musikbiblioteksideologi

I ett tidigt skede av musikbiblioteksverksamhetens historia formulerades verksamhetens principer av kända kultur- och musikexperter. Detta på grund av att det inte fanns någon etablerad musikbibliotekarieprofession. Det är dock viktigt att betänka att det inte är någon enskild individ som formulerar sådana principer och idéerna blir endast varaktiga om de anammas som kollektiva projekt. Den finske kompositören Seppo Nummi formulerade i mitten av 50-talet ett musikbiblioteksprogram åt de finska folkbiblioteken. Han menade att folkbiblioteken inte var riktigt demokratiska om de inte erbjöd musik på samma sätt som de erbjöd litteratur och att musikbiblioteken kunde medverka till att förändra nivån på det offentliga musiklivet. Dessa tankar hämtade han från Tyskland, där det fanns idéer om att musikavdelningarna var institutioner för musikutbildning. Musikavdelningarnas huvudfunktion var att fungera folkbildande och som ett alternativ till ”fördummande” radiomusik. Klassisk musik var den genre som prioriterades och det var viktigt att musikavdelningens utbud speglade musikhistorien (Talja, S. 2001 s. 32 ff).

Nummis program kritiserades i flertalet artiklar av musiksociologen Pekka Gronow. Gronow publicerade 1972 en ny guide för musikbibliotek som fick biblioteken att ändra sina policys. Han menade att musikavdelningarnas primära syfte var att tillhandahålla kunskap om musik i sin helhet. Samlingen skulle innehålla exempel på olika genrer och på musik från olika delar av världen. Speciellt viktigt var det att föra fram exotisk och experimentell musik, eftersom användarna annars hade svårighet att komma i kontakt med dessa skivor. Han menade att biblioteken borde ha som utgångspunkt att olika människor uppskattar olika sorters musik och att musiken inte skulle ha plats på biblioteken i relation till hur populär den var. Populärmusik åldras snabbt, menade han. Han tyckte däremot inte att genren helt skulle uteslutas från biblioteken. Detta eftersom att alla grupper användare har rätt till samma service (Talja, S. 2001 s. 36 ff)

Efter 70-talet avtog de offentliga diskussionerna kring folkbibliotekens musikverksamhet, men de fortsatte inom professionen. 1986 utkom en finsk ”Handbok för musikbiblioteksverksamhet”, skriven av en grupp erfarna musikbibliotekarier. Enligt denna bok var musikavdelningarnas syfte att arbeta för att likställa medborgarnas möjligheter till musikaktivitet, att stötta musikaliska minoriteter och lokalt musikliv och att öka intresset för musik. För att förverkliga dessa ambitioner skulle urvalet av musik bland annat baseras på kriterierna kvalitet, mångfald och balans mellan inhemsk och utländsk musik. Den största skillnaden från tidigare policyskrifter var att det inte gavs

någon utförlig rekommendation kring hur samlingens genrefördelning borde se ut. Man menade att det var musikbibliotekariernas uppgift att välja ut kvalitetsmässig musik (Talja, S. 2001 s. 40ff).

Efterhand som utlåning av skivor blev folkbibliotekens mest populära service förändrades urvalsprinciperna. Resultatet av det väldiga utlånet av rock och popmusik var att denna musik inte längre ansågs strida mot bibliotekens kvalitets- och mångfaldskriterium (Talja, S. 2001 s. 42).

Musikbibliotekets uppdrag och roll

Martin Sundin har i sin uppsats *Musiken och folkbiblioteket: En studie av musikverksamheten på folkbiblioteken i Borås Stad* (2004) skildrat och analyserat den musikverksamhet som bedrivs på de svenska folkbiblioteken. Han har gjort en fallstudie där han genom kvalitativa intervjuer undersökt hur biblioteken i Borås Stad bedriver sin musikverksamhet. Detta gör han genom att titta på verksamheten utifrån några olika aspekter, som till exempel på hur musikbiblioteket samverkar med det övriga musiklivet, hur man ser på sin uppgift och på vilka egenskaper och kunskaper respondenterna anser att den musikansvarige ska inneha. Hans undersökning visar att biblioteken inte har några direkta målsättningar med sin musikverksamhet och att man inte har något direkt samarbete med det övriga musiklivet i Borås.

Mattias Larsson kommer fram till ungefär samma sak i sin magisteruppsats *Tre perspektiv på musikavdelningarna vid Stadsdelsbiblioteken i Göteborg- En kvalitativ studie om målsättningar och utbud* (2004). Hans syfte är att undersöka efter vilka riktlinjer och intressen ett antal av stadsdelsbiblioteken i Göteborg driver sina musikavdelningar då det gäller utbud och urval av fonogram. Han har undersökt ett flertal filialer i Göteborg där han har intervjuat den musikansvarige och har dessutom använt Sanna Taljas teoretiska modell om de tre perspektiven för att se om detta analysredskap är applicerbart på musikbiblioteksverksamheten i Göteborg. Konkret har han undersökt i fall biblioteken arbetar efter en folkbildande modell, i fall man vill vara ett alternativ till den kommersiella marknaden eller om man utgår ifrån låntagarnas efterfrågan.

Uppsatsen visar att det saknas nedskrivna målsättningar på samtliga av de tio bibliotek som ingått i undersökningen och att endast ett av biblioteken har uttalade idéer kring hur verksamheten skall bedrivas. Vad det gäller vilken av Taljas tre inriktningar som musikverksamheten arbetar efter, så är det endast ett bibliotek som han anser tillhöra det ”folkbildande perspektivet”. Några menar att de tillhör de ”alternativa perspektivet”, medan Larsson inte riktigt tycker att man kan placera de där. Undersökningen visar också att de flesta av de undersökta musikverksamheterna arbetar efter ett ”efterfrågansinriktat perspektiv” eftersom man menar att låntagarnas efterfrågan är det viktigaste. Författaren är dock till viss del kritisk till detta uttalande, då han anser att man för att veta vad låntagarna egentligen vill ha måste göra en användarundersökning, vilket inget av biblioteken har gjort. Slutligen anser Larsson att flertalet av de musikansvariga som ingick i undersökningen inte har särskilt djupa kunskaper inom området och efterlyser därför spetskompetens för att verksamheten ska fungera bättre.

I samband med att den danska lagen trädde i kraft gavs det ut en del handböcker i hur biblioteken bör axla sitt uppdrag, dvs. riktlinjer för hur musikavdelningar byggs upp och bör drivas. Bland annat så gav den danska biblioteksstyrelsen ut *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Bibliotekstyrelsen* (2000), där Tine Vind som är verksam vid Den Danske Biblioteksskole, ger råd och tips främst till alla de bibliotek som i och med lagstiftningen ligger i startgroparna för musikförmedling.

Vind menar att det bör finnas tre grundläggande typer av material i musikbiblioteket: litteratur om musik, noter (musikalier) och inspelningar (fonogram) (Vind, T. 2000, s. 10). Samlingen ska vara uppbyggd kring begreppen kvalitet, allsidighet och aktualitet. Precis som när det gäller övrig inköspolicy kan avvägningen mellan aktualitet och kvalitet vara krånglig, då många bibliotek känner sig pressade att köpa in det som efterfrågas, samtidigt som man vill leva upp till uppsatta kvalitetskriterier. Vind tycker en samling bör innehålla dels det som passar användarnas behov men också sånt som ger möjlighet till nya upplevelser. Hon menar också det är viktigt att känna sin målgrupp och att målsättningen bör vara att tillgodose alla potentiella användares behov, oavsett om de är fritidsmässiga eller professionella (Vind, T. 2000, s. 16ff). Enligt Vind bör 1/3 av samlingen bestå av klassisk musik, men att det så långt det går bör finnas exempel inom alla genrer och stilar (Vind, T. 2000, s. 21).

Den norska handboken *Finn musikken* (1990) menar också att man på musikavdelningen bör försöka definiera olika potentiella användargrupper och ange deras behov. Ett bibliotek med ett generellt musikutbud lockar musikintresserade och amatörmusiker, medan musikstudenter, professionella musiker och forskare kräver ett mer specialiserat utbud. Traditionellt bör dock folkbibliotek ha ett generellt utbud, som i största möjliga grad ska ge sina användare en allsidig orientering snarare än en specialiserad. Därför torde musikintresserade och amatörmusiker ses som den viktigaste användargruppen på folkbibliotekens musikavdelningar. För användargrupper med ett mer specialiserat behov rekommenderas fjärrlån.

Den vanligaste varianten av musikverksamhet på bibliotek är i dagens läge utlåning av fonogram. Denna verksamhet kräver också minst om man tänker på personalinsatser, apparatur och utbildning (Johansson, I, 1997 s.109). Ingemar Johansson skriver i *Modern teknik-moderna medier. Biblioteken i IT-samhället* att bibliotekets status höjs väsentligt genom ett bra utbud av musik och att om det satsas på ungdomsmusik lockar man dit en stor grupp som annars inte besöker biblioteket. Bibliotekets utbud kan då kännas mer aktuellt och relevant för ungdomarna och biblioteket kan få rollen av en mötesplats, dit ungdomarna går för att träffa kompisar (Johansson, I, 1997 s.109). Vidare diskuterar författaren musikens betydelse som identitetsbärare och hur en satsning på ungdomars musik, men också på invandrarnas, kan ge stor utdelning.

Det har på sina håll hävdats att man skulle ta ut avgift på lån av musikmedier. Detta är dock inte tillåtet på grund av upphovsrättslagen menar Johansson (Johansson, I. 1997, s.112ff). Förutsättningar för CD-utlåning på bibliotek är att biblioteken eller kommunen har ett avtal med STIM och att utlåningen är avgiftsfri. Att ta betalt för utlån av CDs är emot de villkor som STIM's avtal utgör (Ward, B. 1995, s.1). Ingemar Johansson uttrycker vidare att det är viktigt att biblioteket samarbetar med andra musikinstitutioner och han anser att biblioteket kan fungera som en kontaktyta mellan utövare och

konsumenter, till exempel genom att utlåning av demokassetter med lokala förmågor (Johansson, I.1997, s.109).

Ingela Sundström-Öbergs menar i sin artikel *Musik på bibliotek - Överlevnad eller utveckling. Rapport från en konferens* att distributionen av statligt kulturstödda fonogram inte fungerar. Hon anser därför att biblioteken skulle kunna hjälpa till att sprida dessa skivor eftersom biblioteken skulle kunna bedriva skivförsäljning, precis som många bibliotek säljer böckerna i ”En bok för alla”-serien.

Musikbibliotekariens kompetens

Den norska handboken *Finn Musikken* betonar vikten av musikbibliotekarieutbildning som innefattar katalogisering och klassifikation av musikmedier, utvidgad referenskunskap, projektarbete och musikhistoria/musikteori (1990 s. 116 ff). Det finns ingen specialiserad musikbibliotekarieutbildning i Sverige. Det gess dock två valbara kurser i ämnet ”Musik på bibliotek” vid den biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen i Borås, som enligt kursens hemsida syftar till att studenterna ska utveckla kunskaper om relevanta informationskällor inom musikens område, om biblioteksarbete med olika musikmedier och om administrativ hantering av musikbibliotekets verksamhet.

Tine Vind vid den danska Biblioteksstyrelsen anser emellertid att det inte är nödvändigt att vara specialist för att bygga upp och upprätthålla en musiksamling. Hon menar att bibliotekarierna bör acceptera att man inte kan veta allt om alla genrer och artister och att de får vara beredda på att träffa låntagare som har större kunskap om musikområdet än de själv. Det finns många sätt för bibliotekarier som jobbar med musikförmedling att utöka sin kompetens. Vind ger några råd till dessa bibliotekarier, bland annat att de bör hålla sig välorienterade kring vilka konserter som är på gång, vara insatta i hitlistorna, lyssna på radio och titta på musikkanaler såsom MTV. Men hon anser också att det är viktigt att delta i projekt och utbildning som handlar om musikförmedling och skaffa sig nätverk där idéer kring musik kan diskuteras (Vind, T. 2000, s. 33ff).

Föreningar och Forum

International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IALM), är en internationell förening för musikbibliotek och musikarkiv, som finns i 42 länder och har cirka 2000 medlemmar. IALM startades 1951 och har flest medlemmar i Nordamerika och Europa. Bland medlemmarna finns exempelvis musik- och AV-bibliotekarier, musikarkivarier och musikförläggare. IALM håller varje år internationella konferenser som är öppna för alla medlemmar. 2006 kommer konferensen äga rum i Sverige, närmare bestämt i Göteborg (IALM).

Svenska Musikbiblioteksföreningen är den svenska sektionen av IAML. De arbetar för att stärka samarbetet mellan olika musikbibliotek i Sverige och internationellt och de vill öka förståelsen för musikbibliotekets kulturella betydelse och verka för att musikmaterial görs tillgängligt. De driver även frågor kring utbildning och vidareutbildning av musikbibliotekarier och anordnar konferenser och kurser i ämnen som rör musik på bibliotek (Svenska musikbiblioteksföreningen).

Ett annat sätt att samarbeta musikbibliotekarier emellan är ”Musikbiblioteksforum”, som är en av de många diskussionslistor som ligger under Kulturnät Sverige. Kulturnät Sverige är en mötesplats på webben för personer som vill diskutera företeelser inom kultur och media. En diskussionslista är en sorts forum där inläggen distribueras automatiskt via e-post till de som prenumererar på listan. Musikbiblioteksforum riktar sig i första hand till bibliotekarier som arbetar på musikbibliotek eller med musikmedia på folkbibliotek (Svenska musikbiblioteksförbundet).

Inköp

Johansson beskriver olika musikformat i *Modern Teknik- moderna medier. Biblioteken i IT-samhället* (1997), men tar också upp olika inköpsvägar. Han menar att det är viktigt att den inköpsansvarige bibliotekarien läser mycket musiktidningar och recensioner för att hålla sig uppdaterad angående vad som bör köpas in (Johansson, I. 1997, s. 107).

BTJ är en inköpskanal även för musikavdelningarna men de recenserar under ett år mindre än 10 % av den totala skivutgivningen (jfr ca 90% av bokutgivningen). De fördelar sina recensioner mellan fem olika genrer, det vill säga pop/rock, klassiskt, jazz/gospel/blues, visor/traditionellt och barn. Eftersom recensenterna endast recenserar i deras tycke ”bra” skivor, är alla skivrecensioner positiva och mer av varudeklarationskaraktär än andra recensioner. Barbro Ward skriver i artikeln ”Musiken åter på biblioteken- tacka cd:n för det” att BTJ har fyra urvalskriterier då de recenserar fonogram. Dessa är:

- *Konstnärlig kvalitet*- verket ska vara ”rätt” framfört och lyftas fram på bästa möjliga sätt.
- *Artister*- artisterna ska inte väljas slentrianmässigt, även inom t ex. klassisk musik finns trender och idoler.
- *Repertoar*- repertoaren ska vara varierad och får gärna hamna utanför de vanliga fårorna och namnen.
- *Teknik*- tekniken ska givetvis vara den bästa tänkbara.

(Ward , B. 1995, s. 2).

Urvalsprinciper

Till skillnad från Mattias Larssons intervjupersoner i *Tre perspektiv på musikavdelningarna vid Stadsbiblioteken i Göteborg*, har samtliga musikbibliotekarier som Eva Fälth intervjuat till sin magisteruppsats *Dagsländor eller bestående värden?– En studie om urval av musikfonogram på folkbibliotek* (2004) en uttalad ambition med sin verksamhet. Dock har författaren här medvetet valt ut fem så kallade ”eldsjälar” inom musikbiblioteksverksamheten eftersom hon tror att det där finns mest åsikter att hämta. Uppsatsen fokuserar på musikbibliotekens fonogramsamlingar och författaren har genom intervjuer studerat urvalsprinciper och vilka tankar som finns kring utbudet. Hon har även studerat vilka ambitioner som finns bakom fonogramsamlingen.

Hennes resultat visar att samtliga bibliotek strävar efter ett så kallat basutbud, samtidigt som de poängterar vikten av alternativ i utbudet. För att nå ut till fler användargrupper behöver man till viss del även köpa in på efterfrågan. Bredd och kvalitet sammanfattar de två viktigaste grundtankarna om utbudet. De undersökta bibliotekens ambition med musikverksamheten kan sammanfattas i tre aspekter menar hon, att erbjuda ett basutbud av skivor, att erbjuda ett alternativt utbud och att göra biblioteket attraktivt för användarna (Fälth, E. 2004, s. 59).

Författaren anser att basutbudet är ett centralt begrepp i urvalsfrågor och faktiskt också en av de centrala ambitionerna med verksamheten. Eftersom begreppet indikerar något gemensamt och normativt vill hon poängtera att det är viktigt att ställa sig frågan utifrån vilka grunder vi gör våra bedömningar om vad som bör ingå i ett basutbud. Om vi pratar om kulturarv, vems kulturarv menar vi då egentligen? Fälth anser att användaren bör kunna ställa krav på ett genomtänkt urval och hon menar att biblioteken har en viktig uppgift i att föra ut kunskaper om musik på ett sätt som beskriver historiska, kulturella och etniska helheter (Fälth, E. 2004, s. 62).

Karin Schelin har också studerat urvalsprinciper då det gäller fonogram på folkbibliotek. I sin magisteruppsats *Populärmusik på folkbibliotek - en studie kring urval* (2004) har hon bland annat undersökt efter vilka riktlinjer bibliotekarier, som är ansvariga för inköp av pop- och rockmusik, gör sina urval. Hon kommer fram till att intervjupersonerna strävar efter att musiken ska ha en hög kvalitet. Med kvalitet menas enligt uppsatsens intervjupersoner att musiken är unik på något sätt, att den står för någonting äkta, att den har ett textmässigt innehåll som visar på ”sunda värderingar” och att den inte är skapad endast för kommersiell framgång. Resultatet visar också att musikavdelningarna strävar efter att ha en ”vägledande” roll och att man vara en motvikt mot kommersialismen. Men man vill samtidigt till viss del ta hänsyn till användarens önskemål och inte vara alltför censurerande (Schelin, K. 2004, s. 46 ff).

Musikbiblioteken och användarna

De flesta magisteruppsatser inom Biblioteks- och informationsvetenskap som har behandlat musik på bibliotek har inriktat sig på bibliotekariernas syn på saker och ting. Det är väldigt få som fokuserat på användaren men Patrik Bäckwall är en av dem. Han har i sin magisteruppsats *Har vi det ni söker eller önskar ni något annat? En undersökning om ungdomars musik- och filmintresse och deras syn på musik- och filmutbudet i ett mindre och ett större bibliotek* (2001), dels gjort en mindre användarundersökning och dels utfört kvalitativa intervjuer med bibliotekarier. Bäckwalls undersökning går ut på att studera vad ungdomar i åldern 15-25 tycker om film- och musikutbudet på två bibliotek. Dessutom vill han undersöka i fall inköpsansvariga är medvetna om vilken sorts musik och film ungdomarna föredrar.

Studien visar att ungdomarna är relativt nöjda med musikutbudet men att de tycker att biblioteket saknar ny och modern musik, vilket Bäckwall efter att ha gått igenom bibliotekens utbud, enbart till viss del anser vara befogat. Han menar att biblioteken inom vissa genrer faktiskt har ett väldigt modernt utbud. Hans undersökning visar att det är flest manliga användare som lånar CD-skivor och kommer fram till det, kan tyckas, förvånande resultatet att de tillfrågade ungdomarna lånar lite CD-skivor överlag.

Vad det gäller de inköpsansvariga bibliotekariernas medvetenhet om vad ungdomarna föredrar, så tycker författaren att de intervjuade bibliotekarierna har en uppfattning om ungdomarnas förväntningar. Man kan tycka att denna kan förbättras och efterlyser därför en större kunskap om och insikt i olika ungdomskulturer (Bäckwall, P. 2001).

Bäckwalls studie åskådliggör att trots att de skivor som ungdomarna vill låna fanns på biblioteket så används inte skivutbudet särskilt flitigt. Jonny Nilsson och Lin Nilsson kommer fram till ungefär samma sak. En av deras frågeställningar i magisteruppsatsen *"Det är mesigt att läsa om musik" - en studie av musikintresserade människors informationsvanor* (Nilsson & Nilsson, 2004) rör musikintresserade människors syn på biblioteket som förmedlare av musikinformation. Författarna konstaterar att det resultat som deras undersökning ger i frågan är ganska entydigt. De personer som ingått i deras studie använder endast biblioteket för att skaffa fram noter eller liknande och anser inte att biblioteket är något bra ställe för att få tag i musik som de vill lyssna på (Nilsson & Nilsson 2004, s. 62). Biblioteket används inte i heller för att hitta ny musik. I stället anskaffas denna typ av musikinformation till exempel via kompisar, massmedier, webbsidor eller genom att "browsa" i skivaffärer. Några av respondenterna upplever att bibliotekets skivutbud är inaktuellt och ointressant medan några poängterar att de faktiskt inte vet vad som finns (Nilsson & Nilsson 2004, s. 59). En del av respondenterna anser dessutom att de inte tycker att det är bibliotekets uppgift att tillhandahålla musikinspelningar i allt för stor omfattning (Nilsson & Nilsson 2004, s. 53). Bibliotekets utbud av instruktiv musikinformation som musikintresserade behöver i samband med musikutövande används däremot flitigt och intervjupersonerna är dessutom väldigt positivt inställda till dessa tillgångar (Nilsson & Nilsson 2004, s. 57).

Jeanette Casey och Kathryn Taylor menar i artikeln *Music Librarys Users: Who Are These People and What do they want from Us* att biblioteket är en serviceinstitution vars främsta uppgift är att ge användarna den service de önskar och behöver. (Casey & Taylor, 1993 s. 4). Ofta tror sig bibliotekarier veta vad kunderna behöver men i själva verket handlar det bara om hur de *uppfattar* användarnas behov. Författarna efterlyser därför större kunskap om användarnas behov och önskemål.

Författarna menar inte att deras artikel kan ersätta en användarundersökning men de vill med hjälp av en historisk tillbakablick och genom att titta på samhälls-, teknologiska, demografiska förändringar ge en översikt över hur musikbibliotekets användare och service har förändrats och dessutom indikera några faktorer som kan komma att påverka musikbiblioteket ytterligare. De vill också genom artikeln framföra några argument för varför det är viktigt för biblioteken att lära känna sina kunder (Casey & Taylor, 1993 s. 4-5).

Författarna gör en historisk studie över musikbiblioteksrelaterad litteratur och tittar dessutom på några samhälls- förändringar som påverkat musikbibliotekets service. De kommer fram till att det skett tre större förändringar som berört musikbiblioteken och förväntningarna hos dess användare (Casey & Taylor, 1993 s. 4).

Införandet av CD-skivan är ett exempel på en företeelse som haft en tydlig påverkan på musikbiblioteket. Användarna har självklart efterfrågat dessa behändiga format och LP-skivans "död" har krävt att biblioteken har moderniserat sin skivsamling och skivlyssningsutrustning. Författarna poängterar också musikvideons och MTV's starka

betydelse för hur människor i dag lyssnar på musik (Casey & Taylor, 1993 s. 8). Datorernas inverkan på världen och på biblioteken har också fört med sig nya förväntningar hos musikbiblioteksanvändarna. Människor har i dag en annan syn på tid förväntar sig att all information snabbt ska finnas tillgänglig via en dator. Datorn har dessutom medfört helt nya sätt att skapa musik och används också ofta i musikutbildningen.

Men den största förändringen som skett och som påverkat musikbiblioteken mest, både då det gäller folkbibliotek och akademiska musikbibliotek menar författarna, är den oerhörda ökningen av efterfrågan av populär och ickevåsterländsk musik (Casey & Taylor, 1993 s. 9). De demografiska förändringarna samt den alltmer ökade intresset för populärmusik är faktorer som orsakat denna efterfrågan tror författarna.

Andra viktiga beståndsdelar för de förändrade förväntningarna på musikbiblioteken är populärmusikens enorma betydelse i människors vardag och att populärkulturen kommit att bli ett legitimt studieämne vid universiteten (Casey & Taylor, 1993 s. 6 ff). Författarna menar att gränserna mellan de akademiska musikbiblioteken och folkbiblioteken kommer att sammansmälta i och med den ökade efterfrågan av information om populärmusik och världsmusik. Därför efterlyser dom ett större samarbete och en resursfördelning mellan de olika biblioteken, eftersom inget bibliotek enskilt kan förväntas försörja alla musikbiblioteks kunder, det vill säga både studenter, professionella musiker och andra som har behov av musik (Casey & Taylor, 1993 s. 10).

En ökad kännedom om låntagarna leder dels till en trevligare arbetssituation eftersom nöjda kunder ger uppskattning, men också till en vettigare användning av bibliotekets resurser. Om efterfrågan av västerländsk klassik musik kraftigt sjunker och i fall den typen av musik inte kommer att bli återupptäckt senare, varför då köpa det? frågar sig Casey och Taylor. Pengar kan bli bättre brukade på material som kunderna vill använda menar de (Casey & Taylor, 1993 s. 10). Med detta menas inte att biblioteken ska göra allt vad kunderna kräver och det är inte möjligt eller önskvärt att genomföra alla förslag. Men att enbart lita på sitt eget omdöme är inte nog och det allra viktigaste är bibliotekets överlevnad.

Patrons who see a library responding to their needs are patrons who may well fight for that library. We need patrons who will tell the funding institutions that their library is necessary; that it provides the service and materials that they need and therefore, funds must be made available for those services. (Casey & Taylor, 1993 s. 10).

För att samhället ska förstå värdet av biblioteket måste biblioteken försörja sina kunder med den service de behöver och vara medvetna om vad de kommer att behöva i framtiden anser artikelförfattarna. För att fastställa vilka dessa behov är, måste man på biblioteken använda sin expertis som bibliotekarier, vara medvetna om och uppmärksamma teknologiska, ekonomiska och demografiska förändringar och sist men inte minst, fråga sina kunder (Casey & Taylor, 1993 s. 11).

I USA har mätningar av bibliotekets verksamhet pågått i flera årtionden och man har med tiden arbetat fram diverse mätmetoder (jfr Axelsson & Haglund 2000). I Sverige har några större användarundersökningar genomförts. Tre av dessa, Projekt Florence,

Projekt RUT och KB-besökaren, redogör Carin Axelsson och Susanne Haglund för i sin magisteruppsats *Användarundersökningar på bibliotek - från studie till genomförande* (2000). Studien är å ena sidan en presentation och jämförelse av dessa tre undersökningar men består å andra sidan av en användarundersökning som de själv utförde år 2000 på Statens musikbibliotek.

Undersökningen är en ganska omfattande och kvantitativ studie som till viss del uppkommit med uppdrag från Statens musikbibliotek i syfte att kartlägga bibliotekets användare och få en uppfattning om hur dessa använder och upplever biblioteket. Deras målsättning är att undersökningsmaterialet ska kunna användas som underlag för att förbättra verksamheten ur användarens perspektiv (Axelsson & Haglund 2000). Enkäterna som delades ut utformades i samråd med de anställda vid Statens musikbibliotek, eftersom författarna ville veta vad personalen ansåg sig behöva veta om användarna för att kunna förbättra bibliotekets service (Axelsson & Haglund 2000, s. 56-57). Resultatet av studien visar bland annat att biblioteket har en liten övervikt av manliga besökare. Detta tror författarna kan bero på att musikycket är ett traditionellt manligt yrke (Axelsson & Haglund 2000, s. 80). Gemensamt för samtliga besökare är intresset för musik och 60 % av undersökningsdeltagarna är musiker på yrkes- eller amatörnivå. 15 % använder biblioteket för forskning (Axelsson & Haglund 2000 s. 80).

Aspekter på musikbibliotek

The General Education Repertoire/Det folkbildande perspektivet

Det första perspektivet som Sanna Talja presenterar i *Music, Culture, and the Library – An Analysis of Discourses* är ”The General Education Repertoire”, vilket skulle kunna översättas till ”det folkbildande perspektivet” (Talja, S. 2001, s. 51). Enligt detta perspektiv är musikavdelningens främsta uppgift att främja utbildning och studier. Det är viktigare att tillfredställa de behov som finns bland musikstudenter och bland dem som vill fortbilda sig inom musik än att tillgodose de användare som enbart är ute efter underhållning (Talja, S. 2001, s. 52).

Den centrala idén är att det på musikavdelningen bör finnas en ”baskollektion” med det viktigaste inom varje musikgenre och att samlingen ska vara uppbyggd kring en historisk och kulturell bas. Samlingen ska spegla musikhistorien och ge en bild av hur utvecklingen inom musik och olika musikgenrer sett ut genom åren (Talja, S. 2001, s. 52). Biblioteket ska inte endast tillmötesgå användarnas önskemål, utan bör ha som huvudmål att erbjuda hög kvalitet och vägleda användarna mot något ”bättre”.

Inom detta perspektiv anses klassisk musik vara den viktigaste musikgenren ur kulturell synpunkt. Denna musikkategori symboliserar nämligen ett arv från den västerländska civilisationen och utgör en viktig del av vårt kulturarv. Andra musikstilar, såsom rock och jazz accepteras, men har ej huvudsaklig prioritet. (Talja, S. 2001, s. 52).

Enligt det folkbildande perspektivet bör bibliotekarierna ha en kritisk hållning gentemot ny populärmusik vid inköp och urval av fonogram. I populärmusikens natur ligger nämligen kort varaktighet och skiftande trender. Klassisk musik däremot, har en lång varaktighet och bibehåller sin aktiva plats i den musikaliska kanon. Det tillhör inte

bibliotekets uppgift att tillhandahålla listmusik, det finns nämligen andra kanaler för detta ändamål, såsom radio, TV och skivaffärer. Visserligen har biblioteket en servicefunktion som innebär att tillfredsställa användarnas informationsbehov, men kvalitet anses viktigare än efterfrågan (Talja, S. 2001 s. 52).

Musikbibliotekarierna besitter den professionella kunskap som gör dem benägna till att urskilja vad som är kvalitetsmusik. De förväntas vara musikexperter och musikvetenskapligt utbildade och ska arbeta aktivt för att marknadsföra kvalitetsmusik och för att inta en instruktiv hållning gentemot användarna. Biblioteket bör sträva efter att få användarna att bli kunnigare inom musikområdet. Man menar att det går att skolas till en förfinad musikkonsumtion (Talja, S. 2001, s. 52-53).

The Alternative Repertoire/Det alternativa perspektivet

Det andra perspektivet som Talja presenterar, ”The Alternative Repertoire”, har vi valt att översätta till det alternativa perspektivet (Talja, S. 2001, s. 55). Enligt detta perspektiv är musikbibliotekets främsta uppgift att vara ett komplement till andra kanaler som erbjuder musik, genom att tillhandahålla och uppmärksamma musik som annars inte ges särskilt mycket utrymme. Musikbiblioteket ses här som ett viktigt alternativ till kommersiella kanaler som anses tillhandahålla en alltför enkelspårig typ av musik och uppgiften är att fylla luckorna i det masskulturella utbudet av musik genom att tillgänggöra sällsynt och marginell musik. Detta leder till att man till skillnad från de kommersiella kanalerna erbjuder ett bredare utbud av musik, vilket också ger människor en större möjlighet att välja vad de vill lyssna på. (Talja, S 2001, s. 55).

Karaktäristiskt för det alternativa perspektivet är att den typ av urval som följer det rådande musikutbudet eller majoritetens musiksmak kritiserar. Vid urvalet betonas istället musikalisk mångfald och subkulturer som avviker mot den dominerande mainstreamkulturen uppmärksammas. Det är svårt att hitta någon klar samstämmighet angående vilken typ av musik som är alternativ eller speciell eftersom det finns mindre områden i alla genrer men Talja lyfter fram såväl etnomusik, världsmusik, nya trender inom independentrock, jazz och klassisk musik. Kvalitet hör här ihop med experimentlusta och nya fenomen (Talja, S. 2001, s. 56).

Syftet med musikbiblioteket är enligt detta perspektiv att bredda användares musikaliska horisonter. Man har dock en annan inställning till bildning än vad det folkbildande perspektivet har. Målet är inte att få användarna att passivt lyssna till välkänd musik, utan man vill istället att de hittar sin egen stil och blir specialiserade fans. Musikbiblioteket kan här hjälpa till att utveckla användarnas kulturella identitet.

För att musikavdelningen ska lyckas krävs dock att utbudet till viss del består av känd musik. Denna musik fungerar som ett slags lockbete för att få alla slags lyssnare till biblioteket. På så vis kan en person som i vanliga fall lyssnar på kommersiell musik komma till musikavdelningen och där upptäcka andra typer av musik. Därmed kan fler bli intresserade och inspirerade av andra musikgenrer än de som kommer fram på den kommersiella marknaden (Talja, S. 2001, s. 57).

Musikbibliotekariens professionella kompetens kännetecknas i detta perspektiv av goda insikter om musikens mångfald och djupa kunskaper i dagens rådande musikliv men man bör också känna till alternativa inköpskanaler och ha god kännedom om marginella musikområden (Talja, S. 2001, s. 58).

The Demand Repertoire/Det efterfrågansinriktade perspektivet

Det tredje perspektivet kallar Talja ”The Demand Repertoire”. Detta har valt att översätta till det efterfrågansinriktade perspektivet. I detta perspektiv är musikbibliotekets funktion helt enkelt att tillfredsställa användarnas behov genom att skaffa den musik som låntagarna frågar efter. Samlingens uppbyggnad bör spegla den lokala befolkningens behov av musik.

Musikbibliotekarierna måste ha god kännedom om det samhälle i vilket de verkar och om invånarnas musikintressen och musiksmak (Talja, S. 2001, s. 58). Eftersom biblioteken inte kan köpa in varje enskilt inköpsförslag och därför att den lokala befolkningens behov inte bör ses som något uppenbart eller självklart, så bör en systematisk undersökning av användarnas behov genomföras. En sådan undersökning kan innebära att man tittar på lånestatistik, utför enkätundersökningar, observerar studier om musikmaker och musikbeteende och tittar på vad som händer på topplistorerna. Lånestatistiken avslöjar till exempel vad som är värt att köpa in. Musik som aldrig lånas ut är enligt detta perspektiv inget biblioteken bör ha. (Talja, S. 2001 s. 59).

I efterfrågansperspektivet poängteras att det finns tusen åsikter om vad som är bra musik och att bibliotekarierna därför inte ska lite på sin egen expertis i urvalet. Urvalet ska därför helt och hållet baseras på efterfrågan och på konkreta behov och inte på ideologiska mål eller abstrakta kvalitetskriterier. Majoritetens smak och det kommersiella utbudet ses inte som ensidigt eller begränsat. Mångfalden i utbudet kommer naturligt, i och med att efterfrågan är varierad beroende på olikheter i användarnas ålder och musiksmak (Talja, S. 2001, s.60).

Musikbiblioteket definieras i detta perspektiv som en ”social serviceinstitution”, det vill säga biblioteken har precis som äldreomsorg och barnomsorg, en naturlig plats i människors sociala vardag. Till skillnad från många andra kulturinstitutioner har biblioteken heller inga elitistiska antydningar. Biblioteket är till för vanliga människor och bör absolut inte exkludera någon användargrupp genom att inte erbjuda viss sorts musik (Talja, S. 2001, s.61).

The Interpretative Repertoires of the Music Library

De olika musikbiblioteksdiskurserna sammanfattar Talja i modellen *The Interpretative Repertoires of the Music Library* (Talja, S. 2001) som presenteras nedan:

Figur 1 *The Interpretative Repertoires of the Music Library* (Talja, S. 2001).

	General Education Repertoire	Alternative Repertoire	Demand Repertoire
<i>Music library's role</i>	Cultural institution	An alternative to other provision channels	Social service institution
<i>Idea of collection building</i>	Collects the basic repertory of each genre	Reflects the diversity of music	Respond to users' needs
<i>Target of criticism</i>	Line that follows demand and concentrates on novelties	Line that follows mainstream supply, instructive line reflecting "good taste"	Line that emphasizes high culture and abstract quality
<i>Selection criteria</i>	Historical significance	Marginal areas, experiments, new trends	Systematic following of local demand
<i>User categories</i>	Music students/ entertainment listeners	Passive listeners/ specialized fans	Users/ non-users/ rock generations/ older age classes
<i>Music categories</i>	Serious/light. Lasting/superficial, classics/mode music	Mainstream/marginal, Commercial/ non-commercial	Popular music/ rarities, Novelties/ underused materials
<i>Materials not to be acquired</i>	Novelties, mode music, superficial pop, entertainment	Chart music, basic rock, basic classics	Rarely used materials
<i>Distribution among styles</i>	Half classical music, half light music	Half according to demand, half rarer and lesser-known music	On grounds of loan figures, the share of classical music must not exceed demand
<i>Expertise required in selection</i>	Expertise in music, degree in musicology or music training	Awareness of marginal areas, familiarity with independent and small record production	Knowledge about users' and potential users' needs
<i>Library's ethical quality</i>	Provides a chance for all to develop, train and cultivate themselves in the field of music	Guarantees opportunities for musical experimentation, supports non-commercial alternatives	Satisfies musical need without evaluative attitudes

Kulturella diskurser

I andra delen av Taljas bok går författaren in djupare in på generella kulturella diskurser och kopplar samman de tre biblioteksperspektiven med dem. Dessa olika synsätt på kultur och musik benämner hon Common culture, Consumer culture och Mosaic culture. Hon menar att "The General Education Repertoire" härstammar från diskursen som hon kallar "Common Culture". Denna diskurs bygger på traditionella humanistiska idéer om att kultur och konst är andliga verksamheter och uttryck för mänsklig

utveckling. I kontrast till den förfinade kulturen står ytliga materialistiska värden. (Talja, S. 2001, s.71ff).

Ur ”Consumer culture”, som är en diskurs som hårt kritiserar kommersiell konsumtionskultur, har ”The Alternative Repertoire” utvecklats. I denna diskurs anses musikindustrins marknadskrafter försvåra för konsumenten att göra självständiga val. ”Äkta” musik kommer i skymundan för otaliga kommersiella produkter, vilket resulterar i ett likriktat urval.

Slutligen menar Talja att ”The Demand Repertoire” bygger på den diskurs hon benämner ”Mosaic Culture”. Detta synsätt tar utgångspunkt i att det är institutionella praktiker som ger kulturen dess form och att dessa faktorer definierar olika kulturformers sociala position. Det är maktmedel som avgör vilken som är den ”dominerande” kulturen och vilka kulturformer som får statligt stöd. Dessa aktiviteter betraktas som den ”nationella” kulturen, vilket denna diskurs är kritisk mot eftersom det finns stora skillnader mellan medborgarnas olika kulturella intressen och mål. Uppdelningen mellan ”finkultur” och ”skräpkultur” kritiserar också här (Talja, S. 2001 s.157 ff).

Talja menar att det i realiteten inte finns klara gränser mellan dessa diskurser. De går in i varandra, existerar sida vid sida och påverkar varandra ömsesidigt (Talja, S. 2001, s. 200).

Inför framtiden

Den informationsteknologiska utvecklingen har inneburit stora förändringar de senaste decennierna. Med denna utveckling har nya medier utvecklats, även inom musikområdet. En mängd nya ljudmedier har uppstått, format som DVD, REAL AUDIO och MP3. Samtidigt har Internets framväxt ökat tillgängligheten av elektronisk information. Att ladda hem musik från Internet i form av elektroniska ljudfiler är en vanligt existerande företeelse, något som strider mot upphovsrättslagen och därmed är olagligt. Det dock finns lagliga alternativ där användare kan ladda hem musik mot betalning, men det är svårt att få människor att betala för sådant de kan hitta gratis på annat sätt (Mild, U. 2004, s. 5).

På biblioteken har det utvecklats nya utlåningstjänster där filer, istället för fysiska objekt laddas ner till datorn. Denna form av utlåning och det faktum att det finns lagliga betaltjänster för nerladdning av musik, har gjort det möjligt för bibliotekens musikavdelningar att låna ut ljudfiler. Detta är dock ännu inte särskilt utbrett på musikavdelningarna. Ulrika Mild menar i sin uppsats *Musik på Internet-framtiden för bibliotekens musikavdelningar* (2004), att en expansion av denna tjänst skulle ge alla kunna få tillgång till samma utbud, oavsett om de har möjlighet att betala eller inte, precis som vid övriga bibliotekstjänster (Mild, U. 2004, s. 6).

Men allt musikmaterial är inte digitalt. Noter till exempel, är av praktisk anledning att föredra i tryckt form. Musikstudier kräver av olika typer av material: kompositörens verk i form av noter eller tabulatur, musik eller videoinspelningar för att realisera dessa ljud och böcker med mera med intellektuella tankar om musiken. Daniel Zager menar i

sin artikel *Collection Development and Management* (2000) att det i musikmediernas natur därför ligger ett krav på biblioteken om att fortsätta att bygga upp och utveckla sina musiksamlingar.

De nya webbresurserna är viktiga informationskällor, även inom musikens område och bör även de ingå i en väl uppbyggd musik- och musikreferenssamling. Precis som inom andra ämnen har bibliotekarierna här en viktig arbetsuppgift i att intellektuellt välja ut och granska dessa. (Zager, D. 2000, s.11). Internet ger också möjlighet till samarbeten. I Danmark finns ett projekt som heter *Musikbibliotek.dk*, vilket är en webbplats där Danmarks musikavdelningar på folk- och forskningsbibliotek samarbetar genom att förmedla musikfiler, musiknyheter och musikupplevelser inom alla genrer, speciellt inom sådana som annars ej har så stor plats i mediebruset.

Men hur lockar man användarna till musikavdelningen när de likväl kan tillfredsställa sitt musikbehov via Internet och andra kanaler? Kirsten Voss menar i *Fremtidens musikbibliotek - visioner og skræmmebilleder* att standarden på musikavdelningarna måste höjas. Främst är det bibliotekariernas kompetens som bör förbättras. Hon anser att biblioteken i större utsträckning bör satsa på specialister inom musikområdet och att det är endast via en kvalificerad betjäning som musikavdelningarna kommer stå sig i kampen gentemot nätbaserad musik och marknadsreglerad musikindustri (Voss, K. 2000).

Voss menar vidare att den allt mer komplicerade upphovsrättslagen vilar som ett tungt moln över musikavdelningarna, eftersom den bromsar den aktiva musikförmedlingen. Givetvis bör upphovsrättsmakarna ha betalt för sina verk, men Voss efterlyser klarare regler som musikbibliotekarierna kan administrera. Voss menar att en framtida viktig uppgift för musikbiblioteket, kanske kommer vara att ge rådgivning angående de nya musikmedierna och om nedladdning av musik (Voss, K. 2000).

Musik och konstavdelningen på Lund stadsbibliotek

På Lund stadsbibliotek har man sysslat med musikförmedling sedan 1970. Det fanns då en "Musik och AV-avdelning" som var en integrerad avdelning med talböcker, språkkurser och musik. Medierna organiserades då alltså efter form istället för innehåll. Efter bibliotekets ombyggnad och omorganisation 1999 förändrades detta, då man istället lät innehållet bestämma uppdelningen mellan avdelningarna varpå musik, konst och spelfilm fick en enskild avdelning som kallades "Musik och konst". Vid årsskiftet 2004/2005 gjordes ännu en omorganisation. Avdelningen är nu administrativt sammanslagen med avdelningen för skönlitteratur och med Lundasamlingen. Fysiskt sett är avdelningarna emellertid fortfarande skilda åt och tidigare "Musik och konst" har kvar sina gamla lokaler. Det finns alltså ingen enskild musikavdelning på Lunds stadsbibliotek, men eftersom vi på grund av vårt ämnesval enbart fokuserar på musik kommer vi i fortsättningen att kalla avdelningen för "musikavdelningen".

Till en början bestod musikverksamheten på "Musik och AV-avdelningen" av ett stort notbestånd samt avlyssning av LP-skivor. Det fanns ett antal grammfoner med sammanlagt ett 30-tal lyssnarplatser. LP-skivorna lades så småningom in i katalogen varpå man började låna ut dem. Denna verksamhet blev allt större under 80 och 90-talet. Som mest har det funnits 8000 LP-skivor i beståndet. Eftersom utlånet av dessa minskat efterhand har det gällrats en hel del. Det finns mer än dubbelt så många CD-skivor och man är därför numera tvingade att magasinera en del fonogram i ett närmagasin bakom disken.

Vid slutet av 2004 uppgick Lunds stadsbibliotek totala mediebestånd till 268.855. Av dessa var 10.874 CD-skivor, 4920 LP-skivor, 7713 noter musikalier och 3813 böcker som handlar om musik. Musikmedierna utgör ca 10% av det totala mediebeståndet och under 2004 utgjordes 20% av det totala utlånet av musikmedier. Det musikmedium med överlägset högst lånestatistik är cd-skivan. Musiksamlingen består mestadels av genrerna rock/pop och klassiskt. Dessa är också de genrer som lånas ut mest. Förutom CD- och LP-skivor består musikavdelningens bestånd av video och DVD (både konsertfilmer och instuderingsmaterial), musikalier, musiktidskrifter och musiklitteratur. På avdelningen finns det också fortfarande möjlighet till att lyssna på skivor.

På avdelningen arbetar idag fyra bibliotekarier och ett antal assistenter. Assistenterna arbetar liksom bibliotekarierna i informationsdisken, men alltid tillsammans med en bibliotekarie. Vi har valt att intervjua samtliga bibliotekarier och en biblioteksassistent.

Resultat intervjuundersökning

Presentation av intervjurespondenter

Charlotte, som är musikavdelningens har jobbat på Lunds stadsbibliotek sedan 1974, bland annat på barnavdelningen. På slutet av 80-talet fick hon ett vikariat på musikavdelningen och läste då också musikvetenskap för att kvalificera sig för att senare söka denna tjänst. Sedan dess har hon jobbat heltid på musik- och konstavdelningen (tidigare musik- och AV-avdelningen). Charlotte spelar flöjt, piano, fiol och sjunger och på 70-talet spelade hon i bandet Röda bönor.

Inger som har haft fast tjänst på LSB sedan 1977 är egentligen pensionerad. men har valt att fortsätta att arbeta ännu ett år. Hon arbetade tidigt på Musik och AV-avdelningen men har framförallt jobbat med musik. Inger har ingen musikutbildning, vilket hon tycker är en brist. Hon har dock vuxit upp med musik runt omkring sig, eftersom hennes mamma var kantor. Inger har själv alltid sjungit mycket, dock inte i kör eller liknande.

Elin började arbeta på LSB 1997, då hon nyligen gått ut BIVIL. Hon fick en tjänst på musikavdelningen då en bibliotekarie där pensionerades. Elin hade tidigare läst 20 poäng musikvetenskap. Hon och hennes man driver en skivaffär sedan många år och Elin hade därför jobbat ganska mycket med musik innan hon började arbeta på musikavdelningen. Hon spelade tidigare gitarr, något hon nu har lagt på hyllan. Det brinnande musikintresset lever dock kvar och hon går mycket på konserter och lyssnar på och läser om musik.

Elsbeth utexaminerades från bibliotekarieutbildningen 1968. Hennes första jobb var på en musikavdelning i Malmö, där det fanns LP-skivor för avlyssning. Sedan dess har hon jobbat på flertalet olika bibliotek där hon haft olika arbetsuppgifter och hon har tidigare jobbat på både barn- och tidskriftsavdelningen på LSB. I och med omorganisationen 1999 fick all personal välja något nytt att jobba med, eftersom man ville rotera på personalens arbetsuppgifter. Då anmälde sig Elsbeth till att jobba på konst- och musikavdelningen. Hon gillade tanken på att de skulle börja med utlåning av spelfilmer eftersom hon är väldigt filmintresserad. Elsbeth har ingen musikalisk utbildning, men har alltid älskat alla former av musik och gillar speciellt blues, världsmusik, folkmusik/visor och rock. Hon köper mycket skivor och går på konserter och har tidigare spelat piano.

Maria är biblioteksassistent och har jobbat på musikavdelningen sedan omorganisationen i december 1999, men har arbetat på LSB sedan mitten av sjuttioalet.

Hon jobbade tidigare med fjärrlån på den avdelning som förut hette referensavdelningen. Maria har emellertid haft pass i informationsdisken på musikavdelningen ganska länge. Hon gick två år på musiklinjen vid Skurups folkhögskolas och har tidigare spelat tvärflöjt. Spelandet är numera nerlagt men hon har i jobbet stor användning för att hon kan läsa noter och att hon förstår musikterminologi och musikhistoria.

Målsättning/verksamhetsidé

Man har ingen egen formulerad målsättning för musikavdelningen på Lunds stadsbibliotek. Däremot finns det övergripande målformuleringar för hela biblioteket som även denna avdelning försöker efterfölja. Dessa är som följer:

- Biblioteket ska erbjuda medborgarna fri tillgång till information och befrämja läsförmåga, läslust och livslångt lärande.
- Biblioteket ska tillämpa användarperspektiv och proaktiva arbetssätt.
- Verksamheten ska präglas av kvalitet och flexibilitet.
- Biblioteket ska söka nya vägar för samarbete med andra bibliotek, institutioner och grupper.

Bibliotekets olika funktioner uttrycks vidare i följande mål:

Biblioteket som samhällsresurs

- ska verka för demokrati, mångfald och integration
- ska vara samhällets minne

Kultur & Fritid

- ska vara politiskt, kommersiellt och religiöst obundet

Biblioteket som utbildningsresurs

- ska främja läsförmåga
- ska främja livslångt lärande
- ska vara ett kunskapscentrum
- ska bidra till ökad IT-kunskap

Biblioteket som kulturinstitution

- ska vara en offentlig mötesplats
- ska stimulera till fantasi och kreativitet
- ska stimulera lust till läsning
- ska ge upplevelser

En av de intervjuade menar att musikavdelningen främst lever upp till de mål som handlar om biblioteket som kulturinstitution. För det första är det en välbesökt avdelning, en mötesplats som en del människor besöker dagligen, och för det andra handlar ämnet musik till stor del om fantasi och kreativitet (intervju A).

Trots att det inte finns någon enskild skriftlig policy för musikverksamheten säger en av bibliotekarierna att personalen på avdelningen har en gemensam ickeformulerad målsättning med verksamheten. Detta menar hon, har framkommit på avdelningsmöten och inköpsmöten, då frågor av sådant slag diskuteras. Det är inte så formellt att de sitter och diskuterar målsättning, men hon menar att de sällan är oense och att hon har en vag känsla av att de drar åt samma håll. Hon efterlyser dock en skriftlig policy för t ex inköp

av fonogram. De har nämligen en sådan som gäller för inköp av film och hon menar att det är bra att ha att falla tillbaka på om oklarheter skulle uppstå (intervju D).

Musikavdelningens verksamhetsplanering är av ett mer konkret slag och handlar om vad som ska göras och om vad som behövs, t ex om vilka som ska få åka på olika kurser och om medieplanering. Det senare är ett ständigt pågående arbete där personalen ser över vad som behövs i medie- och genreväg och försöker fylla dessa luckor i sortimentet.

Användarperspektiv

Eftersom användarperspektivet betonas i de övergripande målformuleringarna frågade vi hur detta tillämpas i verksamheten. Ur svaren framkommer att de intervjuade tycker att de är lyhörda inför användarnas åsikter. Eftersom återlämningen av utlånat material sker över disk etableras en nära kontakt med låntagarna. I samband med återlämningen ställs nämligen mycket frågor och de får kommentarer som rör verksamheten, rummet och beståndet. Man tar tillvara på användarnas synpunkter och diskuterar dessa på avdelningsmöten. På detta sätt för personalen en dialog med sina låntagare. Ett organiserat sätt att föra denna dialog är att låta användarna lämna inköpsförslag, dels via lappar som finns att hämta på avdelningen, dels via Internet.

En av de intervjuade tycker att de arbetar med ett användarperspektiv genom att tillgodose användarna med material, böcker, tidskrifter och Internet samt med sina egna kunskaper. Hon menar att hon gör allt för att tillmötesgå användare. Hon säger också att de försöker skaffa fram rätt material så gott det går och nämner att de ofta fjärrlånar noter från Statens musikbibliotek om det behövs. Hon hoppas att kunderna uttrycker sina behov så att musikavdelningen har möjlighet att erbjuda dem rätt service (intervju B).

Personalen säger att de är väldigt glada över den nära kontakten med låntagarna och en av de intervjuade uttrycker sig som följer:

Det känns bra för verksamheten att man vet att folk kan säga vad de tycker och att man kan tänka om och få synpunkter som kan förbättra verksamheten. Men man måste också tänka på att en del kan mer prata för sig än andra (intervju A).

Hon menar att de måste tänka på att alla inte talar för sig lika väl och hennes kollega säger i ett annat sammanhang att det mest intressanta egentligen vore att veta vad ickeanvändarna skulle vilja ha.

Kvalitet

Enligt de övergripande målformuleringarna ska biblioteket präglas av kvalitet och flexibilitet. Alla våra informanter fick därmed svara på frågan vad de anser vara kvalitet gällande musikverksamhet på bibliotek. Flera av de intervjuade menar på att kvalitet är något svårdefinierbart och att kvalitet är något man vet vad det är, men som sällan formuleras i ord. Men de flesta är överens om att kvalitetsmusik är något som står sig en längre tid, något det finns ett arbete och en tanke bakom.

En av bibliotekarierna gör en jämförelse mellan schlager och klassiskt och menar att kvalitetsmusik står sig en längre tid, det är något som ger en upplevelse som man kan gå tillbaks till och lyssna om igen, något man inte tröttnar på. Hon tycker att schlager kan vara kul ett tag, men hon anser att man tröttnar fort, vilket man ej gör på klassisk musik (intervju E).

En av hennes kollegor säger att det finns musik man inte gillar men man kan ändå inse att den har kvalitet. Musik som har ärliga avsikter får ofta en viss kvalitet och menar på att det finns kvalitet inom de flesta musikgenrer (intervju B).

I en annan intervju framkommer en definition av kvalitet som något tidsbundet, som ett socialt bundet begrepp som förändras över tid. Den intervjuade menar att bibliotekets syn på vad som är kvalitet är en generationsfråga. Gemensamt för begreppet oberoende tid och rum är enligt den tillfrågade:

Det är något som utvecklar och berör. Som får en att tänka och lägga märke till saker i omgivningen. Det behöver inte vara något vackert, roligt eller bra, ofta är det tvärtom (intervju D).

En av de andra säger att kvalitet på ett övergripande plan, och som gäller all biblioteksverksamhet, innebär att ha en bra lokal som är fin och inbjudande och att erbjuda utbildad, tillmötesgående personal. Hon menar att det är svårare att bestämma vad som är kvalitet när det gäller musik eftersom alla har olika smak. I vissa fall är det dock lättare att bedöma och hänvisar till att de exempelvis lånar ut demoinspelningar, men att de inte gör riktiga katalogposter av dessa skivor. Detta eftersom de inte ännu är bolagsbedömda (intervju A).

En annan av hennes kollegor håller med om att kvalitet är väldigt subjektivt begrepp och att kvalitet är olika för olika människor. Hon väljer att hänvisa till sin syn på avdelningens inköspolicy:

Men vad det gäller inköspolicy så har LBS musikavdelning möjlighet till att köpa både populärt och smalt eftersom det är ett stort bibliotek med en förhållandevis stor budget. Om man vänder på det och talar om dålig kvalitet, så köper vi inte rasistisk musik. Det som är olagligt och hetsar mot folkgrupp. Det är inte upp till oss som bibliotekarier att bestämma vad som är god kvalitet, men man kan försöka tillhanda hålla smalare musik framför kommersiell musik som görs bara för att någon ska tjäna pengar på det. Det är ganska lätt att avgöra (intervju C).

Folkbildning

Personalen tycks ha skiftande uppfattningar om huruvida man på musikavdelningen arbetar folkbildande eller inte. En anser att musikavdelningen inte är aktivt folkbildande, men att det faktum att det finns material tillgängligt där gör verksamheten till en del i folkbildningen (intervju B).

En annan menar att de i största grad arbetar folkbildande. Hon uttrycker det som att folkbildningstankarna ligger som en tung sten i folkbibliotekets ryggsäck, men att de inte är helt negativa. Det finns nämligen mycket bra i tankarna. Hon menar att idén bör dammas av, men att den i högsta grad är gångbar än i dag, och om med tanke på hur många som är underprioriterade i samhället, så har biblioteket ett ansvar att

tillhandahålla sådant som gör att dessa människor kan bilda sig på egen hand (intervju D).

Musikavdelningens roll

Musikavdelningens roll för den enskilde människan med musikbehov

Musikavdelningen har flertalet stammisar som i flera år kommit regelbundet och lånat skivor och noter:

Många kommer regelbundet och fjärlånar från statens musikbibliotek och har lånat noter den vägen i flera år, för dem måste musikavdelningen spela en stor roll. Samma sak för dem som lånat skivor i flera år. Det är många som återkommer” (intervju B).

Flera av de intervjuade nämner dessa stammisar och hur mycket de tror att musikavdelningen betyder för dem. En av de intervjuade säger att hon tror att musikavdelningen är ett komplement till det övriga musikintresset. Hon tror att många lånar skivor och sen bränner dem. Det är en ekonomisk fråga, man kan inte köpa allt man är intresserad av att lyssna på och därför går man till biblioteket och lånar för att lyssna om det är värt att köpa eller bränna av.

Vi har lp-skivor som vi lånar ut. I perioder har vi haft dem som man märker verkligen går genom hela beståndet. T ex om någon är inne på reggae kommer de hit för att låna skivor så att de kan lyssna in sig. På så sätt är musikavdelningen en guldgruva. Man kan ju inte bara gå och köpa all reggae (intervju C).

Om jag ska jämföra med skivaffärer så är det många som syns väldigt mycket på båda ställena. Men sen finns det ju dem som aldrig går till skivaffärer men som kommer hit och vice versa. Endel har samlarbehovet och en del har bara behov av att lyssna (intervju C).

Ur svaren framkommer också att musikavdelningen är en viktig mötesplats för många människor och att arbetslösa kommer till avdelningen för fördriva tiden genom att lyssna på skivor. För dessa människor torde musikavdelningen ha en stor social betydelse. Man tror också att musikavdelningen har stor betydelse för invandrare som kommer för att hitta musik från sina hemländer.

Flera av de intervjuade nämner att de tror musikavdelningen har stor betydelse för musikstudenter i och med att de kan låna studiematerial. Men de tror att musikavdelningens betydelse har minskat för övriga studenter. Likaså har antalet studenter som vill ha musikstycken till skolarbeten inspelade på band minskat i antal. Detta tror personalen har att göra med att Internet ger möjlighet för informationsökning och musiknerladdning på egen hand.

I intervjuerna betonas musikavdelningens roll för de användare som regelbundet lånar noter. Man tror att de antagligen skulle uppleva en stor saknad om musikavdelningen inte fanns, eftersom att det inte finns musikaffärer som säljer noter längre. Någon av de intervjuade påpekar att biblioteksnätverket gällande noter fungerar utmärkt. Kommer någon och frågar efter noter som inte finns på avdelningen löses detta genom fjärlån. Många av låntagarna är hobbyspelare och vill ha grundläggande noter. Det är vanligt

med utlån av instruktionsböcker som innehåller CDROM-skiva eller instruktionsvideor för diverse instrument. Att få tillgång till dessa medier är livsviktigt för hobbyspelarna, tror en i personalen. Trots att en del svar pekar på att det mest finns hobbyspelare bland låntagarna säger en av de intervjuade att de är till stor hjälp även för musklärare och för dirigenter som behöver lyssna på verk innan de sätter upp det. Hon tror också att utlånet av noter säkert skulle öka om noterna synliggjordes än mer (Intervju A).

Nästan alla svarar att de tror att musikavdelningen för många människor innebär ren och skär underhållning. En av respondenterna säger att hon tror att musik överhuvudtaget är en viktig del i människors liv och att musikavdelningen därmed är viktig. Men hon tillägger också att:

Kanske överdriver man eftersom att man tror att det ska betyda lika mycket för andra som för en själv. Men kanske måste ha en realistisk syn för att orka jobba på” (intervju D).

Hennes kollega säger att:

Om man ser till hela befolkningen är det kanske inte så många som utnyttjar musikavdelningen, men om man ser till dem som går till biblioteket är det många” (Intervju B).

Man tror också att musikavdelningen ger människor stimulans till att börja spela instrument eller att gå på konserter. En del lånar nämligen partitur eller skivor inför konserter. De tror dock inte att alla musikintresserade känner till att musikavdelningen finns.

Musikavdelningen som ett alternativ till annan musikförmedling

Alla de tillfrågade menar att musikavdelningen är ett alternativ till skivaffärer genom att de tillhandahåller bakåt. Liksom gällande böcker i bokhandlar, så kan inte affärerna ha hur mycket som helst. Den funktionen kan däremot biblioteket ha. Man hänvisar bland annat till musikavdelningens stora LP-samling. Trots att de gallrat hårt har de fortfarande 5000 skivor i denna samling. De spar till exempel LP-skivor med speciellt skivomslag och sådana som inte getts ut på CD.

Musikavdelningar kan ha en mycket större lagerhållning än i en skivaffär. En av bibliotekarierna säger att biblioteket ska ha en så kallad backkatalog, som gör att användarna kan botanisera bakåt i historien. I skivaffärer försvinner allt mycket snabbare. Musikavdelningen kan därför ha större bredd och erbjuda mycket äldre skivor/noter än vad som finns på annat håll. En av de intervjuade menar att musikhandeln mest har rock och klassiskt (intervju B), och hennes kollega menar att de är ett bra alternativ till Lunds skivaffärer när det gäller folkmusik och musik från främmande kulturer (intervju C).

Musikavdelningen tar inte ut någon avgift för något slags utlån eftersom att de anser att det ska vara gratis. Dessutom godkänner inte STIM avgift för utlån pga. att de konkurrerar med skivhandeln. En av de intervjuade nämner dock att någon från biblioteket vid ett tillfälle ringde upp några skivhandlare och frågade om de ser på musikavdelningen som konkurrenter till deras verksamhet. Så var inte fallet, utan de

tyckte snarare att biblioteket stimulerar skivintresset. Folk går till biblioteket och lyssnar på skivor som de senare köper i skivhandeln (intervju A).

Flera i personalen nämner att musikavdelningen i princip är ensamma i Lund om att förmedla noter och att de musikaffärer där det fanns noter till försäljning har upphört att existera.

Musikavdelningen i förhållande till bibliotekets övriga avdelningar

När vi frågar om hur musikavdelningen står i status till bibliotekets övriga avdelningar ges spekulativa svar om att de som jobbar på bibliotekets andra avdelningar antagligen tror att musikavdelningen bara är som en ”affär” som ger kunderna de skivor de efterfrågar. De ser troligtvis inte hela verksamheten och tänker inte på att även musikbibliotekarierna hjälper kunderna med informationssökning osv. Detta skulle bero på att bibliotekets traditionella uppgift handlar om litteratur och att inte alla bibliotek har musikavdelningar. Det finns en sedvanlig syn på biblioteken som bokbaserade och därför finns det uppenbarligen en del som tycker att skivor är ganska oviktigt, i synnerhet rockmusik. Men det handlar också om vad de andra bibliotekarierna lägger för värde i musik. De intervjuade är dock noga med att tillägga att de inte har något belägg för detta, utan att det är rena gissningar. Det är svårt att veta vad personalen på andra avdelningarna tycker. Men det finns en känsla av att de utomstående betraktar musikavdelningen som lite udda och inte lika viktig.

En av de intervjuade menar att de andra nordiska länderna är mycket längre fram i utvecklingen vad gäller synen på bibliotekets ickelitterära medier. Danmark är framstående med musiken och Norge med filmen. Hon menar att det handlar om synen på vad ett bibliotek ska vara och hon tycker att det är självklart att biblioteken ska tillhandahålla andra medier än litteratur i och med den väldiga medieutvecklingen (intervju D). Men de intervjuade tror att personalen på de andra avdelningarna inser att musikavdelningen har mycket besökare och en stor efterfrågan och att de därför är betydelsefulla. En av dem säger att ”strömmen går in till oss”, vilket övrig personal ser (intervju A). Avdelningens budget har emellertid gått tillbaks de senaste åren jämförelsevis med de andra avdelningarna på biblioteket.

Samarbeten och programverksamhet

Avdelningen samarbetar med Statens musikbibliotek och med Malmö stadsbibliotek. Det lånas noter mellan biblioteken, men inte skivor. Detta samarbete underlättas av att bibliotekens kataloger finns tillgängliga på nätet. Man får även hjälp från en del musikhögskolor. Det är inte alltid så lätt att låna från dessa, men det finns ofta möjlighet till att få kopior på noter osv. På musikavdelningen vid LSB drar man sig för att fjärrlåna ut noter. Lunds stadsbibliotek är inget länsbibliotek och har därmed ingen skyldighet att låna ut, varpå det endast lånas ut i de fall Malmö stadsbibliotek inte har materialet som efterfrågas.

Avdelningen samarbetar inte med någon musikförening men det har inträffat att elever från Kulturskolan uppträtt på biblioteket. Musikavdelningen har emellertid inte så stor inverkan på bibliotekets programverksamhet och de anordnar inga egna arrangemang. Det händer att musikföreningar ringer musikavdelningen och vill uppträda men de

vidarebefordras då till dem som har hand om bibliotekets generella programverksamhet. Inom denna verksamhet arrangeras ibland lyssnarträffar. Några av de intervjuade menar att det vore trevligt att ha programverksamhet på avdelningen och att man hade det på tal till en början. Men de tror att det är en fråga om brist på tid och pengar.

Musikavdelningens framtid

De intervjuade tror inte att musikavdelningen kommer förändras radikalt inom de närmsta tio åren och de tror inte heller att den tekniska utvecklingen kommer att innebära slutet för musikavdelningen. En av dem säger att hon inte tror att mp3 konkurrerar ut musikavdelningen. Hon tror nämligen inte att något konkurrerar med något utan menar att det finns behov av allt och att en sak ej behöver konkurrera ut något annat. Medierna kanske växlar men innehållet finns det ett ständigt behov av. Hon är övertygad om att biblioteken kommer att tillhandahålla musik lång tid framöver, eftersom behovet kommer att finnas. Trots att mediet skiftat ska musik finnas på biblioteket och biblioteket ska tillhanda hålla ett gratis och kvalitetsmässigt urval och kunnig personal (intervju D). En av hennes kollegor säger att:

Användarna vill ha kvar mötet med bibliotekarien för att få möjlighet till råd och hjälp och därför kommer musikavdelningen att finnas kvar som fysisk plats” (intervju E).

En annan av hennes kollegor tror att:

På sikt kommer nog förändringen inom skivbranschen, med all nedladdning och så att påverka musikavdelningen men vet inte riktigt hur. Vi är inte lika drabbade som skivbranschen eftersom det är gratis att låna här och det är enkelt” (intervju C).

De intervjuade tror emellertid att musikavdelningen i större utsträckning kommer att erbjuda nerladdning. En av bibliotekarierna tror att mp3 är ett litet hot mot verksamheten och att verksamheten därför kommer att bli mindre. Men samtidigt tror hon inte att alla kommer ha tillgång till nedladdning och därför kommer musikavdelningen ändå att behövas.

Man kommer också behövas för att hjälpa folk att hitta i den ”stora djungeln” av musik. Kvalitet lönar sig alltid i längden och biblioteken har alltid stått för kvalitet och därför kommer vi att kunna existera också i framtiden (intervju D).

Användare

Det är ett väldigt brett spektrum av användare som besöker musikavdelningen, men väldigt generaliserat så kommer det mest unga män mellan cirka 18-30 år. Äldre människor är underrepresenterade men de kommer likväl. Också bland dessa är männen fler till antalet än kvinnorna. I jämförelse med biblioteket i stort så domineras musikavdelningen av manliga låntagare. En av de intervjuade säger att hon tror att det håller på att förändras lite, men tror att män generellt är mer musikintresserade än kvinnor. Hon förmodar att män ”mer går mer in för en viss musikstil” (intervju C).

En av de andra respondenterna tror att en flertal utomstående anser att musikavdelningen är till för att locka ungdomar till biblioteken, men att hon inte tycker det är så. Ungdomarna kommer ändå och det är inte bara ungdomar som lockas av

musikavdelningen. Barn kommer inte särskilt ofta eftersom barnavdelningen har en egen musikutlåning. Undantag finnes emellertid och hon berättar om brådmogna barn som kommer in och lånar noter till sitt musicerande (intervju D).

En hel del användare är invandrare eller utbytesstudenter vid Lunds universitet, varpå personalen dagligen får prata engelska. Musikavdelningen har ingen policy för prioritering av särskilda målgrupper men som tidigare nämnts försöker de ha ett utbud som tillfredställer människor och folkgrupper från diverse kulturer.

Det är viktigt att inte ha fördomar om användarnas musiksmak. En i personalen berättar om farbror i 80 årsåldern som kom för att lämna tillbaks några klassiska skivor och som sedan bad om att få låna en låt av Elvis Presley som han nyligen hört på TV” (intervju D).

Samlingens uppbyggnad

Inköp

Musikavdelningen gör främst sina inköp via BTJ’s sambindningslista och från olika skivaffärer på nätet, men det händer också att personalen beger sig till någon av de lokala skivhandlarna för att inhandla material. De tycker att det är effektivt att inhandla skivor via nätet och att det är en frihet att göra snabba inköp. Att göra inköp via BTJ är mer långsiktigt. De köper också skivor från Multi Kult, som är en skivaffär i Stockholm speciellt inriktad på världsmusik.

Det föreligger en kommunal upphandling som kommer binda musikavdelningen till vissa firmor. Detta är personalen lite undrande inför eftersom de är rädda att det på sikt kan innebära ett smalt utbud. Upphandlingen kommer dock att medföra att det som eftersöks inte finns hos den upphandlade firman, så får undantag ske och förvärven får göras någon annanstans ifrån. Vid diskussioner kring den kommande upphandlingen har musikavdelningen fått gradera pris, sortiment och kvalitet efter vad de tycker är viktigast. De började med att sätta priset som högsta prioritering men tycker även att sortimentet måste prioriteras. Mångfald betyder mycket och de vill ha frihet till att köpa ett brett spektrum av artister och genrer.

Som tidigare nämnt köper musikavdelningen också in efter förslag från användarna. De uppmuntrar användarna till att lämna inköpsförslag och försöker så gott de kan tillgodose dessa förslag. I nio fall av tio köper de det som önskas och de försöker i största möjliga mån ha ett brett utbud. En av de intervjuade anser att avdelningen har råd att köpa brett, men att om de fått mindre anslag kanske inköpsrutinerna hade behövts tänkas över.

Bibliotekarierna har stor användning av Internet i informationsarbetet, till exempel då de söker i LIBRIS, bibliotek.se, google och på olika sökguider. Men Internet används också i inköpsprocessen. En av de intervjuade nämner All music guide och menar att de använder denna tjänst mycket för att bilda sig en uppfattning om användarnas inköpsförslag. All music guide är en nätbaserad databas där det går att återfinna biografier och beskrivningar av artister och genrer.

Musiklitteratur är mer komplicerat att införskaffa. Det finns inte så stor utgivning i genren men personalen köper in genom inköpsförslag eller efter att ha läst recensioner av böckerna i dagspress. Man har gemensamma bokmöten där inköpen planeras och för att inte missa något viktigt verk går man en gång per år genom olika bokhandlar och ser vad som getts ut.

Urval av fonogram

På frågan vilken typ av fonogram som inte köps in, svarar samtliga att de inte köper in rasistisk musik eller sådant som på något sätt hetsar mot folkgrupp. De köper heller inte in, som en av de intervjuade kallar det, ”dagssländeschlagers”. De resonerar som så att denna musik kan användarna likaväl lyssna till på radion eller köpa själva. Ur svaren framkommer också att man inte heller köper in musik av typen från dokusåpan ”Fame Factory”, dvs. musik som har ett tydligt kommersiellt syfte. Enstaka skivor med de stora popartisterna t ex Britney Spears förvärvas, men många av dessa artister tilltalar mest barn och deras skivor återfinns därför oftare på Barn- och unga avdelningen.

Det köps inte mycket samlingsskivor, men det görs undantag. En av de intervjuade ger ett exempel på detta och berättar att de t ex har köpt in skivorna med reklamklassiker. Skivor av denna typ innehåller ofta någon låt som kan vara svår att finna någon annanstans (Intervju C). En av hennes kollegor menar att det kan vara en god idé att ha samlingsskivor från en viss tid eftersom det visar på en viss tids musik, även om det inte alltid är prov på ”god smak”. Hon anser också att samlingen kan innehålla både sådant som anses som ”god” smak och det som inte gör det. Förut var detta otänkbart, men hon anser att synen på populärkultur har ändrats och menar på att ”vi har pengar till det, så vad gör det då om vi skaffar t ex. dansband. Man vill ju inte sätta sig över låntagarna. Ingen ska komma till biblioteket och känna att de ej duger” (Intervju E). Inom genren dansband har musikavdelningen emellertid inte mycket material. De får inte mycket frågor kring denna sorts musik och sambindningslistan erbjuder inte heller mycket av genren.

En av de intervjuade säger att:

Vi försöker vara så breda som möjligt vid inköp så att det blir så brett och kvalitetsmässigt som möjligt. All musik kanske inte har så hög kvalitet, t ex. en del inom rockmusik och dansband, men eftersom det efterfrågas har vi det ändå. Vi försöker ha många genrer (intervju B).

En av de andra informanterna säger att hon tror att bibliotekariernas egen smak påverkar inköpen, men menar att de försöker köpa även sånt de själva inte gillar. T ex så är ingen i personalen insatt i hårdrock men man försöker ändå hålla ett bra sortiment där. Hon tror att det är oundvikligt att den musik som bibliotekarierna är mest insatta i blir mest och bäst representerad (intervju C). De som jobbar på avdelningen har olika musiksmak, så tillsammans tycker de att de gör ett bra urval och de anser sig vara en bra kombination människor som köper in. Detta och det faktum att de har en skaplig ekonomi gör det möjligt att ha ett brett utbud.

En av de intervjuade menar att det är viktigt att användarna ska kunna hitta den musik de vill ha och känner igen, men att det också är viktigt med överraskningar, att de kan finna sådant ”de inte visste att de gillade”. Hennes kollega säger att:

Det är viktigt att det finns alternativ musik på avdelningen. Folk ska kunna upptäcka nya saker. Det är bra att ha sådant som folk känner till, som lockar dit dem och sen att även ha sådant de kan upptäcka då de väl är på musikavdelningen.

En av de andra säger dock att hon inte tror att oberoende musik prioriteras eftersom att denna musik inte bevakas och hon ifrågasätter hur man gör för att bevaka denna musik då de inte har någon större koll på independentbolag. Hon är själv inte så insatt i oberoende musik, men tror att t ex indiepop till viss del tillgodoses av sambindningslistan och inköpsförslag från människor som tar reda på saker om udda musik (intervju D).

Efterhand som nya musikgenrer etableras upptäcks också nya luckor i sortimentet. En av de intervjuade berättar exempelvis om en användare som frågade efter ”ambient” och att de i samband med sådana tillfällen inser att sortimentet inte är så heltäckande som de ibland tror. De har nyligen utökat sortimentet med en ny avdelning som kallas elektronisk rock (intervju C).

I viss mån påverkas utbudet av det faktum att musikavdelningen ligger i Lund. Man köper in en del lokalt förankrade artister som kanske inte funnits representerade om avdelningen varit annorlunda geografiskt belägen.

Urval av musikalier och tidskrifter

I första hand prioriteras musikalier för nybörjare och sådana som spelat ett litet tag, men även avancerade noter köps in om än i mindre utsträckning. De som är riktigt duktiga, sådana som till exempel arbetar som musiker, skaffar noter på egen hand eller lånar i alla fall noter i mindre utsträckning än andra, tror en av de intervjuade. De köper dock inte lika avancerade noter till alla instrument utan det är en fråga om vad som efterfrågas. I beståndet finns instrumentskolor men också noter till rocklåtar och visor. Aktuella noter prioriteras också. Personalen framhåller att avdelningen är väl sorterad då det gäller noter och att de har ett stort sortiment om man jämför med andra bibliotek.

Det finns ett stort antal musiktidskrifter på avdelningen. Dessa väljs ut för att täcka olika musikgenrer och instrument. De har det mesta inom som ges ut i Sverige men inte allt. Man prenumererar på de tidskrifter som man tror eller vet har en stor efterfrågan. Ur intervjusvaren framkommer emellertid att det finns tillfällen då personalen tror att det inte finns någon efterfrågan, men att det likväl kommer användare och frågar efter tidskrifterna då prenumerationen nyligen dragits in. Exempelvis har musikavdelningen nyligen slutat prenumerera på tidskriften ”Marschnytt”, som de inte trodde hade någon efterfrågan, men det har på efterhand visat sig att folk frågar efter den ändå.

Kvalitet, aktualitet eller efterfrågan

På frågan om kvalitet, aktualitet eller efterfrågan är viktigast vad gäller urval av fonogram och noter svarar en av respondenterna att: ”Aktualitet är viktigt, det ser man

när man sätter fram nya noter. Det beror på ur vilken synpunkt man ser det. Man skall tillgodose alla de tre aspekterna om man kan”. Men hon poängterar att biblioteket inte är något arkiv, det man köper in ska lånas ut, inte bara ”stå där”. Det som är kvalitet kan vara aktuellt för någon och vice versa (intervju E). En av de andra menar att: ”En del saker är inte så aktuella, till exempel klassiska verk, om de ej ska sättas upp någonstans, men de är viktiga att ha ändå. Men efterfrågan är också viktigt” (intervju B).

De intervjuade har svårt att rangordna begreppen och säger att de tycker att kvalitet, aktualitet och efterfrågan är lika viktigt. En av bibliotekarierna hänvisar till den danska lagen där dessa begrepp finns inskrivna. Är det något som uppfyller både kvalitet, aktualitet och efterfrågan så prioriteras detta vid inköp. Men om någon efterfrågar något som saknar både aktualitet och kvalitet köps det inte in. Biblioteket hade inte kunnat bedriva någon verksamhet om det inte fanns efterfrågan. Det är därför viktigt på olika nivåer (intervju D).

Musikalisk mångfald vs kulturellt arv

Ur intervjusvaren framkommer att de intervjuade tycker att musikalisk mångfald och kulturellt arv bör värderas lika högt. Det är lika viktigt att tillhandahålla det svenska och det västerländska muskarvet som att satsa på smala genrer och på icke-västerländsk musik. Musiksamlingen bör ha sin grund i den västerländska musikhistorien, men vårt invandrartäta land ger oss ett allt mer mångfacetterat kulturarv. Ett par av de intervjuade menar dock att man bör tänka på att Lunds stadsbibliotek är ett svenskt bibliotek och om inte de tillhandahåller det svenska musikaliska arvet gör ingen annan det. De köper en hel del nyskriven klassisk musik, trots att det är få som lånar denna sorts musik. Biblioteket har ingen bevarandeskyldighet, men eftersom de har en möjlighet till att bevara det svenska arvet med hjälp av magasin osv. bör detta material finnas på musikavdelningen.

En annan menar att de har möjlighet att satsa på både kulturellt arv och musikalisk mångfald och tror att de kanske skulle resonerat annorlunda om de tillhört ett mindre bibliotek i en annan stad eller stadsdel. Hon ger exemplet Rosengård och menar att det där kanske är rimligare att göra en större satsning på musik från olika länder än på den västerländska musikhistorien (intervju C).

Vad alla är överens om är dock att det är viktigt att man i samlingen ska kunna följa musikhistorien och visa på exempel från olika epoker och stilar. De försöker täcka musikhistorien så gott det går och köper i första hand verket, i andra hand nyinspelningar.

Musikbibliotekariens kompetens

Fyra av de fem intervjuade anser att det underlättar om musikbibliotekarien har någon slags musikutbildning. Två av dem har läst musikvetenskap och en har gått musiklinje

på folkhögskola. De menar att det är lättare att förstå låntagarna eftersom att de kan musikterminologi och är insatt i musikhistorien. En av de intervjuade menar att:

De måste ha lite annan kompetens än andra bibliotekarier. Man förutsätter att de kan noter och är lite musikhistoriskt orienterade. De måste kunna stava till kompositörers namn. Om någon frågar om t ex hiphop-band förutsätts man ej kunna veta hur alla stavar, men de kända kompositörerna måste man kunna och lite musiktermer (intervju A).

En av hennes kollegor håller med men anser att det inte gör något om kunskaperna tryter ibland, en del saker får man slå upp helt enkelt (intervju E). På musikavdelningen ställs en del konstiga frågor men de intervjuade menar att de inte förväntas kunna svaret på allt. Genom kontakter kan de dock finna svaret på det mesta.

Den femte respondenten håller inte med om att musikbibliotekarien bör ha musikutbildning och menar att intresset är det viktigaste. Hon tycker att det är en fördel med ämnesbakgrund men inte nödvändigt med musikutbildning. Det räcker med att ha ett stort intresse och hänga med. Det handlar om omvärldsbevakning och intresse. Hon menar att ingen ska hindras från att arbeta som musikbibliotekarie för att man ej läst musikvetenskap. Hon lägger till att: ”Det är en dödsynd att vara bibliotekarie och inte va intresserad, då är man en dålig bibliotekarie helt enkelt. Jag läste någon stans att ”det finns inga ointressanta frågor, bara ointresserade bibliotekarier” (intervju D).

En av de andra menar att intresse är viktigt, men att man som bibliotekarie ändå inte kan vara intresserad av alla genrer. Däremot kan bibliotekarierna tillsammans förhoppningsvis ha ett brett intresse (Intervju B). En annan respondent tycker att det är viktigt att musikbibliotekarien har ett musikintresse, eftersom han eller hon då förstår de sina användare bättre och har större kunskaper vad gäller förvärv med mera (intervju C). Alla de intervjuade har ett stort musikintresse, vilket de anser hjälpa dem i arbetet. Samtliga intervjuade säger också att det underlättar om musikbibliotekarien själv kan spela något instrument.

De intervjuade tar till olika knep för att uppdatera sig inom musik. Någon tar hjälp av musikintresserade vänner och kollegor för att få tips om vad som bör köpas in. Några nämner att de läser musiktidskrifter och recensioner i dagstidningar och på nätet. En av dem framhåller att hon läser tidskrifter och nättidningar som skriver om independent-musik (intervju C). Ett annat sätt att hålla sig uppdaterad är att hålla koll på affischering och vad som är på gång i Lunds musikliv.

Personalen medverkar också i en del fortbildningskurser. Någon eller några åker varje år till Svenska musikbiblioteksförningens årsmöte. Där lyssnar de på föredrag och träffar andra musikbibliotekarier. De åker också på diverse ”studieresor”, vilka bland annat kan innebära konsertbesök.

Bibliotekarierna på avdelningen katalogiserar inte speciellt mycket själv. De importerar oftast poster från BTJ, men det händer att de av olika anledningar får göra det själva. De har emellertid inte gått någon speciell kurs för katalogisering av musikmedier, utan de har lärt sig av varandra.

Informationsdisken på musikavdelningen är nästan alltid dubbelbemannad. En av de två ska helst vara bibliotekarie. Bibliotekarien ska i första hand ta hand om referensfrågorna

medan assistenten ansvarar för lånedisken, men de hjälper varandra. Tyvärr tar praktiska problem, t ex avsaknad av bra stöldskydd, upp mycket tid. Tid som enligt en av de intervjuade skulle användas till marknadsföring och förmedling. Hon menar att: ”I den bästa av världar så hade man mer tid till att jobba mer utåtriktat” (intervju D).

Men på frågan om vilken som de anser vara musikbibliotekariens största uppgift svarar en av de intervjuade att:

Vi svarar på frågor. Vi hjälper dem att hitta lämpligt material till t ex högtider. Mycket letande efter låtar. Kan söka på låtar i katalogen och i andras kataloger. Det är nog den största uppgift vi har, att söka efter låtar. Folk kommer in och visslar och sjunger. Ibland kommer de in med ett band vi får lyssna på, inte alltid så lätt att känna igen, men vi försöker” (intervju A).

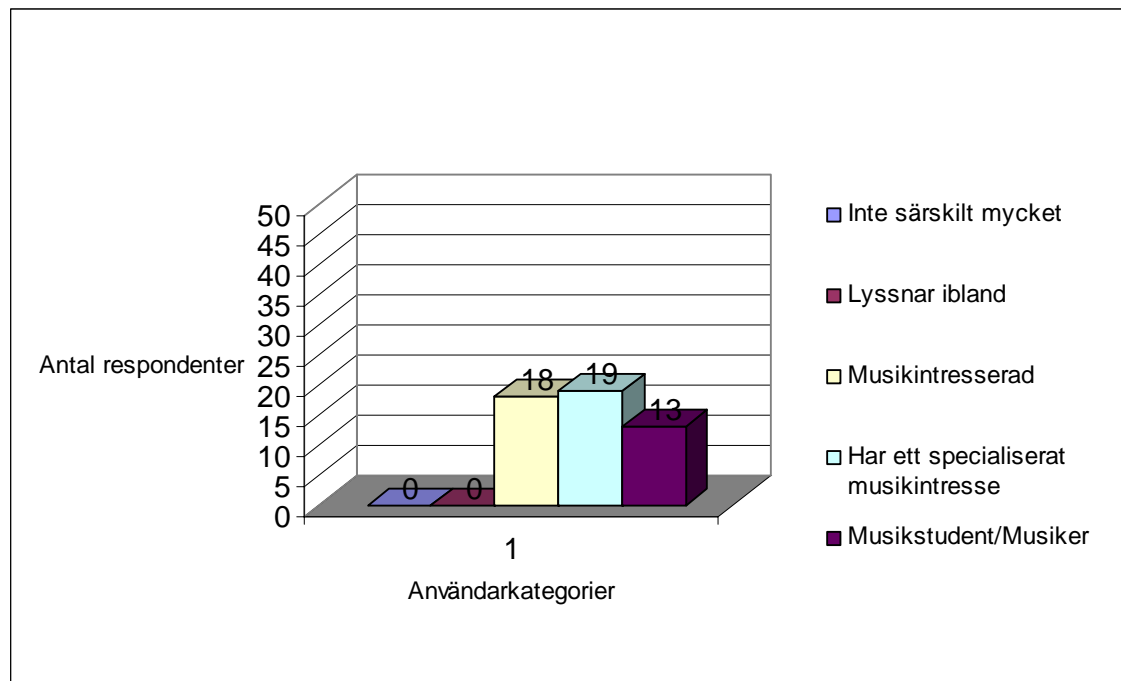
Resultat enkätundersökning

Nedan kommer vi att presentera resultatet av den användarundersökning som vi utförde på LSBs musik- och konstavdelning i Mars 2005. Frågorna får en kort presentation för att sedan redovisas en i taget.

Fråga 1: Vad betyder musik för dig?

Frågan ställdes för att ta reda på vilka användarkategorier som besöker musikavdelningen och vilken roll musiken har i deras liv. Respondenterna fick endast välja ett svarsalternativ, vilket för några var problematiskt, eftersom samma personer både kan vara musikstudenter och musikintresserade. I instruktionerna var vi dock tydliga med att förklara att de skulle kryssa i det alternativ som de ansåg stämde in bäst. De fick helt enkelt bestämma sig för vilken kategori de först och främst tyckte att de tillhörde.

Diagram 1: Användarkategorier

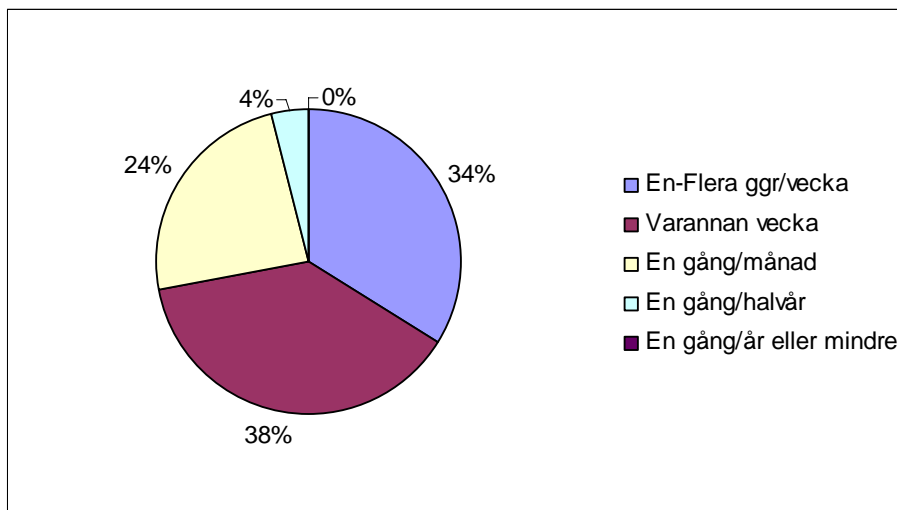
Samtliga av de 50 som deltog i enkätundersökningen svarade på frågan. Av dessa ansåg sig ingen tillhöra kategorierna *Inte särskilt mycket* eller *Lyssnar ibland*. Av

enkätdeltagarna ansåg sig flest *Ha ett specialiserat musikintresse* (19 stycken, 38 %). Nästan lika många menade att de tillhör kategorin *Musikintresserad* (18 stycken, 36 %). 13 stycken är *Musikstudenter/Musiker* (26 %).

Fråga 2: Hur ofta besöker du musik- och konstavdelningen i avsikt att låna/lyssna på/läsa om musik?

Eftersom vi är intresserade av vilken roll musikbiblioteket har för användarna så tyckte vi det var viktigt att ta reda på hur ofta enkätdeltagarna besöker musikavdelningen i avsikt tillfredställa sitt musikbehov, det vill säga låna, lyssna på eller läsa om musik. Även här fick respondenterna kryssa i det alternativ som de ansåg stämde in bäst.

Diagram 2: Besöksfrekvens

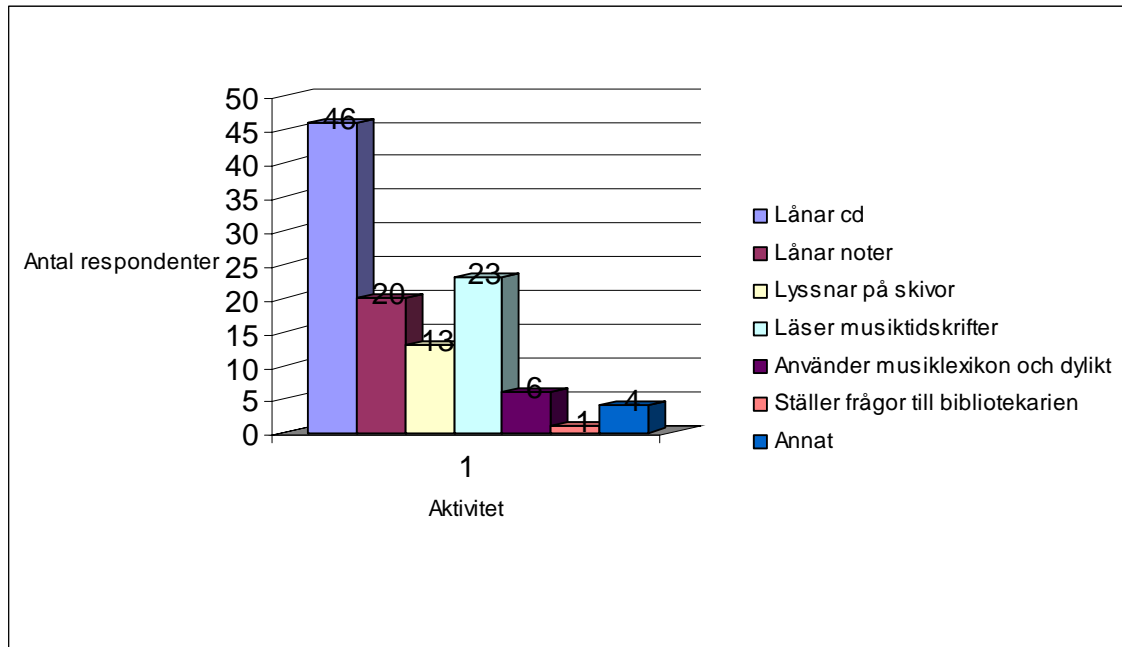
Samtliga av enkätdeltagarna besvarade frågan. Ingen av respondenterna svarade att de besöker musikavdelningen en gång per år eller mindre. 4 % (2 st) menar att de går dit *En gång/halvår*. 24 % (12 st) besöker avdelningen *En gång i månaden*. 38 % svarar att de går dit *Varannan vecka* (19 st) och 34 % menar att besöken sker *En-Flera gånger per vecka* (17 st).

Fråga 3: Vad gör du på bibliotekets musikavdelning?

För att skaffa oss mer kännedom om vilken betydelse musikbiblioteket har i enkätdeltagarnas liv så ville veta mer om deras besök på musikavdelningen. Vad gör egentligen användarna då på musikavdelningen? Vilken aktivitet är vanligast? Vad är mindre populärt? Eftersom många självklart sysslar med flera aktiviteter under ett och samma besök eller med olika aktiviteter vid olika tillfällen, så fick respondenterna på denna fråga kryssa i så många alternativ de ville. Här gavs även möjligheten att själv fylla i en aktivitet om man anser att man gör något annat än det som föreslagits.

Diagram 3: Aktiviteter

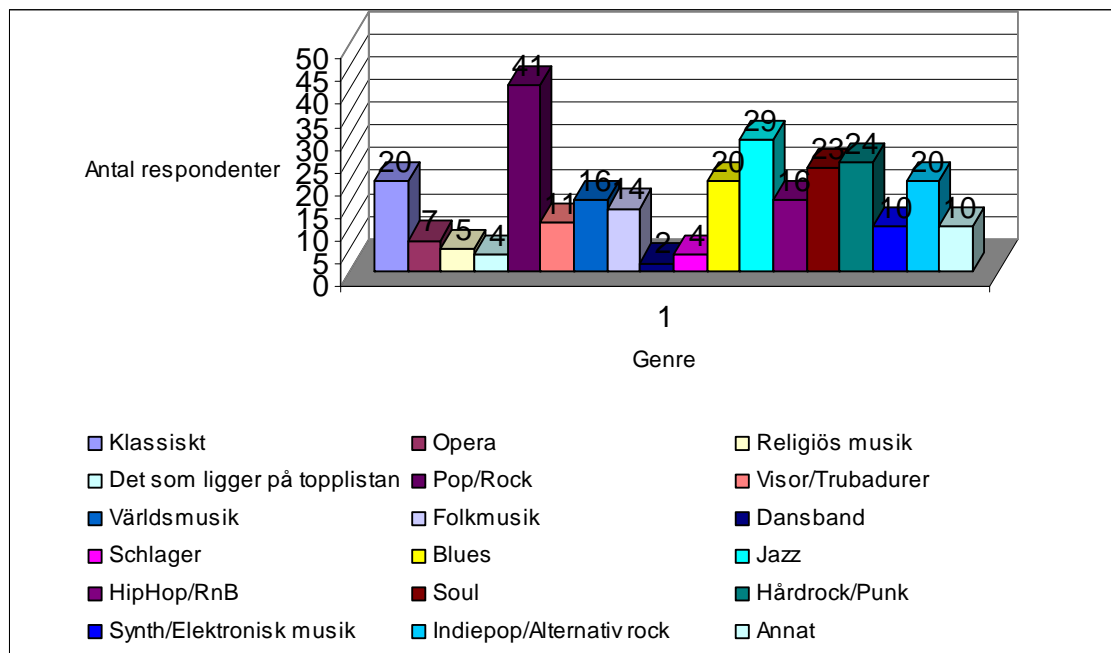

Den allra vanligaste aktiviteten är att man *lånar cd-skivor*. Hela 46 av de 50 deltagarna menar att på bibliotekets musikavdelning sysslar med denna aktivitet. Den näst populäraste sysselsättningen är att *läsa musiktidskrifter* (23 st). 20 stycken brukar *låna noter* och 13 stycken *lyssnar på skivor*. 6 stycken har svarat att de *använder musiklexikon* och dylikt medan endast en menar att han/hon brukar *ställa frågor till bibliotekarien*. 4 respondenter har svarat att de även ägnar sig åt andra aktiviteter. Av dessa har en person svarat att han/hon lämnar tillbaka cd-skivor och en annan att han/hon brukar låna musikdvd. En tredje lånar instruktionsvideos för trummor och en fjärde brukar lämna inköpsförslag.

Fråga 4: Vilken typ av musik önskar du låna på biblioteket?

Vad önskar egentligen användarna låna för typ av musik? Finns det någon genre som är populärare än de annan och vilken musikstil önskas inte av särskilt många? För att veta mer om vilka önskemål användarna har kring musikbibliotekets genreutbud så frågade vi dom vilken typ av musik de vill låna på biblioteket. Enkättagarna fick även här kryssa i flera alternativ. De gavs också möjligheten att själv skriva dit en musikstil i fall de ansåg att någon saknades.

Diagram 4: Genrer

Av de 50 enkättagarna önskar 41 stycken låna *Pop/Rock*. Den näst populäraste musikstilen är *Jazz* (29 st). 24 stycken vill låna *Hårdrock/Punk* och nästan lika många önskar låna *Soul* (23 st). *Blues*, *Indiepop/Alternativ rock* och *Klassiskt* har fått lika många kryss (20st) och 16 respondenter önskar låna *Världsmusik* och *Hiphop/RnB*. 14 personer vill låna *Folkmusik* och 11 stycken önskar *Visor/Trubadurer*.

Synth/Elektronisk musik har fått 10 kryss och *Opera* önskas av 7 respondenter. De mindre populära genrererna är *Religiös musik* (5 st), *Det som ligger på topplistan* (4 st) och *Schlager* (4 st). Den genre som av enkätrespondenterna önskar allra minst är *Dansband* (2 st). Av dom som menar att de önskar låna *Annat* (10 st) har 3 stycken svarat att de vill ha Reggae. 2 stycken önskar Funk och en respondent önskar låna Musikalmusik. En svarar ”det som efterlyses”, en annan vill låna Country och en tredje svarat önskar ”Virtuosmusik på elgitarr”. En av enkättagarna kryssar i alla alternativ och skriver att det är viktigt att musikbiblioteket har ett brett utbud eftersom man på så sätt lånar skivor som man inte skulle köpa eller upptäcka annars.

Fråga 5: Vad förväntar du dig *inte* att du ska finna i bibliotekets musiksamling?

För att ta reda på användarnas föreställningar om vilken typ av musik biblioteket inte förmedlar så frågade vi vad de *inte* förväntar sig att de ska finna i musiksamlingen. Detta var enkätens enda öppna fråga och besvarades dessvärre endast av 28 personer, varav två personer svarade "Vet inte". De resterande 22 respondenterna lämnade dessvärre raden tom.

Fem personer svarade att de inte förväntade sig att finna nytugivna skivor eller det som ligger på topplistan. Fyra personer menar att det inte direkt finns någon typ av musik som de inte förväntar sig finna i bibliotekets musiksamling:

Faktum är, att jag förväntar mig att biblioteket har en mycket bred inriktning. Inget för Bibliotekets musikavdelning är fin och har det mesta som är relativt känt. Förväntar mig att allt möjligt ska finnas."
Förväntar mig faktiskt all typ av musik i bibliotekets samling.

En person menar att det enda denne inte väntar sig finna i bibliotekets samling är det som *inte* finns i skivaffärer. Sex respondenter svarar att de inte förväntar sig finna "rasistisk musik", "nazistrock" eller "vit makt musik". Två andra räknar inte med att finna musik med extrema åsikter, varav den ena inte heller förväntar sig finna "jättesmal musik". Två enkättagande räknar inte med att finna klassisk musik, medan två andra svarar dansband. "Absolute samlingar" och "Hits for Kids" är två typer av skivor som några enkätrespondenter inte tror sig finna.

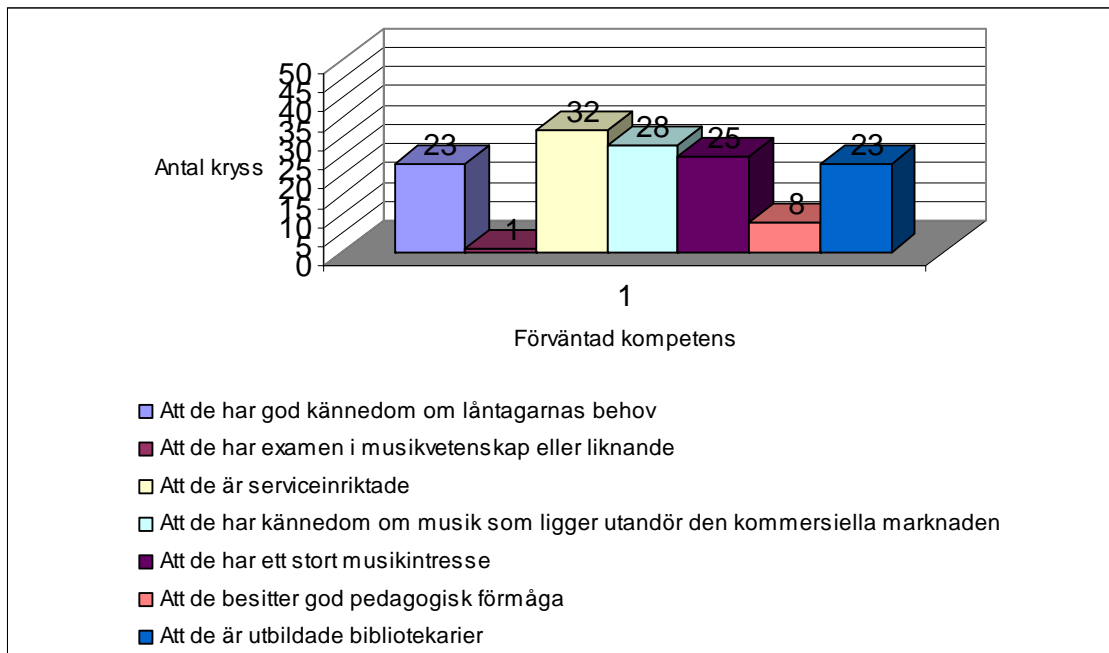
Annat som de tillfrågade ej förväntar sig träffa på bland bibliotekets musiksamlingar är:

Modern pop, Barnvisor, Garage, "Westcoast, 60's, Fusion, "Virtuos musik, Olika sorters metal, Okända folk- och världsmusiker och 60 och 70 tals flum.

Fråga 6: Vad förväntar du dig av dom som arbetar på musikavdelningen?

Vad har egentligen användarna för förväntningar på dom som jobbar på musikavdelningen? Vad räknar de med för kompetens? För att veta mer om detta fick enkättagarna besvara ovanstående fråga genom att bland sju alternativ kryssa de tre som de ansåg vara de viktigaste. Några har missuppfattat frågan och har endast kryssat i ett eller två alternativ vilket medfört ett visst bortfall. Eftersom det bara handlar om ett par stycken anser vi ändå att resultatet blivit representativt.

Diagram 5: Musikbibliotekariens kompetens

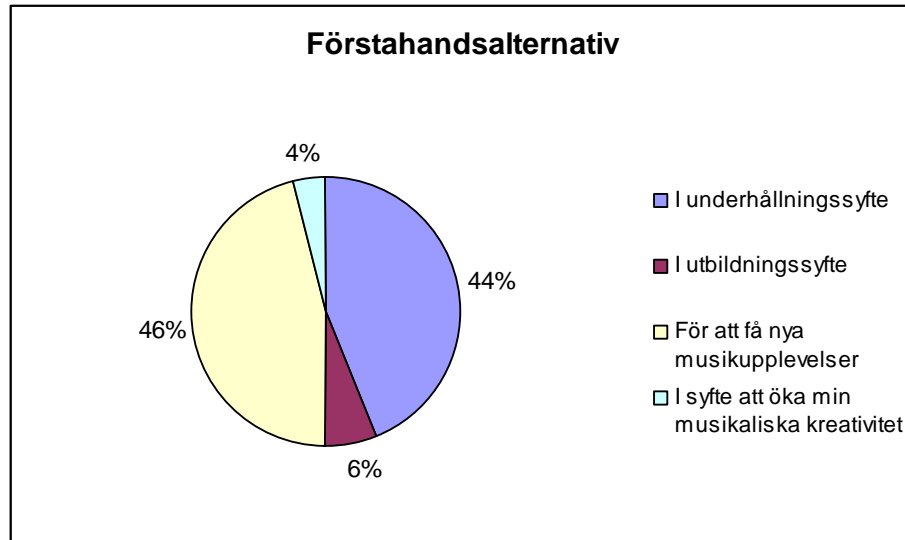

Den kompetens som flest enkättagare förväntade sig var *att de är serviceinriktade* (32 kryss). Många tyckte också att det är viktigt att personalen *har god kännedom om musik som ligger utanför den kommersiella marknaden* (28 kryss). Ett *stort musikintresse* ansågs också av många som en viktig egenskap (25 kryss). Något färre enkättagare menade att de förväntade sig att personalen *är utbildade bibliotekarier* och *Att de har god kännedom om låntagarnas behov*. Dessa fick vardera 23 kryss. Endast 8 stycken ansåg att kompetensen *pedagogisk förmåga* var bland de viktigare karaktärsdragen och inte mer än en enkättagare förväntade sig att personalen *har examen i musikvetenskap eller liknande*.

Fråga 7: I vilket syfte besöker du oftast musikavdelningen?

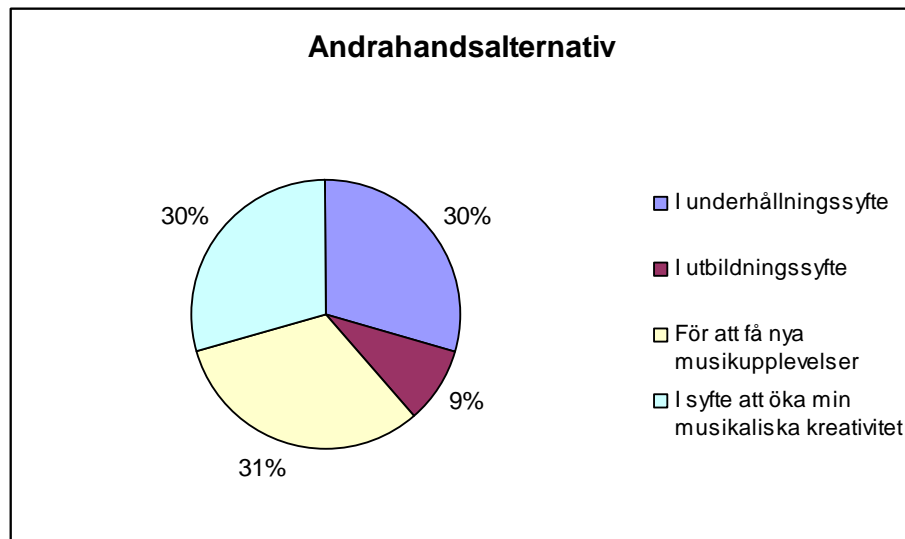
I vilket syfte besöker användarna oftast musikavdelningen? Är det i rent underhållningssyfte eller för att de vill eller behöver lära sig något om musik? Letar de efter nya musikupplevelser eller vill de ha material som hjälper dem att bli bättre på att spela ett instrument? För att få en ökad kännedom om vad musikavdelningen egentligen används till, varför folk går dit och vilken roll det kan ha i användarnas liv, så frågade vi enkättagarna i vilket syfte de oftast besöker musikavdelningen. Eftersom syftet med besöken kan variera så fick enkättagarna rangordna från 1-4, där 1 är det syfte som de anser att de oftast har med sina besök. Även här har ett par enkättagare missuppfattat frågan och endast kryssat i ett alternativ. Detta har vi löst på så vis att vi räknat det krysset som en etta och sedan tagit bort de enkäterna då vi gjort diagram för vilket syfte besökarna har i 2-4e hand. Det handlar även här endast om ett par enkäter och vi anser ändå att resultatet kan räknas som presentabelt.

Diagram 6.1 Syfte med besöket

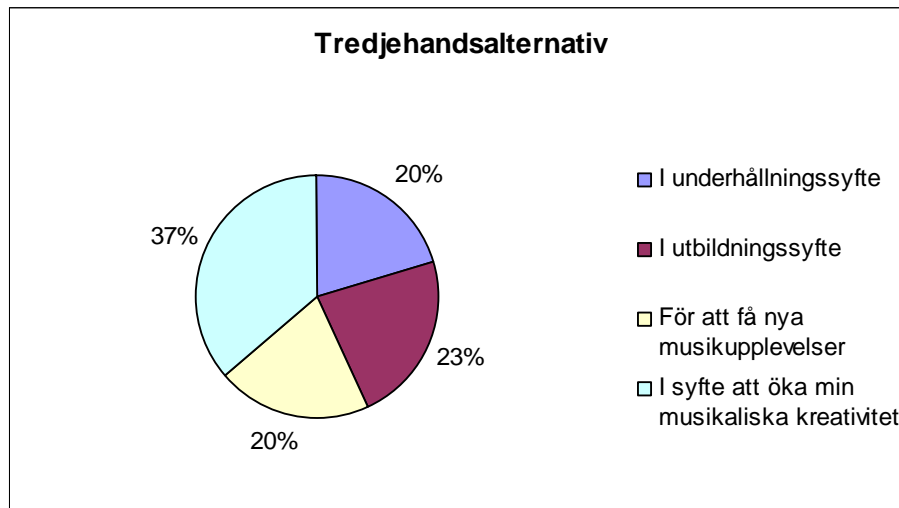
46 % svarade att man först och främst brukar gå dit för att *Få nya musikupplevelser*. Den näst vanligaste anledningen till besöken är att man går dit *I underhållningssyfte* (44 %). 6 % går oftast dit *I utbildningssyfte* och något färre (4 %) går i första hand dit för att *öka sin musikaliska kreativitet*.

Diagram 6.2 Syfte med besöket

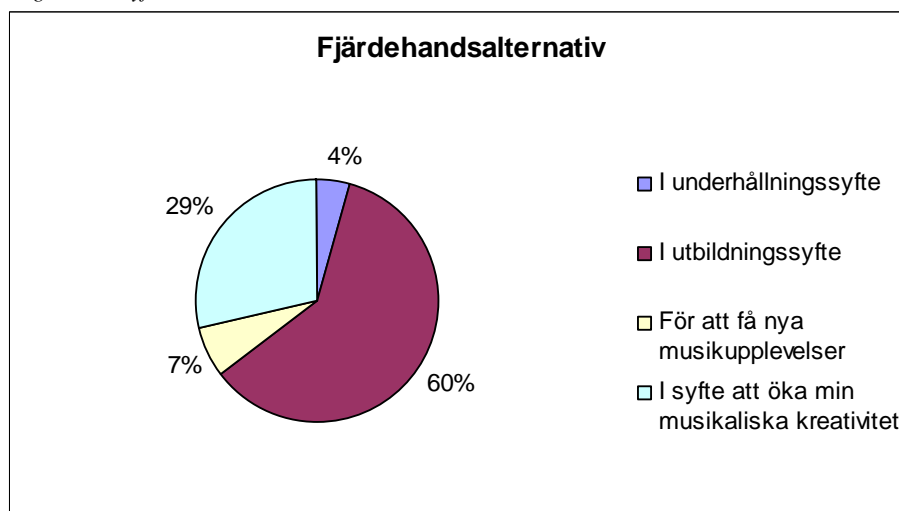
Vad det gäller det näst vanligaste syftet med enkättagarnas besök på musikavdelningen, så ser resultatet mindre differentierat ut. 31 % går i andra hand dit för att *Få nya musikupplevelser*, 30 % går i andra hand dit *I underhållningssyfte* och lika många går näst oftast dit *I syfte att öka deras musikaliska kreativitet*. Endast 9 % menar att de i andra hand besöker musikavdelningen *I utbildningssyfte*.

Diagram 6.3 Syfte med besöket

Fördelningen bland svaren är ganska jämn gällande tredjehandsalternativet. 37 % menar att de i tredje hand går dit *I syfte att öka sin musikaliska kreativitet*. 23 % går i tredje hand dit *I utbildningssyfte*. 20 % besöker musikavdelningen i tredje hand (eller i näst sista hand om man så vill) *För att få nya musikupplevelser* och lika många har satt en trea vid alternativet *I underhållningssyfte*.

Diagram 6.4 Syfte med besöket

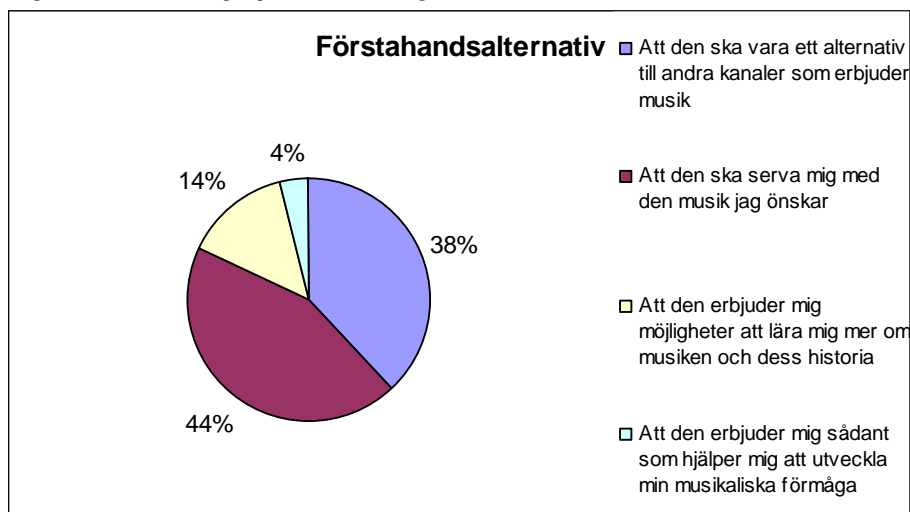

Allra flest menar att de av de fyra alternativen i sista hand besöker musikavdelningen *I utbildningssyfte* (60 %). 29 % menar att de mest sällan går dit *I syfte att öka sin musikaliska kreativitet*. 7 % har svarat att de i fjärde hand har syftet att *Få nya musikupplevelser* och 4 % har valt *I underhållningssyfte* i sista hand.

Fråga 8: Vad förväntar du dig av musikavdelningen?

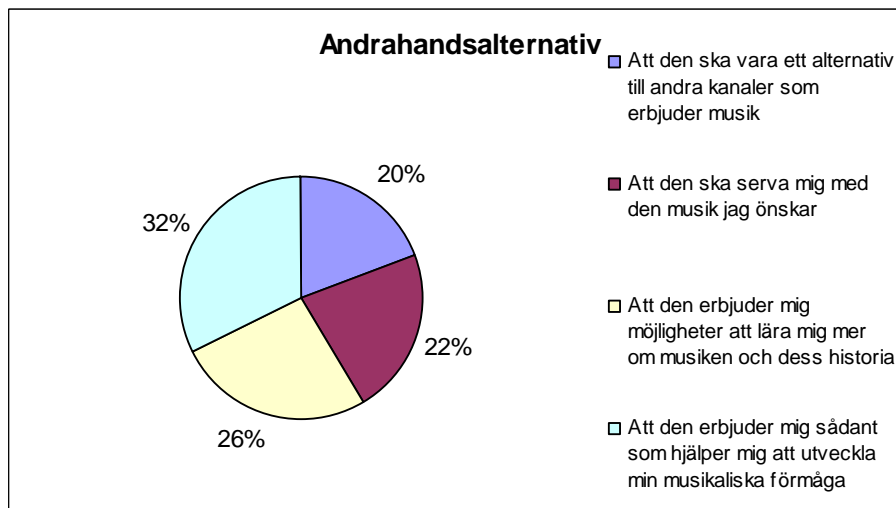
För att få veta mer om vad användarna har för föreställningar kring musikbibliotekets uppgift så frågade vi enkätdeltagarna vad de förväntar sig av musikavdelningen. Vad förväntar de egentligen sig att bibliotekets musikavdelning ska erbjuda? Även här fick respondenterna värdera vilket alternativ som de ansåg vara viktigast och sedan rangordna ifrån 1-4.

Diagram 7.1 Förväntningar på musikavdelningen

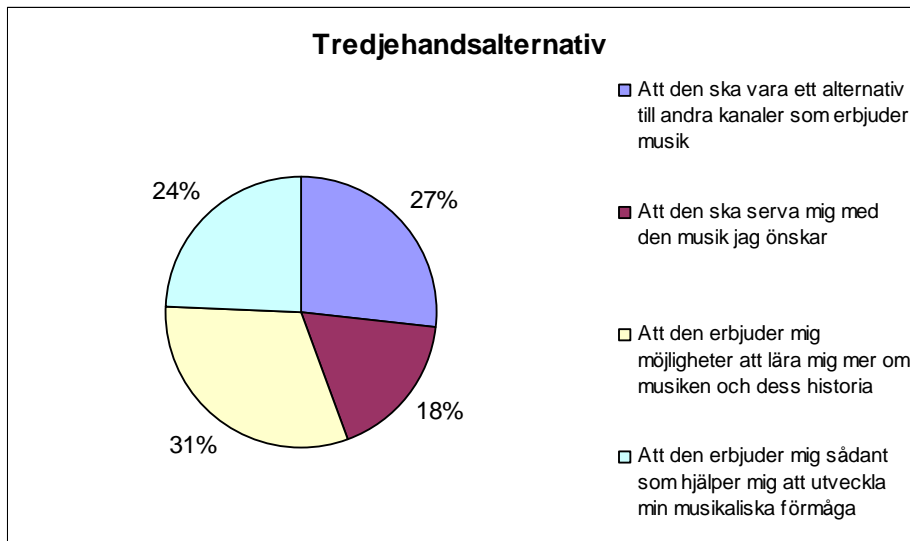
44 % förväntade sig först och främst att musikavdelningen skulle *servera dem med den musik de önskar*. Näst flest (38 %) menade att musikbibliotekets viktigaste uppgift är *Att vara ett alternativ till andra kanaler som erbjuder musik*. 14 % menade att det är viktigast *Att den erbjuder dem möjligheter att lära sig mer om musiken och dess historia*. Endast 4 % ansåg att det dom först och främst förväntar sig av musikbiblioteket är att de *Erbjuder sådant som hjälper dem att utveckla sin musikaliska förmåga*.

Diagram 7.2 Förväntningar på musikavdelningen

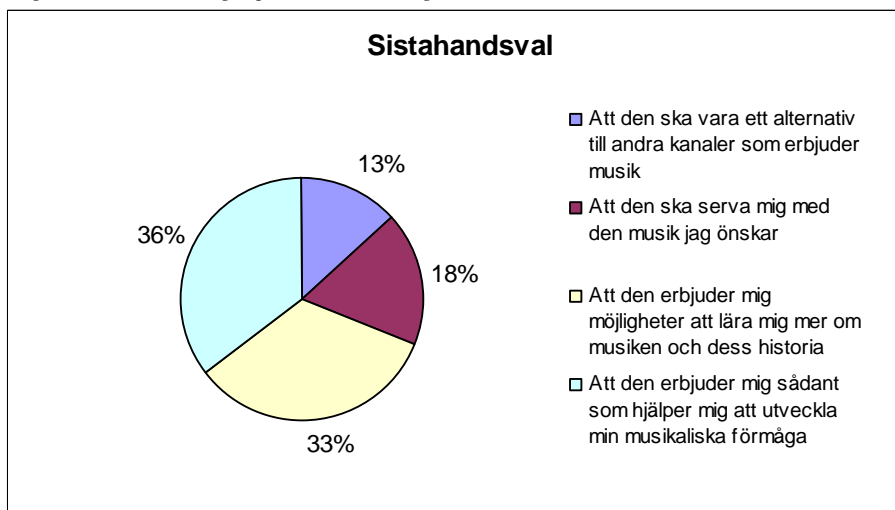
Däremot förväntar sig hela 32 % i andra hand att musikavdelningen ska *Erbjuda dem sådant som hjälper dem att utveckla deras musikaliska förmåga*. Dessutom menar 26 % att musikbibliotekets näst viktigaste uppgift är *Att den erbjuder mig möjligheter att lära mig mer om musiken och dess historia*. *Att den ska serva mig med den musik jag önskar* har valts av 22 % som andrahandsalternativ och 20 % förväntar sig i andra hand att musikavdelningen *Ska vara ett alternativ till andra kanaler som erbjuder musik*.

Diagram 7.3 Förväntningar på musikavdelningen

31 % förväntade sig i tredje hand att musikavdelningen *Erbjuder mig möjligheter att lära mig mer om musiken och dess historia*. Något färre, det vill säga 27 % valde *Att den ska vara ett alternativ till andra som erbjuder musik* i tredje hand. 24 % menade att de i näst sista hand förväntade sig *Att den erbjuder mig sådant som hjälper mig att utveckla min musikaliska förmåga* och 18 % valde här *Att den ska serva mig med den musik jag önskar*.

Diagram 7.4 Förväntningar på musikavdelningen

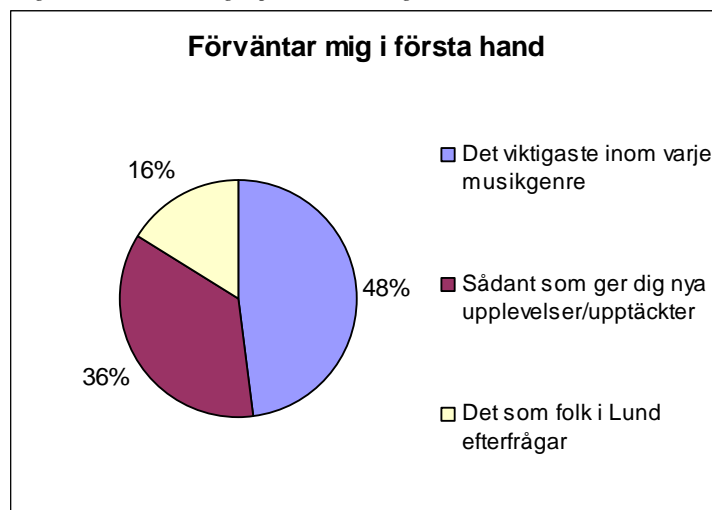

Flest enkättagare förväntade sig i sista hand att *musikbiblioteket ska erbjuda mig sådant som hjälper mig att utveckla min musikaliska förmåga* (36 %). Näst flest valde *Att den erbjuder mig möjligheter att lära mig mer om musiken och dess i historia* i fjärde hand (33 %). 18 % valde här *Att den ska serva mig med den musik jag önskar* och minst personer förväntar sig i fjärde hand att *musikavdelningen ska vara ett alternativ till andra som erbjuder musik* (13 %).

Fråga 9: Vad förväntar du dig att bibliotekets musiksamling ska innehålla?

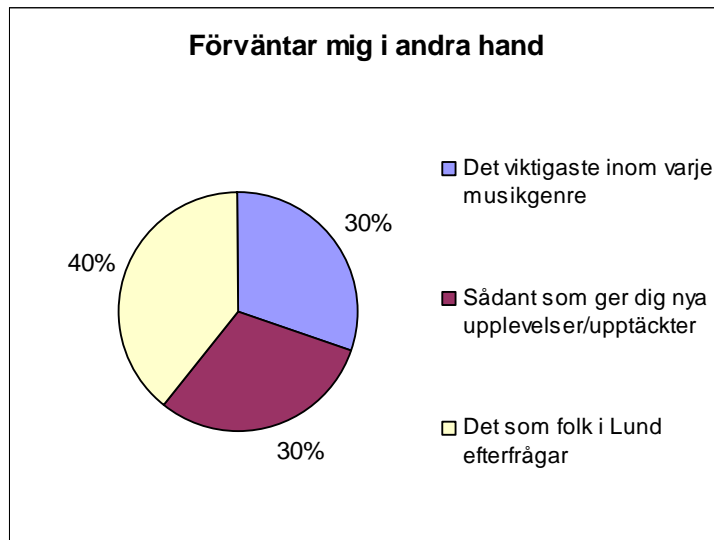
Vad tror och förväntar sig egentligen musikavdelningens användare att musiksamlingen ska innehålla? Anser de att det är viktigast att den ska innehållas sådant som efterfrågas mycket? Tycker man att den bör innehålla det väsentligaste inom varje musikgenre eller förväntar sig användarna att de på biblioteket ska finna sådan musik som man sedan tidigare inte visste att den fanns? För att veta mer om vad användarna förväntar sig ska finnas i bibliotekets musiksamling så fick de besvara ovanstående fråga.

Diagram 8.1 Förväntningar på musiksamlingen

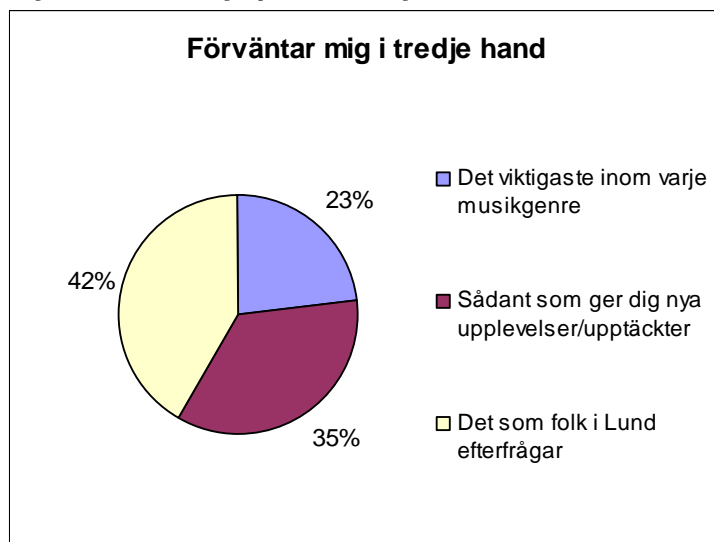
Nästan hälften av enkättagarna förväntade sig först och främst att musiksamlingen innehåller *Det viktigaste inom varje musikgenre* (48 %). 36 % förväntade sig i första hand att den innehåller *Sådant som ger dom nya upplevelser/upptäckter*. Minst personer förväntade sig i första hand att den innehåller *Det som folk i Lund efterfrågar* (16 %).

Diagram 8.2 Förväntningar på musiksamlingen

I andra hand förväntade sig däremot flest att musiksamlingen innehåller *Det som folk i Lund efterfrågar* (40 %). *Det viktigaste inom varje musikgenre* och *Sådant som ger mig nya upplevelser/upptäckter* förväntas i andra hand av lika många personer (30 %).

Diagram 8.3 Förväntningar på musiksamlingen

Det som folk i Lund efterfrågar är även det som förväntas av flest personer i sista hand (42 %). 35 % tror sig i sista hand stöta på *Sådant som ger dig nya upplevelser/upptäckter*. Minst personer förväntar sig i sista hand att den ska innehålla *Det viktigaste inom varje musikgenre* (23 %).

Analys

Analys 1: Taljas perspektiv

Det folkbildande perspektivet

Musikavdelningens roll i samhället är enligt det folkbildande perspektivet att vara en kulturell institution som inte bara tillgodoser användarnas önskemål, utan som också erbjuder dem hög kvalitet och vägledning mot ”något bättre”. Musikbiblioteket är en institution som främjar utbildning och bildning och som erbjuder alla en chans att utveckla sig och bli kultiverade inom musikområdet (Talja, S. 2001). Vår intervjuundersökning visar på att respondenterna tror att musikavdelningen vid LSB är en viktig resurs för musikspelandet i samhället, eftersom att man tillhandahåller noter som inte går att återfinnas någon annanstans. Det lånas också ut instruktionsvideor och böcker på olika nivåer, som hjälper användarna i det musikaliska lärandet. Musikavdelningen ger stimulans till både eget musicerande och andra musikupplevelser. De tror också att de har stor betydelse för musikelever på estetiska gymnasiet och för andra musiker, men allra störst betydelse tror de sig ha för hobbyspelarna.

Enligt den enkätundersökning vi utfört besöker endast sex procent av användarna i första hand musikavdelningen i utbildningssyfte och bara fyra procent använder musikavdelningen i första hand för att öka deras musikaliska kreativitet. Dock har 31% angett att de i andra hand besöker musikavdelningen för att öka sin musikaliska kreativitet, men bara nio procent menar att de näst mest använder musikavdelningen i utbildningssyfte. Det primära syftet med användarnas besök verkar alltså inte vara studier. Resultatet kan tolkas som så att musikavdelningen används för att främja den musikaliska förmågan, men inte primärt och inte i första hand i studiesyfte. Detta stämmer dock överens med de intervjuades antagande om att de har störst betydelse för hobbyspelarna. I enkätundersökningen frågade vi också om vad användarna först och främst förväntar sig av musikavdelningen. Bara 14 % förväntar sig i första hand att det erbjuder dom möjligheter att lära sig mer om musiken och dess historia och endast 4 % förväntade sig i första hand att det skulle erbjuda sådant som hjälper dom att utveckla deras musikaliska förmåga. Däremot fick sistnämnda kategori flest andrahandsväljare och förstnämnda kategori fick näst flest andrahandsväljare, vilket än en gång visar på att musikavdelningen visserligen används för att öka den musikaliska kreativiteten men inte primärt.

Det mest utmärkande draget för det folkbildande perspektivet är idén om att samlingen ska vara uppbyggd kring en historisk och kulturell bas (Talja, S. 2001). Alla intervjuade

på musikavdelningen vid LSB är överens om att det är viktigt att samlingen speglar musikhistorien. De försöker täcka musikhistorien på så sätt att användaren har möjlighet att få exempel på olika stilar och epoker och det är viktigt att samlingen har sin grund i det västerländska kulturarvet. *Men* detta utesluter inte att samlingen också visar på den kulturella mångfald som samhället faktiskt utgör. Vår enkätundersökning visar att övervägande antal användare (48 %) i första hand förväntar sig att samlingen ska innehålla ”det viktigaste inom varje musikgenre”. ”Varje” musikgenre är dock ett vagt begrepp, då antalet olika musikgenrer ständigt växer. Att anta att svarsalternativet av många kan ha tolkats som ”det viktigaste inom de största musikgenrerna” är därför rimligt.

Inom det folkbildande perspektivet prioriteras klassisk musik. Hälften av samlingen bör utgöras av denna genre, eftersom den är mest väsentlig ur kulturell synpunkt, men också på grund av att klassisk musik är den viktigaste genren i utbildningssammanhang. Jazz och andra musikstilar accepteras men prioriteras inte (Talja, S. 2001). Tidigare bestod musikavdelningen vid Lund stadsbibliotek till stor del av klassiska verk. Denna siffra har dock redigerats de senaste åren och nu är mindre än hälften av samtliga fonogram klassiska. Även de klassiska noterna har fått konkurrens i och med att musikavdelningen köper in noter även för andra genrer. Den klassiska musiken är inte längre dominerande. Enligt vår enkätundersökning önskar 20 stycken av de samtliga 50 användarna låna klassisk musik, vilket är mindre än hälften av de tillfrågade. Jämförelsevis med genren pop/rock som 41 användare önskar låna, är denna siffra relativt låg. Men gentemot genrer som fått betydligt färre kryss (exempelvis hiphop/Rn´B, dansband och synth/elektronisk musik) är den klassiska musiken populär.

I det folkbildande perspektivet riktar sig kritiken främst mot den linje som koncentrerar sig på populärmusik och enbart följer efterfrågan. Användarnas önskemål är inget som bör prioriteras eftersom dessa önskemål enbart ses som personliga preferenser. Kvalitet är betydligt viktigare än efterfrågan och musikavdelningen bör förestå en kritisk hållning gentemot populärmusik eftersom denna genre anses ha kort varaktighet. Det tillhör inte bibliotekets uppgift att tillhandahålla listmusik eftersom denna typ av musik redan erbjuds i stor utsträckning av andra kanaler (Talja, S. 2001). Kritiken som framhålls i detta perspektiv återfinns i våra intervjusvar på några ställen. Ingen av respondenterna tycker att *alla* inköpsförlag bör förvärvas eller att verksamheten endast ska grundas på efterfrågan. Populärmusiken i sig kritiseras visserligen inte, men man menar att viss typ av popmusik kan bortprioriteras. Kvalitet vad det gäller musik beskrivs som material med ”ärliga avsikter” och är sådant som ”står sig en längre tid” och det verkar finnas en underförstådd uppfattning om att det finns musik av bättre och sämre kvalitet. I enkätsvaren tycker vi att man kan se tendenser till liknande kritik och uppfattningar om musik och kvalitetskriterier. Framförallt anser att denna kritik syns i svaren på frågan om vad användarna inte tycker att biblioteket ska köpa in. Där återfinns svar som ”dansband”, ”absolut music skivor”, modern pop och ”hits for kids” vilket vi tolkar som en uppfattning om att biblioteket inte bör erbjuda allt för kommersiell musik.

Enligt det folkbildande perspektivet bör inte musik som endast är underhållning förvärvas. Våra intervjupersoner ansluter sig inte till dessa tankar. De köper in en del på efterfrågan och även om de verkar ha en viss uppfattning om vad som är kvalitet så tycks de flesta ändå mena att synen på vad som är ”god smak” är något tidsbundet.

Musikavdelningen köper in en hel del populärmusik. En av intervjupersonerna menar dock att de gärna väntar ett tag med att köpa in en ny skiva för att se hur pass populär den blir efter att den funnits i affärerna ett tag. Användarna håller inte med det folkbildande perspektivet då det gäller huruvida biblioteket ska erbjuda underhållning eller inte. Hela 44 % besöker musikavdelningen i detta syfte. Däremot önskar endast fyra stycken av låntagarna önskar låna topplistemusik vilket kan tolkas som att låntagarna inte anser att underhållning behöver vara lika med lättsmält eller kommersiell musik.

Inom det folkbildande perspektivet talas det främst om musikstudenter (de som vill bilda sig inom musik) och om nöjeslyssnare. Eftersom biblioteket huvudsakligen ska vara ett studiecenter så är det betydligt viktigare att tillfredställa behov hos musikstudenter eller hos de som vill bilda sig inom musikområdet än hos dom som endast är ute efter nöjeslyssning (Talja, S. 2001). Våra respondenter talar både om musikstudenter och om nöjeslyssnare. Här skiljer de sig dock från det folkbildande perspektivet eftersom de verkar anse att båda kategorierna är viktiga. Flera respondenter säger att de tror att musikavdelningen innebär ren och skär underhållning för flertalet användare, men de verkar även överens om att de är mycket betydelsefulla för musikstuderande på estetiska gymnasiet. Även för kategorin ”hobbyspelare” tror de sig betyda mycket. Men de förmodar att musikstudenter på högre nivå söker sig till större bibliotek. Musikstudent/musikergruppen var den tredje vanligaste kategorin enligt användarundersökningen.

Enligt det folkbildande perspektivet förväntas musikbibliotekarien vara musikexpert och ha utbildning i musikvetenskap. Han eller hon har förmågan att avgöra vad som är kvalitetsmusik och ansvarar för att denna musik når användarna (Talja, S. 2001). Denna linje representeras i högsta grad av våra respondenter. Alla intervjuade utom en tycker att det är viktigt att musikbibliotekarien har en musikvetenskaplig utbildning. Det är väsentligt att ha god kännedom om musikhistorien, att kunna noter och traditionella musiktermer, medan kunskap om nya genrebeteckningar och artister inte är lika självklart. En musikutbildning av akademiskt slag är därför att föredra. Man resonerar som så att det väldiga nutida musikutbudet gör det omöjligt att ha koll på alla nya genrer och artister, men att det är viktigt att känna till den historiska grunden. Två av de anställda på LSB musikavdelning har utbildning i musikvetenskap och en tredje har gått musiklinje på folkhögskola. En av dem som läst musikvetenskap gick utbildningen i syfte att kvalificera sig för att söka tjänsten som musikbibliotekarie. Samtliga respondenter spelar själv något instrument eller sjunger, något som de framhåller som viktigt för yrket. Förvånansvärt få användare förväntade sig att musikbibliotekarierna besitter denna kompetens. Trots att enkäten gav möjlighet till att välja tre av sju kompetenser som ansågs vara viktigast hos en musikbibliotekarie, fick svarsalternativet ”Att de har examen i musikvetenskap eller liknande” endast ett kryss. Bibliotekariernas och användarnas uppfattningar i frågan, går alltså enligt vår undersökning, isär.

8 stycken av de tillfrågade användarna framhöll ”Pedagogisk förmåga” som ett av de viktigaste svarsalternativen in frågan om musikbibliotekariens kompetens. Enligt det folkbildande perspektivet bör musikbibliotekarien inta en instruktiv roll gentemot användaren och arbeta aktivt för att marknadsföra kvalitetsmusik (Talja, S. 2001). Det finns nämligen en underliggande tanke om att det går att skola sig till ökad musikkännedom och musikalitet och i detta bildningssträvande har musikbibliotekarien

en viktig roll. Att aktivt arbeta för att marknadsföra och förmedla musik finns det, enligt vår intervjuundersökning, inte tid till på LSB musikavdelning. Det finns heller inte som det ser ut idag utrymme för programverksamhet. Praktiska ändamål är i vägen för ett utåtriktat arbete, men våra intervjusvar visar på att det i alla fall finns ambitioner till detta.

Det alternativa perspektivet

Enligt det alternativa perspektivet är musikbibliotekets roll att i samhället vara ett alternativ till andra kanaler som erbjuder musik. Detta för att motverka den kommersiella likriktning som massutbudet utgör (Talja, S. 2001). Konsumtionskulturen kritiserar eftersom musikindustrins marknadskrafter försvårar för människan att göra självständiga val. Vad det gäller musikavdelningar så kritiserar den typ som följer mainstreamkulturen eller majoritetens musiksmak, eftersom musik som erbjuds av kommersiella kanaler anses vara begränsad och ensidig. I perspektivet finns även en kritisk hållning mot det så kallade basutbudet och man kritiserar den typ av urval som bygger på konventionella eller instruktiva principer (Talja, S. 2001). Enligt de intervjuade är musikavdelningens utbud bättre än de lokala skivaffärerna gällande genrer som folk- och världsmusik. De tycker att det är viktigt att användarna har möjlighet att få nya musikupplevelser på biblioteket. Men samtidigt är det viktigt att ha familjär musik på avdelningen. Detta för att locka dit användarna. 46% (störst procenthalt) har i enkätundersökningen angett att de i första hand besöker musikavdelningen för att få nya musikupplevelser. 31% har angett detta alternativ i andra hand. Resultatet tyder på att musikavdelningen faktiskt till stor del används som en musikförmedlingskanal som kompletterar utbudet i radio, TV och skivhandeln.

Man gör i detta perspektiv en tydlig distinktion mellan kommersiell och ickekommersiell musik och man poängterar bibliotekets uppgift att tillhandahålla ”äkta” musik som kommer i skymundan för otaliga kommersiella produkter (Talja, S. 2001). Ur våra intervjusvar framkommer liknande kategorier som till exempel ”musik med ärliga avsikter” och ”musik som görs bara för att någon ska tjäna pengar på det”. En av respondenterna menar att musikavdelningen bör köpa smalare musik framför musik som bara görs för att någon ska tjäna pengar på det. På LSB förvärvas inte musik som är skapad i rent kommersiellt syfte. De intervjuade exemplifierar och menar att fonogram av typ ”Fame Factory” aldrig köps in. Denna typ av kritik går som nämnt ovan även att finna hos användarna. Vi tolkar det faktum att hela 28 stycken anser att en av musikbibliotekariens viktigaste egenskaper är att ha god kännedom om musik som ligger utanför den kommersiella marknaden som att många av användarna inte tycker att biblioteket bör ha ett alltför kommersiellt utbud.

Ur intervjusvaren går det inte att skönja någon kritik mot det så kallade basutbudet, däremot framhåller flera av våra intervjurespondenter att musik som lätt kan tillhandahållas på andra sätt till exempel via radio, kan bortprioriteras. Samma sak verkar de flesta av användarna tycka. Det är enbart 4 stycken som önskar låna det som ligger på topplistan. Bibliotekarierna kritiserar inte urval som bygger på konventionella eller instruktiva principer, däremot framhöll en av respondenterna att det är viktigt att tänka på att vårt invandratäta land ger oss ett allt mer mångfacetterat kulturarv vilket kan ge konsekvenser vid denna typ av urval.

Musikavdelningen bör enligt det alternativa perspektivet satsa på alternativ musik som användarna inte lika självklart kan ta del av på egen hand (Talja, S. 2001). Karaktäristiskt för det alternativa perspektivet är att man vid urval lägger tonvikt på musikalisk mångfald och uppmärksammar subkulturer som avviker från den dominerande kulturen. Det är dock svårt att hitta någon konsensus om vilken musik som är alternativ eftersom det finns mindre områden inom alla genrer. Talja ger emellertid några exempel och menar att etnomusik/världsmusik, independentrock, smala genrer inom jazz och klassiskt är sådant som bör prioriteras enligt detta perspektiv. Ur vår intervjuundersökning framkommer att det köps in en hel del ny svensk klassisk musik av relativt okända och experimentella kompositörer vid LSB:s musikavdelning. De intervjuade anser också att de har ett bra sortiment när det gäller världsmusik och musik från främmande kulturer. Dessa inköp görs via den specialiserade skivhandeln Multikulti, en inköpskanal som framhävs och anses viktig för samlingens mångfald. Independentrock köps in mycket på grund av inköpsförslag och någon av de intervjuade nämner att sambindningslistan har relativt god kännedom på denna genre. Enligt en av respondenterna är emellertid oberoende musik inte något som prioriteras eftersom de inte har någon större koll på independentbolag.

I vår enkätundersökning fanns en öppen fråga där användarna fick fylla i vilken musik de inte förväntade sig att hitta på musikavdelningen. Svaren vi fick här var skiftande men ganska många angav mer udda musikstilar, såsom ”garage”, ”fusion” och ”okänd världsmusik”. Dock förväntade sig minst lika många att biblioteket inte har kommersiell musik såsom samlingsdiskor a la ”Absolute music”, ”modern pop” och ”dansband”. Man skulle kunna generalisera och säga det finns två linjer att finna i dessa svar. Å ena sidan finns det användarna som anser att biblioteket är för kommersiellt för viss typ av musik. Å andra sidan finns det dom som inte tycker att kommersiell musik hör hemma i biblioteket.

Tankarna inom det alternativa perspektivet stämmer till stor del överens med de tankar som ligger bakom statligt kulturstödda böcker och fonogram. Man vill motarbeta ett likriktat utbud, vare sig detta utbud baseras på historisk kanon eller marknadsmässiga spörsmål, i syfte att skydda kulturell mångfald. Ur intervjuaren framkommer att kulturell mångfald värderas högt på musikavdelningen vid LSB och att de är oroliga att den kommande upphandlingen ska ge ett allt för likriktat utbud. 46 % av användarna har i vår enkätundersökning uppgett att de i första hand förväntar sig att bibliotekets musiksamling ska ge dem möjlighet till nya upplevelser och upptäckter. 30% har svarat att detta svarsalternativ är det näst viktigaste i frågan. Detta resultat och den möjlighet att användarna faktiskt tolkat svarsalternativet ”det viktigaste inom varje musikgenre” som ett uttryck för musikalisk mångfald, visar på en önskan om en blandad samling som ger möjlighet till nya upptäckter och upplevelser. En av våra intervjuinformanter menar att det är viktigt att det finns alternativ musik på avdelningen av den enkla anledningen att användarna ska ha möjlighet att göra nya upptäckter. Två av de andra håller med men poängterar att det även är viktigt med sådant som användarna känner igen.

Musikbiblioteket vill i det här perspektivet bredda användarnas musikaliska horisonter. Man strävar därför efter att få användarna att bli specialiserade fans i stället för att vara passiva lyssnare. På så sätt hjälper man till att förstärka användarnas kulturella identitet (Talja, S. 2001). Ur intervjuaren framkommer inte begreppen passiva lyssnare eller specialiserade fans. Däremot pratar man om ”stammisar”, ”de som går in för en viss

musikstil” och om olika grader av musikintresse. I vår enkät fick användarna svara på vilken användarkategori de tyckte de tillhörde. De fyra första kategorierna grundade vi i grad av musikintresse och den femte kategorin utgjordes av grupperingen musikstudent/musiker. Som vi nämnde i resultatdelen ansåg sig ingen tillhöra de som inte var särskilt intresserade eller de som lyssnar ibland. Flest menade att de hade ett specialiserat musikintresse och näst flest kallade sig musikintresserade.

Genrefördelningen inom det alternativa perspektivet bör till hälften baseras på efterfrågan. Andra hälften bör bestå av smalare genrer. Tanken med detta är att locka användarna till musikavdelningen genom musik som de känner igen. När de väl lockats dit har de möjlighet att upptäcka nya musikgenrer som de om de aldrig besökt musikavdelningen, inte kommit i kontakt med (Talja, S. 2001). Resultatet av våra intervjuer är nästan identiskt med detta resonemang. Alternativ musik och smalare genrer anses viktigt, men för att locka användarna till biblioteket är det bra att ha musik som känns igen. Våra enkätsvar visar dock på att användarna redan är familjära med musik som i alla fall tidigare legat utanför masskulturen. Exempelvis har 24 stycken kryssat för att de vill låna hårdrock och punk, 20 stycken vill låna indiepop/alternativ musik och 16 vill låna världsmusik. Om detta är genrer de bekantat sig i och med musikavdelningen förtäljer inte svaren.

Inom det alternativa perspektivet kännetecknas musikbibliotekariens professionella kompetens av insikt i musikens mångfald och kunskap i dagens musikliv. Han eller hon bör vara familjär med marginella och experimentella musikområden och känna till alternativa inköskanaler och oberoende skivutgivning (Talja, S. 2001). Som vi tidigare nämnt anser 28 tillfrågade användare att musikbibliotekariens ”kännedom om musik som ligger utanför marknaden” är en av de tre viktigaste av de angivna egenskaperna. Nästan lika många, 25 stycken, förväntar sig att musikbibliotekarien har ett ”stort musikintresse”. Alla intervjuade bibliotekarier menar att de har ett stort musikintresse och att även detta hjälper dem i arbetet. De är väl medvetna om att de inte ”kan allt”, men tror att de gemensamt har ett omfattande intresse och stor kunskap. Sammantaget verkar dock respondenterna tycka att musikutbildning går före intresse. En av de intervjuade skiljer sig emellertid från de andra och menar att det är viktigare med intresse än utbildning. Hon anser att ämnesbakgrund är bra men inte en nödvändighet och drar det tills sin spets och menar att det är ”en dödsynd att vara bibliotekarie och inte vara intresserad”.

Det efterfrågansinriktade perspektivet

Musikavdelningens främsta funktion är inom det efterfrågansinriktade perspektivet att tillfredsställa användarnas behov genom att skaffa den musik och det material som efterfrågas. Det är en socialservice institution som är till för ”vanliga” människor. Det finns inga elitistiska antydningar och man bör absolut inte exkludera någon användargrupp genom att utesluta vissa sorters musik. Musikbibliotekets främsta uppgift är enligt detta perspektiv att utan en dömande attityd tillfredsställa musikaliska behov (Talja, S. 2001). Denna syn återfinns i våra intervjusvar. Bibliotekarierna vill inte sätta sig över användarnas smak och en av dem uttrycker: ”Ingen ska känna att de inte duger”.

I Lunds Stadsbiblioteks övergripande målformulering betonas att biblioteket ska tillämpa användarperspektiv och ur intervjuerna framkommer att de anställda tycker att det är av största vikt att föra en god dialog med sina användare. De menar att det är viktigt att köpa in på efterfrågan eftersom biblioteket faktiskt finns till för sina kunder och därför verkställer de också mer än hälften av alla inköpsförslag. Inom det efterfrågansinriktade perspektivet finns tankar om att urval av fonogram och annat ska baseras helt och hållet på efterfrågan (Talja, S. 2001). En del material förvärvas alltså efter inköpsförslag. Man anser att budgeten tillåter ett brett utbud, men menar att om denna snävats åt bör inköpsrutinerna tänkas över. En av respondenterna säger att de inte vill sätta sig över låntagarna, medan en annan hävdar att om något som efterfrågas saknar både kvalitet och aktualitet köps detta inte in. Det finns därmed motsättningar i svaren angående urval, vilket antagligen beror på att det inte finns några uppsatta urvalskriterier för inköp av musikmedier på LSB. Med den budget de har idag finns det utrymme för att köpa in både det mesta som efterfrågas och det som bibliotekarierna väljer utifrån från sambindningslistor och recensioner. Hade detta förändrats hade man troligtvis valt att formulera gemensamma urvalskriterier.

En hel del av användarna förlitar sig på att biblioteket ska ha ”allt”. I den öppna frågan angående material de inte förväntar sig hitta svarade nämligen ett antal att de förväntar sig att bibliotekets musiksamling ska ha en bred inriktning, med det mesta som är relativt känt och med alla möjliga typer av musik. Detta vittnar om en syn på biblioteket som en serviceinstitution vilken tillhandahåller allt som efterfrågas. En av de intervjuade tror att många användare lånar skivor på biblioteket för att sedan bränna dessa. Eftersom priset på cd-skivor blir högre och högre har användarna inte råd att köpa allt de vill ha. Musikavdelningens funktion är för dessa användare, att utgöra ett komplement till övrig musikförmedling.

Samlingens uppbyggnad ska, enligt det efterfrågansinriktade perspektivet, spegla den lokala befolkningens behov av musik. Samlingen bör därmed reflektera invånarnas musikintressen och musiksmak. För att ta reda på vilka dessa behov är, bör biblioteket utföra olika former av användarundersökningar. Samlingens struktur bör sedan baseras på resultatet från dessa (Talja 2001). Endast 16 % av användarna i vår enkätundersökning har angett att de i första hand förväntar sig att musikavdelningens samling ska innehålla ”det som folk i Lund efterfrågar”. 40% har dock angett detta alternativ som det näst viktigaste. Störst procenthalt förväntar sig alltså att lokal efterfrågan är viktigt, men inte viktigast. Att bibliotekets samling ska speglas av ett ”användarperspektiv” och personliga behov tas därmed inte för givet bland dessa användare. Musikavdelningen på LSB har inte gjort någon användarundersökning, men de intervjuade menar att de ändå tillämpar det användarperspektiv som bibliotekets policy utlovar. Man tillgodoser lokala behov genom att låta användarna lämna inköpsförslag och genom att vara uppmärksam på aktuella musikarrangemang i staden. Samlingen har också en särskild prägel genom att innefatta lokalt förankrade skivbolag och artister.

I det efterfrågansinriktade perspektivet finns en kritisk hållning mot begreppen ”finkultur” och ”skräpkultur”. Man menar att det inte existerar en ”nationell” kultur eftersom det finns stora skillnader mellan medborgarnas olika kulturella intressen och mål. Vad det gäller musikavdelningarna finns här en kritisk hållning mot den typ av linje som strävar efter att få människor att avancera från en lägre till en högre

musikkultur. Konkreta behov är betydligt viktigare än abstrakta kvalitetskriterier eller ideologiska mål (Talja, S. 2001). Även den här typen av kritik går att skönja ur våra intervjusvar. Flera av intervjupersonerna understryker att alla människor har olika smak och att det därför är svårt att bestämma kvalitet vad det gäller musik. Det går däremot inte att *direkt* urskönja någon kritik mot kategorierna finkultur och skräpkultur. Det finns heller ingen påtaglig folkbildningskritik. Däremot anser en av bibliotekarierna att ”idén borde dammas av” och ”att den ligger som en tung sten i folkbibliotekets ryggäck”. Hon menar dock att det finns mycket bra i folkbildningstankarna.

Ur enkätsvararen finns några svar av typen ”förväntar mig att allt möjligt ska finnas”, ”förväntar mig att biblioteket ska ha en mycket bred inriktning”, ”förväntar mig all typ av musik i bibliotekets samling”. Denna typ av svar tycker vi tyder på att *några* låntagare ansluter sig till idén om att biblioteket bör erbjuda all typ av musik eftersom olika människor har olikartade behov.

Inom det efterfrågansinriktade perspektivet talas det om användare och ickeanvändare och om olika musikgenerationer. Bibliotekets utbud ska grundas i den lokala efterfrågan och man bör därför göra en systematisk undersökning av den lokala befolkningens behov (Talja, S. 2001). Eftersom urvalet bör spegla befolkningens struktur så är det även viktigt att känna till ickeanvändarnas behov. I detta perspektiv talas det även om olika typer av musikgenerationer. Till exempel menar man att bibliotekets musiksamling kommer att bli varierad även om den bygger på efterfrågan i och med variationer i låntagarnas ålder och intressen (Talja, S. 2001). Även våra respondenter använder sig av begreppen användare och ickeanvändare. De förespråkar användarperspektiv och uttrycker sin glädje över den nära kontakten med användarna. Dessutom poängterar en av de intervjuade att det mest intressanta egentligen vore att veta vad ickeanvändarna skulle vilja ha.

Samlingens genrefördelning ska enligt det efterfrågansinriktade perspektivet baseras på lånestatistik. Den genre som lånas ut mest bör också finnas mest representerad i samlingen. Det ska inte finnas mer klassisk musik än vad som efterfrågas. Enligt detta perspektiv riskerar inte samlingen att bli ensidig trots att den baseras på efterfrågan. Det kommersiella utbudet och majoritetens smak betraktas nämligen inte som ensidigt. På grund av skiftande trender skapas mångfald i samlingen (Talja, S. 2001). Rock/pop är den genre som enligt de intervjuades utsagor mest lånas ut på Lunds stadsbibliotek. Detta är också den genre som finns mest representerad i samlingen och den som flest användare, enligt vår enkätundersökning, önskar låna. Lånestatistik, samlingens genrefördelning och användarnas önskemål stämmer alltså här överens. Dock är klassisk musik den musik som finns näst mest representerad i samlingen och den musikstil som de intervjuade hävdar lånas ut näst mest, medan denna genre kommer på delad fjärde plats enligt användarnas önskemål.

I det efterfrågansinriktade perspektivet är musikbibliotekariens viktigaste kompetens att ha en förmåga att identifiera och analysera användarna och deras behov. Musikbibliotekarien ska inte ha en dömande attityd gentemot användarnas smak och förmåga att bedöma vad som är kvalitetsmusik (Talja, S. 2001). 23 stycken användare har angett ”ha god kännedom om låntagarnas behov” som en av de tre viktigaste kompetenserna de förväntar sig av musikbibliotekarien. Allra flest (32 st) menade att bibliotekarierna bör vara ”serviceinriktade”. Dessa svar vittnar om förväntningar på

biblioteket som en serviceinstitution som är till för användarna och som bör sätta dessa i centrum. De intervjuade bibliotekarierna anser sig vara lyhörda inför användarnas åsikter och menar att de etablerar nära kontakter med låntagarna i och med att återlämning av utlånat material sker över disk. Användarnas kommentarer tas upp på personalens avdelningsmöten och det finns också möjlighet för användarna att lämna inköpsförslag. Detta leder till en dialog användare och personal emellan. Ur svaren framkommer att man är införstådd med att inte alla potentiella användare kommer till tals.

Analys 2: Våra frågeställningar

Har musikavdelningen vid Lunds stadsbibliotek några uttalade eller icke-uttalade målsättningar och verksamhetsidéer och varför ser de i så fall ut som de gör?

Utbildningsdepartementets rapport från 1983, *Musik och folkbibliotek. Rapport om en kartläggning av folkbibliotekens musikverksamhet* visar att endast 9 % av biblioteken i Sverige vid denna tidpunkt hade målformuleringar för musikverksamheten. Rapportens projektledare, Bibbi Andersson, tror att bibliotekarier tycker det är svårt att få en övergripande bild över musiklivet eftersom det är ett så stort område och många därför vill skjuta det ifrån sig kunskap därom saknas. Den musikpolitiska helhetssynen går därmed förlorad och i stället karaktäriseras musikverksamheten av inskränkt tyckande, intolerans och revirtänkande. Andersson menar att de bibliotek som har en bra och fungerande musikverksamhet är de som har genomtänkta riktlinjer att följa (Utbildningsdepartementet, Ds U 1983: 13, s. 97ff).

Det finns inga formulerade målsättningar för musikavdelningens verksamhet, förutom den övergripande policy som gäller för hela Lunds stadsbibliotek. Denna policy, som är applicerbar på all form av folkbiblioteksverksamhet, har personalen på musikavdelningen i vårt tycke anammat väl. De arbetar utifrån ett användarperspektiv och betonar vikten av ett kvalitetsmässigt utbud och biblioteksarbete. En av de intervjuade bibliotekarierna säger att det på avdelningsmöten framkommit gemensamma idéer bakom musikverksamheten. Detta stämmer till viss del enligt vår undersökning, de intervjuade bibliotekarierna tycker lika om mycket, men det finns också åsikter som går isär. Exempelvis råder det olika uppfattningar kring vilken kompetens en musikbibliotekarie bör ha.

Enligt Bibbi Andersson skulle musikavdelningarnas problematik kunna lösas med genomtänkta riktlinjer som särskilt gäller för denna verksamhet. Talja däremot menar att målformuleringar och policydokument i sig egentligen inte säger så mycket om verksamheten, eftersom begrepp som exempelvis kvalitet, mångfald och demokrati, ord som egentligen aldrig ifrågasätts, är ständigt närvarande i dessa dokument. Talja anser att ordens innebörd efter hand förändras kraftigt. Detta eftersom de är bundna till ett speciellt sätt att tänka under en viss era. Måldokument och policyskrifter får därför först betydelse i en större kontext, i jämförelse med den rådande diskursen (Talja, S. 2001, s. 31ff).

Som det ser ut nu följer som sagt de intervjuade bibliotekarierna LSB:s övergripande policy. Användarperspektivet är något som de intervjuade särskilt tagit till sig. Det är viktigt att inte sätta sig över kunden, utan bör sätta denne i centrum och tillgodose hans eller hennes behov. Över huvud taget finns det inom bibliotekssfären en tendens till det här. Biblioteken har alltid stått för kvalitet, men begreppet håller dock mer och mer på att uppluckras, både i bibliotekssammanhang och i samhället i stort. I dag behöver kvalitet nödvändigtvis inte vara det samma som finkultur och uppfattningen om att det finns en ”god smak” börjar mer och mer försvinna (Furusten, T. 2001). Biblioteket börjar mer och mer ses som en serviceinstitution vars primära uppgift är att serva

kunden och tillfredställa dennes behov. I tider av sparkrav och nerlagda bibliotek bör kunden sättas i första rummet, för bibliotekens överlevnad (Casey&Taylor, 1993).

Enligt Tine Vinds *Musik på biblioteker. Råd og vink fra biblioteksstyrelsen* bör musikavdelningens samling vara uppbyggd kring begreppen kvalitet, allsidighet och aktualitet. Vind är medveten om den problematiska avvägningen mellan kvalitet och efterfrågan och menar att samlingen bör passa de lokala användarnas behov men samtidigt ge möjlighet till nya upplevelser. Tine Vind menar också att det är viktigt att känna sin målgrupp och att målsättningen bör vara att tillgodose alla potentiella användares behov, oavsett om de är professionella eller fritidsmässiga (Vind, T. 2000). Men vad bibliotekarierna tror att användarna vill ha, behöver inte nödvändigtvis inte vara deras reella behov. Vi tycker att man för att vara säker på användarnas och ickeanvändarnas behov bör göra användarundersökningar eller seriöst studera fenomen som kan tänkas ha inverkan på musikbehoven i det lokala samhället (jfr Casey & Taylor). Musikavdelningen på LSB har som sagt inte gjort någon egen användarundersökning och var därför positivt inställda till vår studie. De hoppas emellertid att användarnas möjlighet till att lämna inköpsförslag och det faktum att de har etablerat en nära kontakt med många användare ger uttryck för de behov som finns.

En av de intervjuade påpekar att musikavdelningen allra mest lever upp till de mål i bibliotekets policy som handlar om ”Biblioteket som kulturinstitution”. Dessa mål, som syftar till att biblioteket ska vara en offentlig mötesplats, stimulera till fantasi och kreativitet och ge upplevelser, skiljer sig emellertid till viss del från tankarna om musikavdelningen som en kulturell institution. Begreppet kultur är inom detta synsätt normativt laddat, medan begreppet i LSB’s övergripande mål tycks ha en mer deskriptiv karaktär.

Vilken roll vill man ha i det allmänna musiklivet och för den enskilde användaren med musikbehov och varför?

Musikavdelningars roll i det svenska musiklivet har berörts i ett antal rapporter och utredningar. I en utredning från 1976 anser OMUS (Organisationskommittén för högre musikutbildning) att biblioteken ska medverka till att skapa bättre förutsättningar för musikpedagoger och musikstuderandes tillgång till läromedel genom att låna ut musikaler och fonogram. I tidig musikbiblioteksidéologi fanns idéer om att musikavdelningarna var institutioner för musikutbildning och att musikbiblioteken kunde medverka till att höja nivån på det offentliga musiklivet (Talja, S. 2001, s. 32). Dessa idéer finns därmed både i den egna professionens tradition och i kultur- och musikpolitik.

Som vi tidigare nämnt tror de intervjuade bibliotekarierna att musikavdelningen är en viktig resurs för musikspelandet i samhället. Musikavdelningen vid LSB är främst en resurs för det musikspelande som ligger på en hobbynivå. Detta är bibliotekarierna medvetna om och trots att det finns en del material för avancerade musiker är det först och främst det grundläggande materialet som tillhandahålls. Svensk musikpolitik syftar bland annat till att medverka till att fler får möjlighet att utöva musik. De musikpolitiska stadgarna skall också medverka till att de musikaliska arven tas tillvara och brukas och främja kvalitetssträvanden inom olika genrer (SOU 1995:84, s. 399). Idéer som även de fanns i tidig musikbiblioteksidéologi och som i sin tur härstammar från

folkbildningsideal och tanken om att ”bilda och kultivera folket”. Musikavdelningen vid LSB arbetar inte uttalat folkbildande men man är inte helt främmande inför tanken. En intervjurespondent menar att de på musikavdelningen arbetar folkbildande i allra högsta grad eftersom att ”folkbildningstankarna ligger som en tung sten i folkbibliotekets ryggsäck”. Hon tycker att det finns mycket bra i dessa idéer eftersom många är underprioriterade i samhället. Därför har biblioteket ett ansvar att tillhandahålla sådant som främjar deras bildning. Idéerna tycker hon dock i mångt och mycket borde dammas av. En annan av intervjurespondenterna anser att musikavdelningen inte är aktivt folkbildande men att bibliotekets tillhandahållande av material gör att verksamheten är en del i folkbildningen.

Samtliga intervjuade bibliotekarier menar att det är viktigt att samlingen speglar musikhistorien. Till skillnad från skivaffärerna har biblioteket möjlighet att magasinera, vilket gör att användarna kan botanisera bakåt i historien. Det är också viktigt att tillhandahålla det svenska kulturarvet och fonogram av svenska experimentella kompositörer köps in trots att det inte finns så stor efterfrågan. Samtidigt som de intervjuade värnar om det svenska kulturarvet betonas vikten av bredd och mångfald i sortimentet. Tanken om att värna om den musikaliska mångfalden återfinns också i svensk musikpolitik, där det finns stadgar som bland annat ska verka till att öka tillgängligheten och intresset för olika sorters musik och främja förnyelse i musiklivets olika delar och inom olika genrer (SOU 1995:84 s. 399). Allt för att motverka ett likriktat musikutbud som enbart är baserat på kommersiella grunder. Dessa idéer har länge varit typiska för all typ av kulturpolitik.

De intervjuade anser att musikavdelningen är ett alternativ till skivaffärer genom att de tillhandahåller ett historiskt utbud och genrer som inte tillgodoses särskilt väl av skivhandeln (exempelvis folk- och världsmusik). Det är också viktigt att tillfredställa de lokala invånarnas musikbehov. Tankar om tillgänglighet, att främja kulturarv och om kulturell mångfald finns i musik- och kulturpolitiken och i de kulturella diskurser som Talja skisserar. Informanterna anser också att det är viktigt att satsa på musik från olika delar av världen och har jämförelsevis med de flesta skivaffärer ett stort utbud av världsmusik och folkmusik. De talar om musikalisk mångfald, främst utifrån ett etniskt perspektiv. Det är väsentligt att tillgodose invandrare med musik från deras hemländer. Mångfald är ett av de ord som enligt Sanna Talja, används flitigt i bibliotekspolicys, men som aldrig ifrågasätts. Det är ett ord vars innebörd förändras i takt med den omgivande kontexten. Ordet mångfald har i och med vårt integrerade samhälle kommit att i mångt och mycket kommit att betyda ”etnisk mångfald”. Att våra respondenter tolkar ordet ”mångfald” som etnisk mångfald är därmed inte förvånansvärt. Enligt Musikaliska akademiens forskningsprojekt *Musik, medier, mångkultur* pågår det dock en omstrukturering i samhället, där grupperingar huvudsakligen inte längre sker på social basis, utan på kulturell grund. Detta är ett resultat av den kulturella mångfaldens expansion. De intervjuade pratar inte om denna form av mångfald när begreppet diskuteras, men vid flertalet andra tillfällen framförs resonemang som visar på att de är medvetna om att musikalisk mångfald inte enbart innebär musik från olika länder.

På frågan vad som är viktigast av kulturellt arv eller musikaliskt mångfald, svarar nästan alla intervjurespondenter att ”det är lika viktigt”. De verkar resonera som så, att så länge resurserna gör det är möjligt att tillhandahålla både och, behöver de olika idéerna inte utesluta varandra.

Våra respondenter uppskattar att den vanligaste användarkategorin vid musikavdelningen är män i 18-30 årsåldern. De menar också att det är mindre kvinnor än män bland låntagarna (jfr även Axelsson & Haglund). De intervjuade tror emellertid att musikavdelningen är betydelsefull för alla möjliga kategorier människor men några användargrupper som nämns är musikelever på estetiska gymnasieprogrammet, ”stammisar”, specialiserade musikfans, hobbyspelare, invandrare, arbetslösa och pensionärer. Ungdomar är en annan kategori som nämns. Däremot prioriteras inte denna grupp framför andra, något som informanterna menar att utomstående tycks tro. Eftersom Lund är en universitetsstad och en mångkulturell stad så har musikavdelningen många besökare som är utbytesstudenter och invandrare. Andra användarkategorier som nämns är arbetslösa och pensionärer. En av respondenterna betonar att det är viktigt att bibliotekarierna inte har fördomar om vem som kommer eller om vilken typ av musik användarna vill ha, och berättar sedan om en mycket gammal man som var en tid sedan kom in för att låna en Elvisskiva.

Den norska handboken *Finn musikken* framhåller vikten av en specialistutbildning för musikbibliotekarier som förutom musikbibliotekariska verktyg bör innehålla musikhistoria och musikteori (1990, s. 116). Ingen av de intervjuade bibliotekarierna nämner att en sådan utbildning är nödvändig för att arbeta som musikbibliotekarie. De flesta framhåller däremot att det är bra om musikbibliotekarien har någon musikutbildning. Dock går åsikterna isär och en av respondenterna håller inte alls med. Hon tycker att intresse är viktigare än utbildning.

De som framhåller musikutbildning menar att användarna förväntar sig att de ska vara insatta i musikhistoria och musiktermer, men att de inte förväntas kunna lika mycket inom ny musik. Tine Vind (2001) menar att det inte är nödvändigt att vara musikspecialist för att bygga upp och upprätthålla en musiksamling och att musikbibliotekarien måste acceptera att de inte kan veta allt om alla genrer och artister. Användarna är ofta mer kunniga på musikområdet än bibliotekarien själv, men det spelar ingen roll eftersom bibliotekariens uppgift är att tillgodose användarnas musikbehov, inte att undervisa dem i musik.

Informanterna tror inte att musikavdelningens vara kommer att hotas i framtiden i och med Internets möjlighet till nerladdning av musik osv. De kommer fortfarande att behövs, om än på ett annat sätt. Voss (2002) menar att en framtida viktig uppgift för musikbiblioteket kan komma att vara att ge rådgivning angående de nya musikmedierna och nedladdning av musik. Detta nämner även de intervjuade bibliotekarierna. En av dem menar att biblioteket alltid har stått för kvalitet och kommer så även göra i framtiden. Detta gör att användarna kommer att behöva dem trots allt. Filnedladdning är olagligt på grund av upphovsrättslagen och på sikt förväntas all nedladdning ske genom betaltjänster. Eftersom inte alla människor kommer ha möjlighet att ta del av denna teknik (på grund av bristande ekonomi och eller okunskap) på annat sätt än genom biblioteket kommer musikavdelningen antagligen att locka användare även i framtiden (jfr Mild, U. 2004). De faktum att upphovsrättslagarna blir allt hårdare och att musik allt mer blir en kommersiell produkt som kan köpas i vilken stormarknad som helst, gör att har musikavdelningarna ett viktigt kvalitetsmässigt uppdrag inför framtiden.

Vilka principer styr musikavdelningens urval av fonogram och musikalier? Varför ser dessa ut som de gör?

Trots att inte alla inköpsförslag verkligställs försöker musikavdelningen så långt det går att tillfredställa användarnas önskemål och uppskattningsvis köps hälften av alla önskemål in. Man vill tillgodose den lokala befolkningens musikbehov och de intervjuade menar att de försöker ta reda på vilka artister som kan tänkas aktuella för Lunds befolkning. Dessutom stödjer man Lunds lokala förmågor genom att låna ut demoskivor och köpa skivor från lokala skivbolag.

Några av de intervjuade menar att det är meningslöst att ha en samling fylld av fonogram som aldrig lånas ut. Dessa tankar återfinns hos Casey & Taylor som menar att biblioteket kan spendera sina pengar på bättre saker än på material som aldrig lånas ut, även om detta material är av klassisk västerländsk musik (1993). Men samtidigt är det viktigt att de förvärvade skivorna har en viss hållbarhet. Det är onödigt att köpa in skivor som har en kort popularitet och därmed inte lånas ut efter viss tid, speciellt när resurserna är knappa. Denna uppfattning återfinns hos en av våra respondenter som menar att det material som köps in ska lånas ut och inte bara ”stå där” då biblioteket inte är något arkiv.

Uppfattningen om kvalitet respektive icke-kvalitet tycker vi till viss del synliggörs då en av respondenterna berättar om demoskivor. Demoinspelningar är visserligen något som erbjuds, men det framkommer att dessa inte får riktiga katalogposter eftersom de inte blivit bolagsbedömda. Vi anser att detta anspelar på en uppfattning om att musik som inte getts ut på skivbolag är av sämre kvalitet. En person uttrycker att ”det finns ju musik som man inte gillar men som man ändå kan inse att den har kvalitet”, vilket också anspelar på att det finns kvalitetskriterier vad det gäller musik och att det finns musik som innehar en lägre grad av kvalitet.

Ett par av de intervjuade anser emellertid att kvalitetsbegreppet är ett socialt bundet begrepp som varierar med tiden. Trots att de anser att det går att skilja kvalitet från icke-kvalitet anser de att det bör tas hänsyn till att alla har olika smak och de vill absolut inte sätta ”sig över” låntagarna. De är medvetna om att musikavdelningen innebär ren och skär underhållning för många användare, det bör därför finnas något som passar allas smak. Enligt Bäckwalls studie från 2001 används bibliotekets fonogramsamlingar inte i särskilt stor utsträckning för att tillfredsställa nöjeslyssning utan användarna vände sig till andra kanaler för detta ändamål. Detta skiljer sig markant från vårt resultat, då en stor grupp användare svarade i enkätundersökningen att de främst besökte musikavdelningen i underhållningssyfte. Men trots att många av besökarna besöker musikavdelningen för nöjeslyssning är våra respondenter restriktiva med att köpa in så kallat ”dagssländeschlagers”. I *Dagsländor eller bestående värden* menar Fälth att kvalitet kan förknippas med hållbarhet, vilket hon tycker tar uttryck i hennes informanterns inställningar till så kallade dagsländor. De är försiktiga med att köpa in den typen av musik eftersom den har kort varaktighet. ”Hållbarhet handlar om att hushålla med bibliotekets resurser och att bygga upp en samling som är intressant även om ett par år” (Fälth, E. 2004, s. 47). Vårt resultat visar på samma idéer, de intervjuade bibliotekarierna menar att kvalitet innebär lång hållbarhet men också att kvalitetsmusik är sådant som görs med ärliga avsikter.

Precis som hos Fälths (2004) och Schelins (2004) informanter finns i våra intervjusvar framträdande idéer om att biblioteken inte bör välja sådant som enbart har ett

kommersiellt syfte och sådant köps därför inte in på LSB. De intervjuade menar att fonogram med artister från dokusåpor som "Fame Factory" är ett klart exempel kommersiella produkter. Enligt Fälths studie förknippas kvalitet ofta med något alternativt (Fälth 2004), vilket även går att urskönja ur våra intervjusvar. Tankar som säkerligen dels härrör från den komplexa utveckling som råder inom musikbranschen. Musik- och förlagsindustrin blir nämligen mer och mer marknadsinriktade och skivbolagen och bokförlagen ägs av stora jättekoncerner, samtidigt som det råder en trend i motsatt riktning. Fler och fler undergrupper och subkulturer uppstår (se bl.a. Furusten) och kulturpolitiken har redan sedan 70-talet förespråkat en motvikt mot kommersialismen. Statens kulturråd har i uppgift att främja en mångsidig utgivning av böcker och musik men biblioteken har mångt och mycket ensamt fått uppdraget att erbjuda sådant som annars inte kommer fram. Detta är något som våra respondenter tycks ha tagit fasta på.

Det fanns länge musikbiblioteksideologiska ståndpunkter och restriktioner som angav hur många procent av samlingen skulle utgöras av klassisk musik. Till en början bestod dessa procent nästan enbart av olika varianter på klassisk musik, men efterhand kom den klassiska musiken att klumpas ihop till en genre som skulle utgöra i stort sett hälften av samlingen (Talja, S. 2000). I de handböcker vi studerat finns en del exempel på dessa procentsatser, till och med i så sena alster som Tine Vinds. Hon anser att en tredjedel av samlingen bör bestå av klassisk musik. På musikavdelningen på LSB bestod länge övervägande del av samlingen av klassisk musik. Nu har dock rock och pop-avdelningen växt och nu är inte ens hälften av alla fonogram klassiska. Att denna siffra ändrats kan bero på att det i dagens läge ofta köps in fonogram på efterfrågan och den klassiska musiken är inte längre dominerande gällande inköpsförslag.

Musikalier köps främst in till nybörjare och till dem som spelat ett litet tag. Riktigt avancerade noter tror man att användarna får tag på någon annanstans. Hur avancerade noter som köps in varierar från instrument till instrument. Aktuella noter är också något som prioriteras. För att erbjuda användarna detta gäller det att bibliotekarierna är uppmärksamma på vilka verk som ska sättas upp på vilka konserter som är på gång i Lund (jfr Vind, T. 2000). Än en gång påminnes vi om Vinds begrepp aktualitet, kvalitet och efterfrågan.

Sammanfattningsvis så finns det hos de intervjuade gemensamma uppfattningar kring vad som inte bör köpas in trots att det köps in en hel del på efterfrågan. Allt för kommersiell musik utan ärliga avsikter eller musik med osunda värderingar hör inte hemma på biblioteket och det är viktigt att samlingen speglar musikhistorien, samtidigt som det ska finnas något för alla. Eftersom musikavdelningen har det ganska bra ställt ekonomiskt finns det dock inga skriftliga uppsatta restriktioner som gäller för urval av fonogram och man försöker vara så breda som möjligt vid inköp. Kvalitet anses som sagt viktigt, men det gör också efterfrågan och aktualitet. Ingen av de intervjuade lyckas rangordna begreppen och anser generellt att det som förvärfvas helst ska uppfylla alla tre kriterierna. Musikavdelningen har möjlighet att erbjuda ett brett sortiment som dels uppfyller kundernas efterfrågan och dels främjar mångfald och kulturarv. Hade resurserna minskat hade urvalspolicyn antagligen fått tänkas över. Troligtvis hade efterfrågan då prioriteras, eftersom det står inskrivet i bibliotekets policy att användarperspektiv ska tillämpas. Biblioteket är beroende av sina användare, vilket man allt mer blivit varse om i biblioteksdebatten. Att man är så kritisk mot kommersialism

hör troligtvis samman med tanken om att biblioteket ska stå för kvalitet i betydelsen äkthet och hållbarhet. Antaganden som tillhör de kulturpolitiska kärnidéerna.

Slutligen vill vi poängtera att mycket av musikavdelningens inköp görs via BTJ:s sambindningslista och att på så sätt är ett första urval ofta gjort på förhand. Ett urval som enligt Ward (1995) bland annat baseras på konstnärlig kvalitet och ett icke slentrianmässigt urval.

I vilket syfte besöker de tillfrågade användarna musikavdelningen? Vilka förväntningar och önskemål har de gällande verksamheten och utbudet?

Vår studie visar på att flertalet användare ser biblioteket som en alternativ kanal för musikförmedling, en kanal som ger dem möjlighet att upptäcka ny musik. Flest användare har svarat att de i första hand går till musikavdelningen för att få nya musikupplevelser och de förväntar sig också att musikbibliotekarierna har god kännedom om musik utanför den kommersiella marknaden.

Visserligen används musikavdelningen också till att främja den musikaliska förmågan, men inte primärt och inte i första hand i studiesyfte. I andra hand har dock flest menat att de förväntar sig att musikavdelningen ska erbjuda dem möjlighet till att utveckla den musikaliska förmågan. 20 användare har angett att de brukar låna noter på musikavdelningen, men eftersom så få användare svarat att de använder musikavdelningen primärt i studiesyfte, antar vi att deras musikspelande ligger på en hobbynivå. Förvånande nog skiljer sig vårt resultat markant från Nilsson och Nilssons studie (2004) som visade på att deras respondenter mest använder musikbiblioteket i syfte att hitta studiematerial, så som noter och liknande.

Att förmedling av musik snarare än förmedling av musikinformation och av noter är den mest populära tjänsten på LSB:s musikavdelning är uppenbart. Detta bevisas av att cd-skivan är det musikmedium men överlägset högst utlåningsstatistik. Att användarna inte besöker musikavdelningen primärt i studiesyfte tror vi kan ha att göra med Internets framväxt, då allt fler söker studiematerial via webben.

Musikavdelningen används också i underhållningssyfte. Flera användare förväntar sig att biblioteket ska tillhandahålla ett brett sortiment med det viktigaste inom olika musikgenrer och det är viktigt att serva användarna med den musik de vill ha. Allra flest (44 %) av enkättagarna förväntade sig först och främst att musikavdelningen ska serva dem med den musik de önskar. Däremot valdes detta alternativ i andra hand och tredje hand av näst minst enkätrespondenter (22 % och 18 %). Dock bör inte vilken musik som helst erbjudas och absolut inte musik med osunda värderingar. Ur användarnas, liksom bibliotekariernas svar går det att skönja en kritisk hållning mot ett allt för kommersiellt utbud. Troligen är användarna trötta på det kommersiella utbud som dagligen pumpas ut ur reklam, TV och radio och vänder sig därför till biblioteket för att välja något som står utanför detta utbud. Vår enkätundersökning visar också på att det finns två linjer bland användarnas syn på biblioteket. De som tror att biblioteket inte tillhandahåller icke-kommersiell musik och de som förväntar sig att biblioteket ska vara ett alternativ till kommersialismen.

Enligt vår användarundersökning står sig den klassiska musiken bra gällande efterfrågan, men pop/rock och hårdrock/punk visar sig vara ännu mer efterfrågat, vilket gör att Vinds resonemang om en tredjedel klassisk musik kan anses som realistiskt. Lika många som efterfrågade klassisk musik ville låna indiepop/alternativ rock. Att denna genre och hårdrock/punk kom så högt upp på listan kan ha att göra med att många av dem som fyllde i enkäterna var unga användare. Att vara anhängare av subkulturer är nämligen typiskt för dagens ungdomars syn på populärmusik (Furusten, T. 2001 s. 24ff). Musikgenrer som hårdrock, punk och indiepop, som tidigare ansetts som ”smala” har fått många kryss i enkätundersökningens fråga angående vilken genrer användarna önskar låna, vilket visar på det ökade intresset för subkulturer.

Den allra vanligaste aktiviteten på musikavdelningen på LSB enligt vår enkätundersökning är som sagt att låna cd-skivor och den näst populäraste sysselsättningen är att läsa musiktidningar. Dessa aktiviteter kan givetvis utföras både i studiesyfte, underhållningssyfte och i syfte att utveckla sin musikaliska kreativitet. Samma sak gäller de 13 som brukar lyssna på skivor. 20 stycken uppger att de brukar låna noter, vilket är en aktivitet som i de flesta fall antagligen utförs i studiesyfte eller med anledningen att bli bättre på ett instrument och liknande. Men denna aktivitet kan givetvis även ha med underhållning att göra. Kanske behöver man noter och sångtexter till en fest?

6 stycken har svarat att de använder musiklexikon vilket kanske främst förknippas med studier, men som givetvis även kan användas av rent intresse. Endast en menar att han/hon brukar ställa frågor till bibliotekarien vilket vi tycker var ett förvånansvärt lågt antal. Kanske inser inte användarna vilken expertis som bibliotekarierna faktiskt innehar? Musik är ett känsligt ämne som engagera många människor på ett väldigt personligt plan och vi tror att många personer med stort musikintresse tycker att de själv vet bäst och mest om just den typ av musik som intresserar dem.

Vår enkätundersökning visar att de flesta som medverkat menar att de har ett specialiserat musikintresse. Musiker/musikstudenter var den tredje vanligaste kategorin. Undersökningen visar också att övervägande del av de deltagande användarna besöker musikavdelningen varannan vecka eller oftare, vilket kan tolkas som att musikavdelningen är viktig, åtminstone för dessa användares musikbehov. Kanske skulle musikavdelningen bli viktig i än fler människors liv om de fått chans till att marknadsföra verksamheten mer. Alla vet inte att biblioteket bistår med denna tjänst.

I vilken utsträckning samstämmer bibliotekariernas idéer med resultatet av användarundersökningen?

Resultatet från vår användarundersökning visar på att användarna anser att det är viktigast att musikbibliotekarierna är serviceinriktade och har god kännedom om musik utanför den kommersiella marknaden. De intervjuade menar emellertid att det är viktigt att musikbibliotekarierna har en musikvetenskaplig utbildning men anser också att det är viktigt med lyhördhet inför användarnas åsikter. Användarnas och bibliotekariernas åsikter vad gäller musikbibliotekets roll i samhället tycks överensstämma ganska väl, musikavdelningens roll är att tillfredsställa användarnas musikbehov, både i underhållningssyfte och för att ge användaren nya upptäckter och upplevelser. 44% av deltagarna i enkätundersökningen har svarat att de i första hand använder

musikavdelningen i underhållningssyfte, något som de intervjuade bibliotekarierna är införstådda med. De tror också att musikavdelningen utgör en viktig social mötesplats för arbetslösa och andra som vill fylla sina dagar med något meningsfullt.

Dock anser bibliotekarierna att musikavdelningen är en resurs för musikspelandet i samhället, något som inte *primärt* motsvaras av användarnas förväntningar. Detta och det faktum att bibliotekarierna lägger så stor vikt vid en musikvetenskaplig utbildning för musikbibliotekarier tyder på att den traditionella synen på biblioteket som en institution för kultur och bildning hänger kvar hos bibliotekarierna, medan användarna kanske främst ser biblioteket som en serviceinstitution och som ett alternativ till annan musikförmedling. Casey & Taylor menar att en rad samhällseliga omdaningar förändrat förutsättningarna för musikavdelningens service. Därmed ser också användarnas förväntningar annorlunda ut. Det problematiska är att bibliotekariernas uppfattningar om användarnas behov inte alltid stämmer överens med dessa förväntningar. Casey & Taylor efterlyser därför en större kunskap hos bibliotekarier angående användarnas reella behov och förväntningar. Vi hoppas att vår studie bidrar till att öka denna kunskap.

Både bibliotekarier och användare anser att biblioteket bör tillhandahålla en bred samling. Den primära skillnaden mellan deras åsikter gällande samlingens uppbyggnad tycks bestå i att bibliotekarierna fortfarande anser att samlingen till stor del ska spegla musikhistorien och sätter därmed de klassiska verken högt. Knappt hälften av användarna har svarat att de önskar låna klassisk musik och endast 14% förväntar sig att musikavdelningen ska erbjuda dem möjlighet att lära sig mer om musiken och dess historia, vilket är ännu ett bevis på ovanstående resonemang om bibliotekariernas syn på biblioteket som en kulturinstitution.

Men trots detta saknar inte bibliotekarierna helt medvetenhet gällande användarnas förväntningar. De är införstådda med användarnas växlande behov och eftersom ekonomin tillåter kan de bygga upp en samling både baserad på efterfrågan och sådant de själva anser att samlingen bör innehålla. De intervjuade framhåller användarperspektivet och anser att de inte vill sätta sig över användarnas smak och behov.

Våra intervjurespondenter använder sig ofta av olika genrebeteckningar när de kategoriserar musik. Detsamma gäller enkättagarna då de till stor del besvarar den öppna frågan genom att nämna olika typer av genrer. Den musik som både bibliotekarierna och användarna inte tycker hör hemma på biblioteket är musik gjord med odemokratiska avsikter, exempelvis nazistisk och rasistisk musik, vilket vittnar om en den traditionella uppfattningen om att folkbiblioteket står för demokrati. Det finns alltså både hos användarna och bibliotekarierna ett sätt att kategorisera musik i typerna ”sådan med sunda värderingar” och ”sådan med osunda värderingar”.

Det finns tendenser till en kritisk hållning gentemot masskommersialism både bland användare och bland bibliotekarier. Att biblioteket bör stå för ett alternativ till det likriktade kulturutbudet är man därmed överens om. Alla användare förlitar sig emellertid inte på att biblioteket förverkligar detta.

Våra intervjurespondenter menar att musikavdelningen lockar alla typer av användare men kanske framförallt unga män. Av de 50 personer som vi slumpmässigt delade ut enkäter till var 34 stycken män och 16 stycken kvinnor. Detta skulle kunna bero på att fler män besökte biblioteket vid undersökningstillfället, men vi lutar på de intervjuade bibliotekariernas uppskattningsförmåga eftersom de faktiskt träffar sina kunder varje dag. En av intervjurespondenterna tror att anledningen till att fler män besöker biblioteket är för att män generellt är mer musikintresserade än kvinnor.

De intervjuade nämner några potentiella användargrupper: musikelever på estetiska gymnasieprogrammet, ”stammisar”, specialiserade musikfans, hobbyspelare, invandrare, ungdomar, arbetslösa och pensionärer. Allra flest användare anser att de har ett specialiserat musikintresse, näst flest kallar sig musikintresserade och den tredje vanligaste kategorin var musikstudenter/musiker. Bibliotekarierna har alltså en relativt god uppfattning om vilka som besöker musikavdelningen. Det har också visat sig att de har god uppfattning om vilka genrer (dvs. pop och rock) som användarna framförallt önskar.

Användarna verkar inte utnyttja bibliotekariernas kompetens, då endast en av enkätdeltagarna menar att han eller hon ställer frågor till bibliotekarien under sitt besök på musikavdelningen. De intervjuade bibliotekarierna däremot, anser att deras referensuppgift är mycket betydelsefull och en av dem säger att deras mest väsentliga uppgift är att svara på frågor.

Men sammanfattningsvis stämmer resultatet från intervjuerna och enkäterna ganska väl överens. Visserligen sätter bibliotekarierna idéer som skulle kunna liknas med Taljas folkbildande perspektiv högre än vad användarna gör, idéer som för dem skall inte saknas hos användarna. Skillnaderna handlar främst om vad användare respektive bibliotekarier prioriterar högst.

Resultat av analys

	Utmärkande idéer i intervjuundersökningen	Tendenser som framkom ur användarundersökningen
<i>Musikbibliotekets roll</i>	Viktig resurs för musikspelandet i samhället (primärt för hobbyspelare). Alternativ till skivaffärer genom att tillhandahålla bakåt och genom att ha ett större utbud vad gäller folk och världsmusik. Tillfredsställa lokal efterfrågan.	Musikavdelningen används främst för att få nya musikupplevelser och i underhållningssyfte. Musikavdelningen används för att öka användarnas musikaliska kreativitet, men inte primärt och inte i första hand i studiesyfte. Ska tillhandahålla användarna med ett brett sortiment.
<i>Samlingens uppbyggnad</i>	Det är viktigt att samlingen speglar den västerländska musikhistorien men detta utesluter inte kulturell mångfald eftersom det finns resurser till att ha både och. Det är också viktigt att tillgodose lokala behov. Detta görs genom att låta användarna lämna inköpsförslag.	En blandad samling med det viktigaste inom varje musikgenre, en samling som ger möjlighet till nya upplevelser och upptäckter. Flest har förväntat sig i andra hand att samlingen ska spegla den lokala efterfrågan.
<i>Kritiserar</i>	Samlingar som <i>endast</i> grundas på efterfrågan. Musik som enbart har ett kommersiellt syfte. Kritiserar dömande attityder gentemot användarnas musiksmak.	Biblioteket bör inte erbjuda ”vilken musik som helst”. Ett allt för kommersiellt utbud kritiserar.
<i>Urvalskriterier</i>	Hållbarhet värderas högt. Kvalitet är viktigt (även om det poängteras att begreppet är socialt och tidsbundet). Försöker upprätthålla ett basutbud. Aktuella verk/skivor bör köpas in. Mångfald viktigt. Likaså vårt svenska kulturarv. Efterfrågan (9 av 10 inköpsförslag köps in). Försöker även köpa in smalare typer av musik.	Finns två olika linjer av förväntningar på bibliotekets urval. Dels de som tror att biblioteket har en kommersiell hållning och dels de som förväntar sig en icke-kommersiell inriktning. Musik med sunda värderingar.
<i>Användarkategorier</i>	Man tror sig vara betydelsefulla för musikelever på estetiska gymnasieprogrammet, ”stammisar”, specialiserade musikfans, hobbyspelare,	Flest menar att de har ett specialiserat musikintresse. Näst flest kallar sig musikintresserade. Den tredje vanligaste kategorin användare var musikstudenter/musiker.

	utbytesstudenter och invandrare, arbetslösa, pensionärer, alla typer av användare men främst unga män.	
<i>Musikkategorier</i>	Musik med lång hållbarhet/dagsländeschlagers. Musik med ärliga avsikter/kommersiellt syfte. Musik med sunda värderingar/musik med osunda värderingar.	Musik med lång hållbarhet/kommersiell musik. Musik med sunda värderingar/musik med osunda värderingar.
<i>Material som inte bör förvärvas</i>	Musik som endast har kommersiellt syfte. Dagsländeschlagers. Musik som hetsar mot folkgrupp.	Musik som hetsar mot folkgrupp. Alltför lättsmält eller kommersiell musik.
<i>Genrefördelning</i>	Största genrerna är rock/pop och klassiskt. Tidigare övervägande klassiskt men rock/pop har gått om. Alternativ musik och smalare genrer också viktigt. Brett utbud med många genrer.	Flest önskar låna rock och pop. Näst flest vill låna hårdrock och punk. Många har också svarat att de önskar låna indiepop/alternativ musik och klassiskt.
<i>Musikbibliotekariens karaktär</i>	Musikutbildning. Stort musikintresse. Behärska instrument och noter. Lyhördhet inför användarnas åsikter.	I första hand serviceinriktade. I andra hand att ha god kännedom om musik utanför den kommersiella marknaden. Musikintresse, bibliotekarieutbildning och god kännedom om användarnas behov prioriteras också högt.
<i>Musikavdelningens uppgift/etiska kvalitet</i>	Främja bildning och utbildning gällande musik. Ge användarna möjlighet att upptäcka ny musik. Tillgodose användarnas behov utan dömande attityd.	Musikavdelningen ska serva användarna med den musik de vill ha, men också vara ett alternativ till andra kanaler som erbjuder musik. Flest användare har i andra hand menat att musikavdelningen ska erbjuda dem möjlighet till att utveckla deras musikaliska förmåga. Dessutom menade ett stort antal användare att musikavdelningens näst viktigaste uppgift är att ge dem möjlighet att lära sig mer om musiken och dess historia.

Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka och analysera musikverksamheten på ett större skånskt folkbibliotek. Detta för att utröna enligt vilka idéer och principer denna verksamhet bedrivs. Vi ville också undersöka hur musikavdelningen axlar sin uppgift och roll som musikförmedlare och hur detta överensstämmer med användarnas förväntningar på och önskemål om verksamheten. Vi genomförde därför en empirisk studie på Lunds stadsbibliotek. Denna studie bestod av dels en intervjuundersökning, där vi intervjuade fyra bibliotekarier och en biblioteksassistent, dels en enkätundersökning där 50 användare medverkade.

Denna metod har enligt vår uppfattning fungerat väl för att uppfylla vårt syfte. Intervjuerna gav oss möjlighet att ta del av värdefulla idéer och åsikter, vilket gett oss en ökad förståelse för ämnet. Enkätundersökningen fungerade också bra. Givetvis finns det alternativa metoder för en undersökning av detta slag. Hade vi exempelvis haft mer tid hade intervjuer även med användare varit lämpligt, då detta förmodligen skulle ge ett material som varit lättare att jämföra och som än mer tagit fasta på användarnas egna tankar kring ämnet. Kanske hade det vid en sådan studie framkommit andra åsikter än de som var av oss på förhand formulerade? En sådan undersökning hade dock krävt mer tid. Vi är också medvetna om att undersökningen skulle kunna ha utförts på fler än en musikavdelning, men eftersom vår intention aldrig varit att ge ett verifierbart allmängiltigt resultat har fallstudien gett oss det material som krävts. Det har varit intressant att studera hur åsikter varierar (och överensstämmer) inom en verksamhet och hur denna verksamhet fungerar.

Förutom den empiriska studien har vi gjort en litteraturstudie av relevant litteratur. Eftersom det inte finns någon omfattande forskning på området har vi främst använt av oss handböcker, magisteruppsatser och artiklar, vilket gjort att de teoretiska utgångspunkterna i viss mån känts knapphändiga. Sanna Taljas *Music, culture, and the library : an analysis of discourses* har därmed varit en väldigt viktig resurs i vårt arbete. Hennes tre perspektiv på musikavdelningarna ökade vår förståelse för ämnets komplexitet och gav oss insikten om att det inte finns *en* rådande diskurs gällande musikbibliotek. Vi är medvetna om att vår uppsats eventuellt hade sett annorlunda ut om vi haft tillgång till mer litteratur på högre teoretisk nivå. Samtidigt som Taljas bok har gett oss intressanta infallsvinklar och ett användbart analysredskap kan det nämligen hända att hennes modeller styrt vårt tänkande viss mån låst oss i vårt arbete.

För att uppnå vårt syfte har vi försökt besvara följande frågeställningar:

- Har musikavdelningen vid Lunds stadsbibliotek några uttalade eller icke-uttalade målsättningar och verksamhetsidéer och varför ser de i så fall ut som de gör?
- Vilken roll vill man ha i det allmänna musiklivet och för den enskilde användaren med musikbehov och varför?
- Vilka principer styr musikavdelningens urval av fonogram och musikalier? Varför ser dessa ut som de gör?
- I vilket syfte besöker de tillfrågade användarna musikavdelningen? Vilka förväntningar och önskemål har de gällande verksamheten och utbudet?
- I vilken utsträckning samstämmer bibliotekariernas idéer med resultatet av användarundersökningen?

Enligt vårt resultat finns det inga uttalade målsättningar som är särskilt definierade för musikavdelningen vid Lunds stadsbibliotek. Däremot har de intervjuade bibliotekarierna anammat den övergripande policy som gäller för hela Lunds stadsbibliotek. De arbetar utifrån ett användarperspektiv och betonar vikten av ett kvalitetsmässigt utbud och biblioteksarbete. Användarperspektivet är något som de intervjuade särskilt tagit till sig. De menar att kunden och dennes behov bör sättas i centrum. En tendens som kännetecknar den aktuella biblioteksdiskursen i stort.

En av de intervjuade tror att de som arbetar på musikavdelningen vid LSB har gemensamma idéer om hur verksamhetens bör bedrivas, att de så att säga drar åt samma håll. Detta stämmer till viss del enligt vår undersökning, de intervjuade bibliotekarierna har liknande uppfattningar i många frågor, men det finns också åsikter som går isär. Men i stort sätt representerar alla intervjuade bibliotekarier samtliga tre perspektiv som Talja presenterar. Hennes tes om att de tre perspektiven i mer eller mindre utsträckning går att skönja i alla samtal kring musikbiblioteksverksamhet, oberoende vem som talar, bevisas återigen av vår undersökning. Detta är inte särskilt förvånansvärt eftersom de tre perspektiven en övergripande biblioteksproblematik som handlar om kulturarv kontra mångfald kontra efterfrågan. En problematik som kan appliceras på i stort sätt all sorts kultur och kulturpolitik.

De intervjuade bibliotekarierna tror att musikavdelningen är en viktig resurs för musicerandet i samhället, särskilt för det musikspelande som ligger på en hobbynivå. De anser också att musikavdelningen är ett alternativ till annan musikförmedling genom att de jämförelsevis med skivaffärer tillhandahåller bakåt och erbjuder ett sortiment som bättre täcker icke-kommersiella genrer såsom exempelvis folk- och världsmusik. Samtidigt är de noga med att sätta kunden i centrum och att tillfredsställa dennes behov. Därför köps hälften av musikavdelningens material in på efterfrågan och man försöker tillfredsställa den lokala befolkningens musikbehov. Det finns emellertid restriktioner för vad som bör förvärfvas, visserligen inga skriftligt formulerade sådana, men bibliotekarierna är överens om att det finns viss musik som inte hör hemma på musikavdelningen. Speciellt ratas musik med osunda värderingar eller oärliga avsikter. Musik med rent kommersiellt syfte bör inte heller köpas in.

Användarna delar dessa åsikter och trots att de vill att biblioteket ska serva dem med den musik som önskas och tillhandahålla dem med ett brett sortiment, anser de att biblioteket inte bör förvärva vilken musik som helst. Vår studie visar på att flertalet användare ser biblioteket som en alternativ kanal för musikförmedling som ger dem möjlighet att upptäcka ny musik. Musikavdelningen används även i underhållningssyfte. Visserligen besöker användarna också musikavdelningen främja den musikaliska förmågan, men inte primärt och inte i studiesyfte.

Bibliotekariernas och användarnas åsikter stämmer ganska väl överens. Det som skiljer sig mest är åsikterna kring musikbibliotekariens kompetens. Bibliotekarierna framhäver vikten av en musikvetenskaplig utbildning och referensarbete, medan användarna inte alls förväntar sig denna kompetens, utan anser att det är viktigast att bibliotekarierna är serviceinriktade och har kunskap om musik utanför den kommersiella marknaden. Men sammanfattningsvis stämmer resultatet från intervjuerna och enkäterna ganska väl överens. Visserligen sätter bibliotekarierna idéer som skulle kunna liknas med Taljas folkbildande perspektiv högre än vad användarna gör, idéer som för dens skull inte saknas hos användarna. Skillnaderna handlar främst om vad användare respektive bibliotekarier prioriterar högst.

Vi finner det intressant att användarnas svar på många sätt representerar Taljas alternativa perspektiv och att biblioteket används om ett alternativ till annan musikförmedling. Vi tror att många bibliotekarier är rädda för att användarstyrt förvärv ska leda till sämre kvalitet och ett mer kommersiellt utbud. Vår undersökning visar emellertid på att de inte behöver oro sig för detta. Det har visat sig att större delen av de tillfrågade användarna menar att de har ett specialiserat musikintresse och att de därmed verkar förvänta sig annan typ av musik än den som de kan få tillgång till genom radio och TV. Faktum är att de har liknande uppfattningar som bibliotekarierna vad gäller förvärv.

Slutligen vill vi än en gång vi påpeka att vi hoppas att denna uppsats kommer till användning, både på musikavdelningen på Lunds stadsbibliotek, för andra som arbetar med musikbiblioteksverksamhet och för de som vill forska på området. Det har varit väldigt tillfredsställande att under en termin få sätta oss in i något vi finner mycket intressant och kul. Vi känner att vi lärt oss väldigt mycket och hoppas därför att andra också ska få ut något givande ur vårt resultat.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor i författarnas ägo

Intervju med Bibliotekarie Charlotte Adlercreutz Carlsson 20050310
 Intervju med Bibliotekarie Elsbeth Holmberg 20050316
 Intervju med Bibliotekarie Inger Olsson 20050316
 Intervju med Biblioteksassistent Maria Ovenholm 20050316
 Intervju med Bibliotekarie Elin Sander 20050310

50 stycken enkäter besvarade av användare på musikavdelningen vid LSB den 10 och 16 Mars 2005

Övriga källor och använd litteratur

Andersson, Bibi (1986). Musikmedier på hemmaplan. I: Andersson, Bibi (red.). *Tonvikt på musik*. Nacka: DIK-förbundet.

Andersson, Lars G (1986). Musikens intåg. I: Andersson, Bibi (red.). *Tonvikt på musik*. Nacka: DIK-förbundet.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF) (2004). *Om ABF*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.test.abf.se/?PortalPageId=801&NavId=840> [2005-05-18].

Axelsson, Carin & Haglund, Susanne (2000). *Användarundersökningar på bibliotek - från studie till genomförande*. Uppsala: Uppsala universitet. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2000:82)

Bell, Judith (1993). *Introduktion till forskningsmetodik*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bäckwall, Patrik (2001). *Har vi det ni söker eller önskar ni något annat?: en undersökning om ungdomars musik- och filmintresse och deras syn på musik- och filmutbudet i ett mindre och ett större bibliotek*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2001:23)

Casey, Jeanette & Taylor, Kathryn (1993). *Music Librarys Users: Who Are These People and What do they want from Us?* Music References Service Quarterly Vol 3 #3 sid 3-13

Edström, Olle (1997). Musik som folkbildande projekt. I: Öhrnström, Eva (red.). *Musiken, folket och bildningen*. Linköping: Mimer.

Finn musikken: for bibliotek & musikkinteresserte (1990). Oslo: Statens Bibliotektilsyn.

Folkbiblioteken i Lund (2005). *Övergripande mål och mål för verksamheten*
[Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.folkbibliotek.lund.se/html/allmant/mal05.pdf>
[2005-05-18].

Furusten, Tomas (2001). *Växa i rocken: ungdomar, musik och upplevelseindustrin*.
Stockholm: Ungdomsstyrelsens utredningar.

Fälth, Eva (2004). *Dagsländor eller bestående värden? : en studie om urval av musikfonogram på folkbibliotek*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:58)

Hågård, Siv, Kindblom, Leif & Sundberg, Åke (1995). *Kultur & folkbildning*.
Borlänge: Björnen.

International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (2004). *What is IAML?* [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.iaml.info/what_is.php
[2005-05-18]

Johansson, Bengt (2004). *Slutet för snorrika popartister* i Borås Tidning 2004-12-28

Johansson, Ingemar (1997). De nya ljudmedierna på biblioteken. I: *Modern Teknik-moderna medier. Biblioteken i IT-samhället*. Lund: BTJ.

Kulturnät Sverige (2005). Musikbiblioteksforum. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.kultur.nu/Diskussionslistor/Alla_publica_diskussionslistor [2005-05-16].

Kulturrådet (2005) *Vad gör kulturrådet på musikområdet?* [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.kulturradet.se/index.php?realm=257> [2005-05-18]

Kulturutredningen (1995:84). *Kulturpolitikens inriktning*. Stockholm: Fritzes. (Statens offentliga utredningar (SOU). 1995:84)

Larsson, Mattias (2004). *Tre perspektiv på musikavdelningarna vid Stadsbiblioteken i Göteborg : en kvalitativ studie om målsättningar och utbud*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:28)

Ledsham, Ian (2000). *The comprehensive guide to music librarianship: a self-study guide for music librarians*. Vol 1. Aberystwyth : University of Wales.

Lundberg, Dan, Malm, Krister & Ronström, Owe (2000). *Musik, medier, mångkultur. Förändringar i svenska musiklandskap*. Hedemora: Gidlunds förlag.

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Mild, Ulrika (2004). *Musik på Internet – framtiden för bibliotekens*

musikavdelningar?. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:120)

Musikbibliotek.dk (2004). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.musikbibliotek.dk> [2005-05-18]

Nationalencyklopedien (2005). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se> [2005-05-17].

Nilsson, Jonny & Nilsson, Lin (2004). *Det är mesigt att läsa om musik- En studie av musikintresserade människors informationsvanor*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:14)

Nilsson, Sven (2003). *Kulturens nya vägar- Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Malmö: Polyvalent.

Organisationskommittén för högre musikutbildning (1976). *Musiken, människan, samhället : musikutbildning i framtidsperspektiv : principbetänkande*. Stockholm : LiberFörlag/Allmänna förlag.

Persson, Torgil (2001). *Den kommunala Musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal. En studie av musikskolorna i Mörbylånga, Tranås, Kiruna och Borås*. Göteborg: Institutionen för musikvetenskap.

Rydbeck, Kerstin (1997). Den svenska folkbildningshistorien från 1800-talets början till 1900-talets mitt. Ett panorama. I: Öhrnström, Eva (red.). *Musiken, folket och bildningen*, Linköping: Mimer.

Schelin, Karin (2004). *Populärmusik på folkbibliotek : en studie kring urval*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:94)

Starrin, Bengt & Renck, Barbro (1996). Den kvalitativa intervjun. I: Svensson, Gunnar & Starrin, Bengt. *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Statens kulturråd (1979) *Fonogrammen i kulturpolitiken*. Stockholm: LiberFörlag.

Statens kulturråd (2005). *Vad gör Kulturrådet på musikområdet?* [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.kulturradet.se/index.php?realm=257> [2005-05-18].

Statens offentliga utredningar (1995:85). *Tjugo års kulturpolitik 1974-1994 : en rapport från Kulturutredningen*. Stockholm : Liber Förlag/Allmänna förl.

Statens ljud- och bildarkiv (2005). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ljudochbildarkivet.se> [2005-05-17].

Statens musiksamlingar (2004). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.smus.se> [2005-05-17].

Statistiska centralbyrån (2005). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.scb.se> [2005-05-17].

Sundin, Martin (2004). *Musiken och folkbiblioteket : en studie av musikverksamheten på folkbiblioteken i Borås Stad*. Borås: Bibliotekshögskolan. Biblioteks och informationsvetenskap. Magisteruppsats. (2004:19)

Sundström-Öberg, Ingela (1993). Musik på bibliotek. Överlevnad eller utveckling. Rapport från en kurskonferens. I: *Musikbiblioteksnytt 1993:3/4*. Stockholm: Svenska musikbiblioteksförbundet.

Svenska musikbiblioteksförbundet (2005). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.muslib.se/smbf> [2005-05-17].

Stim (2005). *Om Stim* [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.stim.se>

Thorhauge, Jens (2000). Förord. I: Vind, Tine. *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Bibliotekstyrelsen*. Köpenhamn: Bibliotekstyrelsen.

Talja, Sanna (2001). *Music, culture, and the library : an analysis of discourses*. London: Scarecrow press.

Trost, Jan (2001). *Enkätboken*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (Ds U 1983:13). *Musik och folkbibliotek: rapport om en kartläggning av folkbibliotekens musikverksamhet*. Stockholm: Liber.

Vind, Tine (2000). *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Bibliotekstyrelsen*. Köpenhamn: Biblioteksstyrelsen.

Visionen- Malmö, kulturen och framtiden (2000). *Kulturskola* [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.futurum.polyvalent.se/visionen96/2/2_6_14_5.html [2005-05-18]

Voss, Kirsten (2000). Fremtidens musikbibliotek - visioner og skræmmebilleder I: *Musikbib02-2000*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://dmbf.nu/musikbib/fremtid2.shtm> [2005-05-18]

Ward, Barbro (1995). Musik åter på biblioteken- tacka cd:n för det. Rapport från ett seminarium om musik arrangerat av SAB:s AV-sektion november 1994 I: *Musikbiblioteksnytt 1995:1*. Stockholm: Svenska musikbiblioteksförbundet.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Bakgrund

Berätta lite om dig själv och hur länge du arbetat på musikavdelningen på Lunds Stadsbibliotek.

Målsättning/verksamhetsidé

Har musikavdelningen någon egen formulerad målsättning? Om ja, hur lyder denna?
 Hur förhåller ni er till bibliotekets övriga målsättningar?
 I bibliotekets övergripande målformulering står det att ni tillämpar användarperspektiv och proaktiva arbetssätt, hur förverkligar ni på musikavdelningen detta?
 Det står även att verksamheten ska präglas av kvalitet, vad är kvalitet för dig?
 Har ni diskuterat att ta ut avgift för något media? I såfall vilket och varför?
 Skulle du vilka påstå att ni arbetar utifrån ett folkbildande perspektiv, i såfall hur?
 Hur används Internet i musikförmedlingen?
 Vad är tanken bakom MP3-utlåning?
 Hur samarbetar ni med andra bibliotek och institutioner som tillhandahåller musik?
 Har ni någon särskild policy för att locka speciella grupper till musikbiblioteket? (ungdomar, invandrare osv.)
 Vad är viktigast; kulturellt arv eller musikalisk mångfald? Lika viktigt? Förklara.
 På vilket sätt är ni ett alternativ till andra som erbjuder musik?
 Vad är viktigast att erbjuda, sådant som användarna känner igen eller nya upplevelser?
 Eller lika viktigt? Förklara.
 Hur står musikavdelningen i förhållande till resterande biblioteket? Hur ser ert medieanslag ut i jämförelse med övriga avdelningar och varför tror ni att det ser ut som det gör?
 Vilken status har musikmedierna i förhållande till bibliotekets övriga medier?
 Hur konkurrerar ni om användarnas popularitet och uppmärksamhet?
 Är ni med i svenska musikbiblioteksföreningen, hur samarbetar ni med dom och vad betyder dom för er?

Urval och utbud

Vad bör finnas på en musikavdelning?
 På vilka grunder gör ni era inköp? (historiskt värde, lokal efterfrågan, nya trender)
 Vad köps in?
 Vad köps inte in?
 Vilka genrer prioriteras?
 Hur ser genrefördelningen ut idag?
 Vilken musik lånas ut mest?
 Vad är viktigast, kvalitet, aktualitet eller efterfrågan och varför?
 Är det viktigt att samlingen speglar musikhistorien? Varför?
 Hur skiljer sig ert utbud av fonogram från skivaffärernas?
 Har det faktum att musikavdelningen ligger i Lund någon påverkan på ert utbud? (lokal förankring)
 Var köper ni in ifrån?
 Kan man som låntagare lämna inköpsförslag? Hur många inköpsförslag blir inköp?
 Vad prioriteras, sådant som ”folk känner igen” eller sånt som leder till nya upplevelser/upptäckter eller både och?
 Är ”oberoende” musik något som ni prioriterar?
 Har ni någon form av programverksamhet och hur ser den ut? Varför?

Vilka musikalier prioriteras och varför?
 Vilka ”nya” musikmedier erbjuder ni? (mp3, dvd)
 Vilka musiktidskrifter erbjuder ni? Hur väljs dom ut?

Roll i övriga musiklivet och för användarnas musikbehov

Hur håller ni er uppdaterade om vad som händer i musiklivet i övrigt?
 Samarbetar ni med någon musikförening? Vilken och på vilket sätt?
 Vilken roll tror ni att bibliotekens musikavdelningar kan spela i den enskilde människans liv?
 Vilken roll tror ni att bibliotekens musikavdelningar kan spela i Sveriges musikliv?
 Vad tror ni era besökare vill ha ut av er verksamhet? (underhållning, musikalisk kreativitet, bättre kännedom om musiken och dess historia etc.)
 Har ni gjort någon satsning på att ”hjälpa” lokala förmågor, exempelvis lånar ni ut demoskivor/anpassar ert utbud efter det lokala musiklivet?

Användare

Vilka kommer?
 Vilka kommer inte?
 Vilka typer av användare tror ni att ni har störst betydelse för?
 Vilka målgrupper prioriteras?
 Hur tar ni reda på vad användarna vill ha?

Musikbibliotekariens karaktär

Vad har ni för musikalisk bakgrund, eventuell utbildning och intresse?
 Vilken kompetens bör en musikbibliotekarie ha?
 Vilken roll har musikbibliotekarien i musikförmedlingen? (handleda/utbilda/vägleda/känna av behov)

Övrigt

Hur marknadsför ni er verksamhet?
 Hur tror du musikavdelningen ser ut om 10 år?

*Bilaga 2***ENKÄTUNDERSÖKNING OM MUSIK PÅ BIBLIOTEK**

Hej! Vi är två studenter från bibliotekarieutbildningen vid Lunds universitet, som just nu håller på att skriva vår magisteruppsats om musik på folkbibliotek. Vi skulle därför vara väldigt tacksamma om du ville hjälpa oss i vårt arbete genom att fylla i följande frågeformulär!

Tack för din medverkan!

/Madeleine och Susanne

Vad betyder musik för dig?

Kryssa i det alternativ som stämmer in bäst

- Inte särskilt mycket
- Lyssnar på musik ibland, men skulle inte kalla mig musikintresserad
- Musikintresserad
- Har ett specialiserat musikintresse
- Musikstudent/Musiker

Hur ofta besöker du musik och konstavdelningen i avsikt att låna/lyssna på/läsa om musik?

Kryssa i det alternativ som stämmer in bäst

- En-Flera ggr i veckan
- Varannan vecka
- En gång per månad
- En gång per halvår
- En gång per år eller mindre

Vad gör du på bibliotekets musikavdelning?

Du kan kryssa i flera alternativ.

- Lånar cd
- Lånar noter
- Lyssnar på skivor
- Läser musiktidskrifter
- Använder musiklexikon och dylikt
- Ställer frågor till bibliotekarien

Annat. Vad? _____

Vilken typ av musik önskar du låna på biblioteket?

Du kan kryssa i flera alternativ.

- Klassiskt
- Opera
- Religiös musik
- Det som ligger på topplistan
- Pop/rock
- Visor/Trubadurer
- Världsmusik
- Folkmusik
- Dansband
- Schlager
- Blues
- Jazz

- Hiphop/ RnB
- Soul
- Hårdrock/Punk
- Synth/Elektronisk musik
- Indiepop/Alternativ rock

Annat. Vad? _____

Vilken slags musik förväntar du dig inte att du ska finna i bibliotekets musiksamling?

Fyll i själv _____

Vad förväntar du dig av dom som arbetar på musikavdelningen?

Kryssa i de tre alternativ som de anser vara de viktigaste

- Att de har god kännedom om låntagarnas behov
- Att de har examen i musikvetenskap eller liknande
- Att de är serviceinriktade
- Att de har kännedom om musik som befinner sig utanför den kommersiella marknaden
- Att de har ett stort musikintresse
- Att de besitter god pedagogisk förmåga
- Att de är utbildade bibliotekarier

I vilket syfte besöker du oftast musikavdelningen?

Rangordna från 1-4, där nr 1 är det som du anser vara det syfte som du oftast har med besöket.

- I underhållningssyfte
- I utbildningssyfte
- För att få nya musikupplevelser
- I syfte att öka min musikaliska kreativitet (t.ex. för att jag vill bli bättre på att spela instrument/sjunga)

Vad förväntar du dig av musikavdelningen?

Rangordna från 1-4, där nr 1 är det som du anser vara det viktigaste.

- Att den ska vara ett alternativ till andra kanaler som erbjuder musik
- Att den ska serva mig med den musik jag önskar
- Att den erbjuder mig möjligheter att lära mig mer om musiken och dess historia
- Att den erbjuder mig sådant som hjälper till att utveckla min musikaliska förmåga

Vad förväntar du dig att bibliotekets musiksamling ska innehålla?

Rangordna från 1-3, där nr 1 är det som du anser vara det viktigaste.

- Det ”viktigaste” inom varje musikgenre
- Sådant som ger dig nya upplevelser/upptäckter
- Det som folk i Lund efterfrågar

Övriga kommentarer _____
